

ANALÝZA OPERAČNÍHO PROSTŘEDÍ NA UKRAJINĚ

Vývoj konfliktu od února 2022 do období podzimu 2023

Zdeněk PETRÁŠ a kolektiv

Brno 2024

AUTORSKÝ KOLEKTIV

Ing. Zdeněk PETRÁŠ, Ph.D.

Ing. Ján SPIŠÁK, Ph.D.

Ing. Richard SAIBERT, Ph.D.

Ing. Jan KOVANDA

doc. Ing. Ivo PIKNER, Ph.D.

RECENZENTI:

plk. gšt. Ing. Tibor PALASIEWICZ, Ph.D.

plk. gšt. Ing. Jaroslav KOZŮBEK, Ph.D.

Tato publikace je dílčím výsledkem projektu OZKON (Ozbrojený konflikt), který řeší Centrum bezpečnostních a vojensko-strategických studií Univerzity obrany. Centrum bezpečnostních a vojensko-strategických studií je dle zákona č. 111 (1998 Sb., § 22 odst. 1, písm. c), vymezeno jako jiné pracoviště pro vzdělávání a tvůrčí činnost. Jeho posláním je zejména:

- vědeckovýzkumná činnost v oblastech bezpečnostních studií, strategického leadershipu, vojenského umění, strategického řízení a obranného plánování, která je uskutečňována pro potřeby strategické úrovně rozhodování, řízení obrany státu a výstavby Ozbrojené síly České republiky;
- příprava vojenských a civilních odborníků resortu ministerstva obrany a ozbrojených sil v odborných a kariérových kurzech;
- expertní, publikační a popularizační činnost (mj. garantuje vydávání časopisů Vojenské rozhledy a Obrana a strategie).

ISBN 978-80-7582-483-7

OBSAH

PŘEDMLUVA.....	5
Metodologie.....	6
ÚVOD.....	7
1 STRATEGICKÝ KONTEXT KONFLIKTU NA UKRAJINĚ.....	9
1.1 Diverzifikace hodnotových systémů a jejich dopad na strategické myšlení.....	10
1.2 Globální bezpečnostní výzvy v kontextu ruské agrese na Ukrajině.....	12
1.2.1 Návrat hrozby použití jaderných zbraní.....	13
1.2.2 Limity použití taktických jaderných zbraní na ukrajinském bojišti.....	14
1.2.3 Ohrožení bezpečnosti jaderných elektráren.....	15
1.3. Aliance a spojení.....	15
1.3.1 Roztříštěnost a duplicita obranného úsilí zemí NATO a EU.....	16
1.3.2 Strategie odstrašování jako jeden z pilířů obrany členských zemí NATO.....	17
1.3.3 Změna alianční podoby strategie odstrašování.....	18
1.3.4 Implikace Strategické koncepce NATO.....	19
1.3.5 Smlouva o Evropské unii versus washingtonská smlouva.....	20
1.3.6 Obrana Evropy nebo evropská obrana?.....	23
2 CHARAKTERISTIKA OPERAČNÍHO PROSTŘEDÍ NA UKRAJINĚ.....	26
2.1 Celkový operační rámec konfliktu.....	27
2.1.1 Předpokládaný politický cíl ruské operace na Ukrajině.....	31
2.1.2 Východiska ruské strategické volby na Ukrajině.....	33
2.2 Válka v různých operačních doménách.....	35
2.2.1 Pozemní operace a situace ve vzdušném prostoru.....	35
2.2.2 Konflikt v oblasti Černého moře.....	36
2.2.3 Konflikt v kyberprostoru.....	37

2.3 Počasí a klimatické podmínky.....	39
2.4 Vojenský potenciál Ukrajiny a Ruska.....	40
2.4.1 Válka zůstává střetem morálních sil.....	41
2.4.2 Nedostatky v klíčových schopnostech ruských intervenčních jednotek.....	44
2.4.3 Problematika mobilizace a povolání záloh do ruské armády.....	45
2.4.4 Zahraniční bojovníci na Ukrajině.....	47
2.4.5 Vojenský materiál a vybavení.....	49
2.4.6 Drony a bezpilotní prostředky.....	50
3 IMPLIKACE AKTUÁLNÍHO VÝVOJE NA UKRAJINĚ.....	52
3.1 Vývoj vojenské kontroly nad ukrajinským územím	52
3.2 Vývoj ukrajinské protiofenzivy.....	53
3.2.1 Operační a taktické důvody nezdaru ukrajinské protiofenzivy.....	56
3.2.2 Mění se dynamika vedení konfliktu	58
3.2.3 Ofenzivní a defenzivní činnost.....	59
3.2.4 Dosažení kulminačního bodu.....	60
3.2.5 Revolta vůdce Wagnerovy skupiny.....	62
3.3 Význam západní materiální podpory a rozvoj schopností ukrajinské armády.....	65
ZÁVĚR – JAKÝ TYP MÍRU ČEKÁ UKRAJINU?.....	70
Seznam použité literatury.....	74
Seznam zkratk.....	81
Přehled informačních zdrojů k provedení literární rešerše.....	82
Seznam obrázků.....	83
Summary (English).....	84
Autoři.....	85

PŘEDMLUVA

Tato odborná publikace je zpracována jako součást série aktualizací, týkající se vývoje operačního prostředí v uplynulých letech, kdy se zpracovatelský tým Centra bezpečnostních a vojensko-strategických studií zaměřoval především na vývojové trendy operačního prostředí a poskytnutí alternativního pohledu na rozvoj schopností ozbrojených sil, které by měly v měnícím se operačním prostředí působit. Tak tomu bylo v letech 2019 až 2021, kdy těžištěm analýzy bylo operační prostředí v kontextu globálního vývoje bezpečnostní situace a další předpokládaný vývoj v různých geografických oblastech. Konflikt na Ukrajině však logicky změnil i orientaci na potřebu analyzovat vývojové tendence operačního prostředí v globálním měřítku. Obsahem odborné publikace se tak stala analýza operačního prostředí s primárním zaměřením na region Ukrajiny. Konflikt, který v současné době na Ukrajině probíhá, jednoznačně představuje příklad narůstající eskalace bezpečnostních problémů v Evropě i ve světě.

Aktuální analytická studie, kterou Centrum bezpečnostních a vojensko-strategických studií pravidelně každý rok zpracovává, se oproti předcházejícím letům nezaměřuje pouze na období jednoho roku, nýbrž mapuje vývoj konfliktu na Ukrajině od jeho zahájení, tzn. od února roku 2022, až po období konce podzimu 2023, což koresponduje i s obdobím ukončení ukrajinské protiofenzívy. Uvedený časový horizont dvou let byl zvolen především z důvodu zachování kontinuity monitorování a analýzy důležitých momentů vývoje konfliktu, který v tomto případě nelze časově limitovat na období jednoho kalendářního roku.

Aktuální stav vývoje operačního prostředí v místě konfliktu zcela jednoznačně potvrzuje hlavní vývojové tendence bezpečnostního prostředí ve světě a vznik nových bezpečnostních hrozeb, které mohou narušit křehkou stabilitu současného světa. Na straně druhé to, co je možné nyní sledovat na Ukrajině a v nejbližších geografických oblastech jen potvrzuje komplikovanost snah o fundovanou predikci vývoje operačního prostředí v blízké či vzdálenější budoucnosti. Znovu se potvrzuje pravidlo, podle kterého je vývoj operačního prostředí jednoznačně determinován vývojem bezpečnostního prostředí, které v současné době vykazuje velkou míru nestability, nejistoty, komplexnosti a provázanosti jednotlivých hrozeb. Operační prostředí se v současnosti vyznačuje, a to nejenom na Ukrajině, výraznější mírou globalizace a s tím i spojenou nižší možností kontroly. Neoddiskutovatelnou skutečností je, že bezpečnostní prostředí se v posledním období viditelně zhoršuje a povaha hrozeb z něj vyplývajících je spojena s výrazným nárůstem rizik pro západní civilizaci. Za stávající situace lze v podstatě hovořit o systému mezinárodních vztahů, kde neexistuje nadstátní suverénní autorita či globální moc, která by určovala a efektivně vymáhala pravidla hry a regulovala tak chování aktérů působících v tomto systému. Toto je jeden z klíčových poznatků, které v uplynulých letech platily a vývoj situace na Ukrajině potvrzuje jeho platnost i v současném období.

Metodologie

Publikace je zpracována na základě výsledků výzkumu a analýz Centra bezpečnostních a vojenskostrategických studií, s využitím dostupných zahraničních i národních analytických materiálů hodnotících vývoj operačního prostředí na Ukrajině v kontextu současného konfliktu s Ruskem. Pro potřeby vedení analýzy byla stanovena definice operačního prostředí v souladu s alianční publikací AAP-06, která uvádí: *„Operační prostředí je součástí bezpečnostního prostředí. Je prostorem zájmů vojenských a nevojenských, mezinárodních, nadnárodních, národních celků i dalších aktérů mezinárodního dění. Operační prostředí je tvořeno souborem (kombinací) činitelů, podmínek, okolností a vlivů určujících způsob použití ozbrojených sil a jejich schopností, které budou ovlivňovat rozhodování velitelů při plánování a vedení vojenských operací.“*¹

Klíčovou metodou pro vedení analýzy a samotné zpracování publikace byla aplikace literární rešerše, která se zaměřila na sběr informací a údajů z otevřených domácích i zahraničních zdrojů, které průběžně monitorovaly vývoj konfliktu na Ukrajině. Vzhledem k tomu, že v současné době jsou k dispozici pouze analýzy pojednávající o dílčích aspektech konfliktu na Ukrajině, jako je například hodnocení úvodní fáze ruské intervence na Ukrajinu, použití nových technologií jakými jsou bezpilotní prostředky a drony, poskytnutí zahraniční zbrojní pomoci atd., bylo nutné provést ucelenou sumarizaci poznatků, která by průřezově řešila klíčové faktory globálního kontextu předmětného operačního prostředí a s tím souvisejícími hlavními proměnnými, které utváří operační prostředí v geografické oblasti Ukrajinského konfliktu.

Celkové pojetí analýzy tak bylo zaměřeno na takové faktory strategického kontextu a hlavní proměnné, které mají zásadní dopad na utváření operačního prostředí na Ukrajině z hlediska stávajícího vývoje konfliktu i z hlediska jeho předpokládaného vývoje v krátkodobém časovém horizontu. V tomto smyslu se tedy jedná hlavně o globální bezpečnostní výzvy, alianci a spojenectví v kontextu klíčového protivníka na ukrajinském bojišti, jímž je Ruská federace a její armáda, a to ve smyslu hlavní proměnné, která má pochopitelně úzkou souvislost s dalšími proměnnými, tzn. civilním obyvatelstvem, technologickou vyspělostí a informačním prostředím a v neposlední řadě i terénem a klimatickými podmínkami na Ukrajině.

---

¹ NATO STANDARDIZATION OFFICE, AAP - 06 NATO Glossary of Terms and Definitions (English and French), 2023

ÚVOD

Poznání charakteru soudobého bezpečnostního prostředí je jedním z klíčových faktorů pro identifikování a následnou analýzu stavu a trendů vývoje operačního prostředí. Obecně platí, že vývoj operačního prostředí je determinován vývojem bezpečnostního prostředí, které v současné době vykazuje velkou míru nestability, nejistoty, komplexnosti a provázanosti jednotlivých hrozeb, o čemž ostatně svědčí i stávající situace nejenom na Ukrajině. Neoddiskutovatelnou skutečností je, že bezpečnostní prostředí se v posledním období viditelně zhoršuje a povaha hrozeb z něj vyplývajících je spojena s výrazným nárůstem rizik pro celou západní civilizaci.

V případě intervence Ruska na Ukrajinu je zřejmé, že Kreml chce dokázat to, co neustále deklaruje o potenciálním rozšiřování NATO, o odstranění amerických jaderných zbraní z Evropy a o obnovení ruské sféry vlivu. V konfliktu na Ukrajině jde v podstatě o to, zda 30 let po zániku Sovětského svazu mohou jeho bývalé etnické republiky žít jako nezávislé a suverénní státy. Požadavek na výhradní sféru vlivu ve východní Evropě a na jižním Kavkaze má zdánlivě vyhovět ruským bezpečnostním zájmům. Kreml vylíčil expanzi NATO na východ jako prvotní chybu post-sovětských mezinárodních vztahů se Západem, která musí být nyní napravena. Bez ohledu na fakta, alternativní výklady a bezpečnostní obavy suverénních států, Moskva tvrdí, že bez takových záruk použije k ochraně svých bezpečnostních zájmů vojenskou sílu. V důsledku toho je důležité pochopit, jak Rusko mohlo napadnout Ukrajinu, jak konkrétní politické cíle mohou ovlivnit plán invaze a jaké možnosti k reakci má mezinárodní společenství.

Zanedlouho uplynou dva roky od 24. února 2022, tedy dne, kdy byl svět ohromen pohledem na záběry ruských tanků překračujících ukrajinskou hranici. Zdá se být vcelku reálné, že scénáře ruské ofenzivy předpokládaly okamžité paralyzování politického vedení země a převzetí státní moci proruskými orgány. Snímky uváděné médii po celém světě z prvních dnů vojenské intervence však připomínaly spíše dokument o druhé světové válce nebo o sovětské intervenci v Afghánistánu v roce 1979. Po přesměrování ruské „speciální vojenské operace“, která se v první fázi neúspěšně snažila obsadit strategické pozice kolem hlavního města a dále v centrální a jižní části ukrajinského území se zdá, že se debata mezi odborníky vykryštovala kolem jednoduché otázky: Je válka na Ukrajině anachronismus, či pozůstatek válek minulosti, které zmizely na počátku 21. století, nebo se pod maskou klamně klasické konfrontace místo toho skrývají známky nové generace konfliktů?

Carl von Clausewitz ve svém klasickém díle O válce² uvádí, že války, ať už byly jakékoli, ve skutečnosti spadaly pouze do dvou základních kategorií:

- války, které měly za cíl zničit protivníka svržením jeho politického systému nebo dokonce zničením jeho obyvatelstva;
- války, které se snažily pouze dobýt nebo bránit území k dalšímu politickému a ekonomickému využití.

Při pohledu na cíle, které prezident Putin vyhlášoval v prvních dnech po zahájení vojenské intervence, spadá denacifikace a demilitarizace Ukrajiny jednoznačně do první kategorie válek. S koncem roku 2023, kdy i nadále zůstávají ruské cíle poměrně nejasné, jsou však vojenské operace vedeny spíše v kontextu druhé kategorie válek, tedy ve znamení snahy o získání územních zisků. Co je tedy klíčové ve vývoji operačního prostředí i ve vývoji samotného konfliktu na Ukrajině? Který z oněch dvou cílů je pro ruskou stranu primární? Na tyto otázky by mohly dát odpověď následující kapitoly této publikace.

---

² CLAUSEWITZ, O Válce, 1996.

1 STRATEGICKÝ KONTEXT KONFLIKTU NA UKRAJINĚ

Intervence Ruska na Ukrajině představovala a nadále i představuje překvapení pro drtivou většinu mezinárodního společenství, především pak pro země euroatlantické zóny zastupované Severoatlantickou aliancí a EU. Z pohledu západní civilizace se jedná o velmi ostrou a naprosto neadekvátní reakci Ruska. Složitost celého problému nelze abstrahovat na pouhý přístup z hlediska vojenské strategie. Strategický kontext a jeho jednotlivé faktory tak představují vedle vojensko-strategického pohledu i náhled, který je potřebný vnímat z hlediska historických, politických, ekonomických, společenských, kulturních a dalších souvislostí.

Anexí Krymu v roce 2014 a následně vojenskou intervencí na Ukrajině došlo v Evropě k flagrantnímu a od konce studené války nevídanému porušení mezinárodního práva. Ruská federace jednostranně narušila suverenitu sousedního státu, a to především proto, že nebyla ochotná akceptovat právo sousední země rozhodnout se samostatně o svém dalším směřování. Při pohledu na postoj Ruské federace vyvstává jedna principiální otázka: Jak racionálně vysvětlit pozici Ruska vůči Ukrajině? Vždyť Rusko se svým postupem dostává na mezinárodním poli do politické a ekonomické izolace, přičemž svým postupem nezíská žádné výrazné strategické ekonomické, politické a vojenské výhody, které by mohly tuto izolaci vykompenzovat. Proč prezident Putin neváhal ani na chvíli a vyhodil do vzduchu velmi těžce budovanou reputaci Ruska na mezinárodní scéně a pověst úspěšného světového leadera?

K pochopení tohoto rozhodnutí je nutné nahlédnout do ruské historie a proniknout do mentality Ruska jako takového. Západní svět byl po pádu železné opony a rozpadu Sovětského Svazu pevně přesvědčen o vítězství svých demokratických hodnot a nabyl dojmu, že logicky musí dojít k jejich přijetí jak zeměmi bývalého východního bloku, tak i novým post-sovětským establishmentem. Západ se po dlouhou dobu domníval, že Rusko hodnoty západního světa přijímá a v zásadě se snaží fungovat na principech liberální demokracie. Veškeré ohýbání těchto hodnot ze strany ruského vedení pak vnímal pouze jako větší či menší odchylky, ale pořád v rámci západního hodnotového systému. Strategické partnerství v ekonomické, politické, ale i vojenské oblasti, založené právě na přijetí západních hodnot, mělo být i hnacím motorem k prosperitě jak Ruska, tak i dalších zemí bývalého východního bloku. Tento přístup postupně dostával trhliny, až definitivně ztroskotal s nástupem Ukrajinské krize. Už nyní lze říci, že jednou z hlavních příčin byla a je naprostá nedůvěra Ruska k Severoatlantické alianci, která reprezentovala politicko-vojenskou tvář euroatlantické oblasti. Příčiny absence důvěry mohou být různé. Jedna však pramení z velice důležitého faktu – valná část ruské společnosti totiž západní hodnoty nikdy nepřijala, a to ani před vznikem Sovětského svazu a ani po jeho rozpadu.

1.1 Diverzifikace hodnotových systémů a jejich dopad na strategické myšlení

Jaké jsou dopady nepochopení rozdílných hodnot západní civilizace a ruské společnosti, respektive nepochopení hodnot ruské společnosti? Ve chvíli, kdy západní svět v neochvějném přesvědčení o správnosti svého jednání, podpořil nespokojenost Ukrajinců s nedemokratickým vedením své země a nabídl Ukrajině přechod na západní hodnoty, muselo Rusko reagovat. Pokud se vžijeme do ruské mentality, pak představa, že by část historického území Rusi byla „vyrvána“ z jeho hodnotového světa, byla pro ruské vedení, ale i pro většinu ruského obyvatelstva, naprosto nepředstavitelná. Pokud použijeme jazyk politické diplomacie, pak je takovýto postoj označován za hájení sféry vlivu. Nicméně tyto sféry vycházejí právě ze společného historického hodnotového základu daných území. Rusko ve své historii připojovalo a ztrácelo různá území. Nicméně ostrou dělicí linií, kterou Rusko vždy zachovávalo, byl tradiční ruský hodnotový prostor. A do tohoto hodnotového prostoru Ukrajina prostě patří.³ Z tohoto úhlu pohledu Rusko naprosto nechápe, že západní svět nepřijal jeho kroky. Rusko tak dává najevo své ukřivdění, Chování západního společenství pak považuje za svoji diskriminaci a nerovný přístup. To, že jeho kroky na Ukrajině nedávají z pohledu západního strategického myšlení logiku, je pro Rusy naprosto nepodstatné. Ruské vedení v tomto aktu logiku vidí, a to z níže uvedených důvodů:

1. Rusko samo sebe již mnoho století chápe jako euroasijskou mocnost. Nezávislost Ukrajiny mění samotnou povahu ruského státu. Už jen tímto faktem se toto nové důležité pole na euroasijské šachovnici stává geopolitickým středem. Bez Ukrajiny přestává být Rusko říší v Eurasii.⁴ A i kdyby se pokusila znovu získat takový status, těžiště by se pak posunulo a tato v podstatě asijská říše by byla odsouzena ke slabosti, vtažena do permanentních konfliktů se svými neklidnými vazaly ve Střední Asii. V případě ztráty Ukrajiny, a ztrátou je myšlen i přechod území do jiného hodnotového prostoru, by byl jeho evropský aspekt velmi potlačen a mohl by být zpochybňován. Rusko bez Ukrajiny by se tak posunulo mnohem více do Asie a evropské země by mohly ztratit potřebu s Ruskem konzultovat řešení strategických otázek globálního i lokálního charakteru.⁵ Tím by přišlo Rusko o postavení, o které vedlo nespočet válek a o které bojovalo mnoho staletí. Tyto války byly vedeny s motivem dostat se do Evropy a stát se respektovaným členem evropského společenství. Tato logika připomíná logiku 19. století, nicméně zdá se být bohužel velmi reálná i v dnešní době.

---

³ PLOKHY, Brána do Evropy: dejiny Ukrajiny, 2023.

⁴ BRZEZINSKI, The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives, 1997..

⁵ MARSHALL, Prisoners of Geography: Ten Maps That Tell You Everything You Need to Know About Global Politics, 2015.

2. Pokud by prezident Putin na Ukrajině nezasáhl, stal by se od 16. století snad prvním ruským vládcem, který by připustil přechod části tradičního historického ruského území do jiného hodnotového světa a toto území by tak definitivně ztratil. Zde je zcela na místě historická paralela s Michaiilem Gorbačovem, který připustil rozpad ruského impéria a změnu režimu, za což je v Rusku značně neoblíbený. Nicméně je zde další, nadmíru důležitá skutečnost, jenž opět západnímu světu zcela uniká: Gorbačov sice ztratil východoevropské satelity a připustil ztrátu ruského velmocenského postavení. Zachoval však jednotu ruského hodnotového prostoru, protože východoevropské satelity do ruského hodnotového prostoru nikdy nepatřily. Z tohoto pohledu by byl historický prohřešek prezidenta Putina bezprecedentní a mnohem závažnější.

Princip historického přístupu ve strategickém myšlení hraje při současném ruském vystupování vůči Ukrajině pravděpodobně mnohem důležitější strategickou roli, než si NATO a EU dokáže připustit. Rusko s největší pravděpodobností nepřipustí přechod části svého hodnotového prostoru do jiného a pro něj nepřátelského hodnotového světa, a to přesto, že západní i ruské hodnoty vycházejí ze společného židovsko-křesťanského základu.

Na straně druhé, by měl Západ své hodnoty v rámci platného světového uspořádání bránit a ruský postup by pro něj měl být naprosto nepřijatelný. Západní společnost, respektující svobodu jednotlivce i národa, ruský postup odsoudila. Bohužel, tím její jednota a schopnost společně se dohodnout na dalších opatřeních směrem k Rusku prozatím končí. Problém není ani tak v přístupu Severoatlantické aliance, a především Spojených států, u kterých by se dala očekávat jistá snížená schopnost vnímat východoevropské realie, ale spíše nejednota uvnitř Aliance samotné. Na základě zhodnocení pozice Ruska a chování mezinárodního společenství, je možné konstatovat, že neschopnost adekvátně a účinně reagovat na vzniklou situaci na Ukrajině vyplývá především ze dvou klíčových faktorů, majících zásadní strategický význam pro další vývoj:

- nejednotnost uvnitř západní společnosti, což Ruské vedení poměrně snadno odhalilo a soustřeďuje se právě na toto slabé místo;
- špatná identifikace těžiště sil protivníka, a to v důsledku chybného určení hodnotového systému ruské společnosti.

Bohužel, při bližším pohledu na prolínání výše uvedených faktorů je zřejmé, že nelze dospět k přijatelnému politickému řešení. Úsilí mezinárodního společenství o obnovení plné suverenity a svrchovanosti dosavadního ukrajinského území začíná být považováno za marné a nástroje, které by Rusko mohly citelněji zasáhnout, zůstávají nevyužity.

1.2 Globální bezpečnostní výzvy v kontextu ruské agrese na Ukrajině

Každá válka či vojenská operace je připravována a plánována s tím, že bude dosaženo tzv. konečného politicko-strategického cíle. Plánovaný politicko-strategický cíl pak pochopitelně určuje, co bude plánovaným vojensko-strategickým cílem nebo cíli. Klíčovou otázkou konfliktu na Ukrajině je: Jaký byl, a v současné době i je, plánovaný politický a vojenský cíl operace na Ukrajině z pozice Ruské federace? Průběh konfliktu, především v období roku 2022, odhalil mnoho významných strategických chyb Ruska. Ukrajina se dokázala rychle přizpůsobit agresi na svém území, a to díky své morální výhodě, spolupráci civilistů s armádou i relativně velké síle vojenského potenciálu, který byl už v období před krymskou anexí dosti podceňován a relativizován. Zjevné strukturální slabiny systému velení a řízení ukrajinské armády v roce 2014 značně usnadnily úkol Ruska v jeho přípravách na invazi.

Každý válečný konflikt má svůj neopakovatelný vývoj a každá strana se snaží vyvarovat se chyb a poučit se z chyb předchozích. Nicméně strategické přístupy nepřátelených stran s sebou nesou určité stereotypy a zaběhnuté vzorce chování. Nejinak je tomu i v případě Ruska a Ukrajiny. Historická zkušenost ukazuje, že ruské vedení je ochotno pro dosažení vítězství obětovat velké množství vojáků. To bude bezpochyby i případ agrese na Ukrajině. Nasazení vysokého počtu živé síly bude do značné míry kompenzací nedostatků ve schopnostech v oblasti přípravy a ochrany sil, logistického a materiálního zabezpečení, v kvalitě systému velení, řízení a koordinace sil. Nasazení vysokého počtu sil bude i kompenzací paradoxně slabší úrovně operačního použití technologicky vyspělých zbraňových systémů, které má Rusko k dispozici. A až čas ukáže, zdali se ruské velení dokáže vypořádat se slabou úrovní mobilizace sil, přípravou těchto sil k nasazení a rotace nasazených sil patřičně připravenými a vybavenými zálohami.

Ovšem tou zásadní a zcela nerektifikovatelnou chybou ruského politického vedení a vojenského velení bylo zcela chybné nastavení strategických plánovacích předpokladů pro intervenci na Ukrajině. Záměr vedení bleskové války a předpokládaný pád ukrajinského politického vedení na čele s prezidentem Zelenským, neochota Ukrajinců bránit svoji zemi v důsledku neuspokojivé ekonomické a sociální situace se ukázal jako naprosto chybný. Chybné nastavení strategických plánovacích předpokladů při plánování ruské operace na Ukrajině je ostatně předmětem dalších kapitol této publikace.

1.2.1 Návrat hrozby použití jaderných zbraní

Ruská invaze na Ukrajinu kromě návratu vysoce intenzivní války vrací do Evropy i nebezpečnou jadernou rétoriku. Skutečnost, že Rusko opakovaně hrozilo použitím svých jaderných zbraní, podmiňuje globální hodnocení povahy konfliktu všemi zainteresovanými stranami. Návrat této hrozby je znepokojivý, protože akcentuje možnost nového šíření jaderných zbraní v nadcházejících letech po celém světě a jejich potenciální zneužití formou nátlaku a vydírání státními, ale i nestátními aktéry. Eskalace konfliktu na Ukrajině tak vrátilo do popředí jaderné riziko, přičemž v centru mezinárodní pozornosti jsou dvě různé dimenze tohoto rizika:

- na jedné straně možné použití jaderných zbraní Ruskem, o němž se jeho představitelé několikrát zmínili,
- na druhé straně hrozící ohrožení bezpečnosti jaderných elektráren, která byla ještě vyhocenější po sérii výbuchů, k nimž došlo mezi srpnem a říjnem 2022 v okolí záporožské jaderné elektrárny.

Opakovaná prohlášení Kremlu o možném použití jaderné bomby vyvolala komentáře a úvahy o rozdílech mezi použitím tzv. taktické jaderné zbraně a strategické jaderné zbraně. Jedním z nejdiskutovanějších témat je, která z těchto dvou kategorií představuje konkrétní hrozbu. Taktické jaderné zbraně jsou definovány jako jaderné zbraně krátkého doletu, tedy takové, které mohou být vystřeleny raketami schopnými zasáhnout cíle na vzdálenost do 500 kilometrů. Jedná se o zbraně určené k použití v omezeném boji, jsou menší co do velikosti (ve srovnání se strategickými zbraněmi) a následně méně silné. Nicméně síla taktické jaderné zbraně může dosáhnout až 50 kilotun, což představuje ještě ničivější účinky než puma svržená na Hirošimu, jejíž síla byla 15 kilotun.

Naproti tomu jsou strategické zbraně větších rozměrů a lze je odpálit na vzdálenost větší než 500 km. Logicky tudíž slouží k zasažení cílů daleko od bojiště, kteréž mají zásadní význam pro schopnost reakce nepřítele a mohou ohrozit jeho samotné přežití. Navzdory rozdílům ve velikosti a síle je diskutabilní hodnotit efekt jednoho či druhého typu jaderné zbraně. Exploze jaderné munice má v obou případech okamžité destruktivní účinky, tedy silnou rázovou tlakovou vlnu a tepelnou vlnu s vysokými teplotami, načež následuje radioaktivní záření o různých intenzitách a s různou intenzitou ničení živé síly. Následný radioaktivní spad pak doplňuje ničivé účinky výbuchu a vede k rozsáhlé a dlouhotrvající kontaminaci místa použití.

1.2.2 Limity použití taktických jaderných zbraní na ukrajinském bojišti

Jak vysoká je pravděpodobnost scénáře použití jaderných zbraní na ukrajinském bojišti? K odpovědi na tuto otázku je nejprve nutné vzít do úvahy to, jaké jsou vlastně možné taktické cíle pro vedení úderu s použitím jaderných zbraní. Čistě hypoteticky, a spíše v kontextu doktrín a koncepcí použití ozbrojených sil v období studené války,⁶ bylo použití taktických jaderných zbraní v boji plánováno například při potopení letadlové lodi na moři, zničení velké tankové formace nebo zablokování klíčového průjezdu v horském terénu. Na straně druhé, použití jaderných zbraní na taktické úrovni zcela jednoznačně omezí volnost manévru vlastních sil, což jako jeden z principů operačního umění je klíčovou podmínkou k úspěšnému vedení operace a porážce protivníka. Princip volnosti jednání vyjadřuje všechny snahy k eliminaci faktorů omezujících vlastní iniciativu a poddání se vůli protistrany. Volnost jednání omezuje vliv protivníka na schopnost manévrování a reagování vlastních vojsk, a naopak ponechává jim plnou možnost reagovat na měnící se situaci.⁷ Účinky jaderných zbraní použitých na taktické úrovni by ve svém důsledku eliminovaly volnost pohybu vlastních sil, především pak účinky radioaktivního spadu a následného dlouhodobého zamoření, které nelze do důsledku naplánovat tak, aby byly namířeny pouze a jedině na protivnickovy síly, by způsobily mimořádné těžkosti při naplnění plánovaného operačního cíle.

Ukrajinské jednotky v současné době neoperují na bojišti s tak velkou koncentrací sil a v takové síle, aby případné použití jaderných zbraní na pokyn ruského velení bylo vůbec efektivní. I když o efektivitě právě při použití taktických jaderných zbraní je poměrně diskutabilní vůbec hovořit. Menší jaderné zbraně by byly ještě méně užitečné, protože jejich operační účinky v boji vykazují podobnou úroveň účinnosti jako masivní použití přesného dělostřelectva. Jakékoli použití ruských jaderných zbraní, v jakémkoli možném scénáři, se proto zdá být obrovským hazardem s omezenými zisky, které by nedosáhly Ruskem deklarovaných strategických cílů a zároveň by posílily vůli Ukrajiny a odhodlání Západu ji podporovat. Použití jaderných zbraní se proto nezdá být racionální možností pro ruskou vládu nebo vojenské velení. Vzhledem k velmi vážnému aktuálnímu nepřátelství mezi jadernými mocnostmi a vzhledem k četným zdrojům konfliktů je však nutná zvýšená pozornost celého mezinárodního společenství vůči globálnímu jadernému riziku.

---

⁶ GALATÍK, Vojenská strategie, 2008, s. 111-118.

⁷ SPIŠÁK, Principy vojenského umění v teorii a praxi: studijní text, 2016.

1.2.3 Ohrožení bezpečnosti jaderných elektráren

Jaderná hrozba v konfliktu na Ukrajině má i další rozměr, a to bezpečnost elektráren. Bombardování poblíž hlavních jaderných zařízení v zemi zvýšilo riziko jaderné havárie. Jadernou havárií se v tomto případě rozumí jakákoliv havárie v tomto typu zařízení, od reaktoru až po přepravovaný nebo skladovaný materiál, která může vést k úniku radioaktivních látek. Jde o událost podstatně odlišnou od výbuchu jaderné bomby namířené proti silám nepřátelské země. Příčiny mohou být náhodné nebo záměrné, s různými účinky v závislosti na typu použitého materiálu, místě uvolnění a rychlosti, s jakou se tyto účinky projevují. V případě ukrajinských jaderných elektráren opakované bombardování okolních oblastí vyvolalo obavy ani ne tak z možného fyzického poškození konstrukcí, ale spíše z toho, že způsobilo přerušení dodávky elektřiny nutné k udržení chlazení elektrárny a bazénů, které obsahují vyhořelé palivo, což je stejná situace jako v japonské Fukušimě v roce 2011. Pokud by došlo k havárii s únikem radioaktivních látek, bylo by nezbytné udržovat monitorování úrovně radiace v oblasti. Tato funkce je zaručena detekčním systémem, který je rovněž závislý na stálé a dostatečné dodávce elektřiny. Definitivní zaručení bezpečnosti záporožské jaderné elektrárny zůstává prioritou pro celé mezinárodní společenství a opakované návštěvy generálního ředitele Mezinárodní agentury pro atomovou energii (MAAE) v Kyjevě a Moskvě demonstrují přání obnovit některé minimální bezpečnostní standardy.

1.3 Aliance a spojení

Všechny průzkumy ukazují, že evropská podpora Ukrajiny zůstala od začátku konfliktu silná, ovšem s určitými regionálními rozdíly. Především občané východní a severní Evropy podle průzkumu Eurobarometru, provedeného na konci srpna 2023⁸, nadále v drtivé většině souhlasí s vojenskou podporou, kterou Evropská unie a její členské státy Kyjevu poskytují. V západní Evropě je pro financování nákupu vojenského materiálu pouze polovina obyvatel. Od prvního čtvrtletí roku 2022 podpora klesla ve Francii, Německu a v Itálii. Obyvatelstvo střední Evropy a Balkánu je vůči této formě podpory nejvíce zdrženlivé. V Evropě se v postojích k válce na Ukrajině odráží i postoj lidí k evropské integraci. Zatímco země, kde je veřejné mínění převážně proevropské, mají tendenci politiku pomoci spíše neschvalovat. Patrné je i to, že v evropských zemích existuje určitá korelace s negativnějším obrazem EU. K tomu je nutné přičíst i ekonomické důsledky ruské invaze, počáteční pokles životní úrovně a specifické vazby mezi jednotlivými zeměmi a Ruskem a částečně i Spojenými státy.

---

⁸ EUROPEAN COMMISSION, EU challenges and priorities in 2023, 2023.

Jen málo spolehlivých průzkumů veřejného mínění odráží, co si myslí tzv. nezápadní svět o ruské invazi na Ukrajinu. V prvním čtvrtletí roku 2023 populace mimo euroatlantickou oblast světa věřila, že Spojené státy, Evropská unie i NATO udělaly správnou věc při poskytování vojenské pomoci Ukrajině. Studie publikovaná Evropskou radou pro zahraniční vztahy (*European Council on Foreign Relations – ECFR*) rok po začátku ruské invaze naznačila, že 45 % čínských respondentů věří, že americká podpora Ukrajině je zaměřena na tzv. obranu západní nadvlády, což je o 7 % více než u běžné populace.⁹

1.3.1 Roztříštěnost a duplicita obranného úsilí zemí NATO a EU

Ruská agrese na Ukrajině vyvolává řadu klíčových otázek. Je možné hovořit o tom, že by současná válka na Ukrajině hluboce zpochybnila stávající evropskou bezpečnostní architekturu postavenou na existenci Severoatlantické aliance a Evropské unii a potažmo na euroatlantické vazbě? Je možné hovořit o tom, že v důsledku zhoršujících se vztahů mezi Ruskem a NATO je ruská invaze vedena i v důsledku neschopnosti NATO poskytnout dostatečné bezpečnostní záruky nejenom svým spojencům, ale i ostatním demokratickým zemím evropského kontinentu? Jako odpověď na uvedené otázky lze bezpochyby zmínit plán NATO na aktualizaci strategické koncepce Aliance, přijaté členskými zeměmi na madridském summitu v červnu 2022¹⁰.

Cílem tohoto dokumentu, který byl naposledy aktualizován v roce 2010, je poskytnout hlavní směry pro strategii NATO a formulovat politické a vojenské reakce na měnící se mezinárodní kontext. Rok 2022 je rovněž ve znamení přijetí Strategického kompasu (*Strategic Compass*), v němž na zasedání Evropské rady ve dnech 24. a 25. března 2022¹¹ byly stanoveny nové principy společné bezpečnostní a obranné politiky. V současném mimořádně zhoršeném mezinárodním bezpečnostním prostředí by se Strategický kompas EU i aktualizovaná strategická koncepce NATO měly do značné míry sblížit. Mezi zjištěnými hrozbami je Rusko hrozbou primární. I když je analýza hrozeb předmětem relativní shody mezi členskými státy EU a NATO, formulace společných reakcí a rozdílnost národních zájmů by mohly být brzdou při zavádění společných postupů k odvrácení bezpečnostního nebezpečí, které především ze strany Ruska hrozí.

---

⁹ ASH, United West, divided from the rest: Global public opinion one year into Russia's war on Ukraine, 2023.

¹⁰ NATO, Strategické koncepce NATO 2022. 2022.

¹¹ GENERÁLNÍ SEKRETARIÁT RADY EU, Zasedání Evropské rady (24. a 25. března 2022) – závěry, 2022.

1.3.2 Strategie odstrašování jako jeden z pilířů obrany členských zemí NATO

Odstrašování je základním prvkem celkové strategie NATO, v níž hraje klíčovou roli společná obrana spojenců a předcházení konfliktům. Schopnost NATO odstrašovat je založena na vhodné kombinaci schopností jaderné, konvenční a protiraketové obrany, které se vzájemně doplňují. Nicméně, za stávajícího stavu v Evropě, NATO potřebuje ověřit platnost své koncepce strategické obrany a tím i schopnosti plnit úkoly, které z ní vyplývají směrem k zajištění ochrany a obrany aliančních zemí. Aliance, ale především její evropští členové, čelí nejsložitějšímu bezpečnostnímu prostředí od konce studené války. Ruská invaze na Ukrajinu ohrožuje evropskou i globální bezpečnostní stabilitu. NATO potřebuje ověřit platnost své koncepce strategické obrany a úkolů, které z ní vyplývají směrem k zajištění ochrany a obrany svých členských zemí. NATO bude muset posoudit, zda celý jeho odstrašující a obranný postoj není poněkud zastaralým součtem národních příspěvků v podobě vojenských sil a prostředků, které mají naplnit požadované schopnosti určené k danému účelu.

Strategie odstrašování, kterou ostatně nepraktikuje pouze Aliance, ale řada dalších zemí či aktérů na poli bezpečnosti a obrany, je ve své podstatě veskrze prostá. Jedná se o vytvoření psychologického účinku na protivníka. Požadavkem je značný odstrašující vliv na vůli protivníka, jehož snahy jednat musejí být paralyzovány před zahájením akce samotné. V obecném smyslu je cílem strategie odstrašování prevence či odvrácení protivníka od agresivní iniciativy tím, že se mu dá jednoznačně na vědomí, že akce, kterou zamýšlí, je iracionální, nerozumná, a že naděje na případný úspěch jsou velmi nejisté a cena by tedy byla neúměrná očekávanému zisku.

Cíle je dosaženo, jestliže jsou skutečné vojenské operace nahrazeny akcí jiné povahy, jiným druhem manévru ozbrojených sil. Nicméně klíčovou podmínkou pro úspěšnou aplikaci strategie odstrašování hraje takzvaný duální princip, tzn. ten, kdo odstrašuje musí jednak disponovat silným vojenským potenciálem, ale zároveň musí být vyslán směrem k potenciálnímu protivníkovi jasný signál o tom, že tento potenciál v případě potřeby bude bez váhání použit. Faktor disponibility vojenským potenciálem a signál k jeho použití v případě potřeby tedy představují dvě strany téže mince.

1.3.3 Změna alianční podoby strategie odstrašování

Neoddiskutovatelným faktem je, že z hlediska strategie odstrašování se přístup NATO liší od strategie odstrašování jeho protivníků. Zatímco NATO se tradičně soustřeďuje na odstrašování zaměřené primárně na odvetu, alianční protivníci, tedy hlavně Rusko, naopak zařazují do svého portfolia odstrašení daleko větší spektrum operačních aktivit.

V každém případě, bezpečnostní analytici a experti se mýlili, pokud mimořádnou koncentraci sil a prostředků ruské armády dlouho vnímali jako strategii odstrašování bez případné další možnosti eskalace do podoby přímé intervence, třeba právě na území Ukrajiny. Pohlížení na tuto situaci prizmatem strategie odstrašování tak Kremlu umožnila vytvořit uskupení sil ruské armády přímo před očima světové veřejnosti a zahájení vojenské intervence ve zvolený čas. V tuto chvíli je však zjevně nemožné přesně identifikovat faktory, které ruské politické i vojenské vedení bralo do úvahy při plánování vojenské intervence na Ukrajině. Zejména je obtížné posoudit, zda rozhodnutí zahájit velkou vojenskou operaci vyplývalo z vnímání kritické hrozby vůči Rusku nebo bylo založeno na posouzení příznivé příležitosti, která vedla k očekávání významného zisku z hlediska možného posílení vojenského, ale především politického v daném regionu.

Protože stávající přístup k odstrašování poněkud selhal, když Rusko vykročilo na cestu do války, budou muset alianční stratégové řešit novou podobu strategie odstrašení v souladu s politickými cíli, a to bez podněcování možných forem přímé vojenské konfrontace s Ruskem či jiným protivníkem. Pro Alianci však stále platí, že komplexní přístup ke strategii odstrašování musí být organizován pod politickým vedením, kde jsou vojenské nástroje moci součástí širšího procesu obranného plánování. Což je ovšem v prostředí 31 členských zemí velice často svízelný úkol. Nástroje v podobě vojenských schopností, poskytnutých jednotlivými členskými zeměmi, však sami o sobě neposkytují efekt odstrašení, který by pokryl všechny bezpečnostní výzvy, kterým Aliance v současnosti čelí. Aliance pokračuje v posilování svého odstrašujícího a obranného postavení ve světle vyvíjejícího se bezpečnostního prostředí.

Vzhledem k aktuálnímu vývoji bezpečnostní situace ve světě a vzhledem k přístupu NATO a EU k řešení konfliktu na Ukrajině se jeví jako reálné určité sblížení ve vojenské oblasti, nemluvě o konvergenci příslušných politik, tzn. Společné bezpečnostní a obranné politiky EU a kolektivní bezpečnosti členských zemí NATO. V případě strategické koncepce NATO z roku 2022 by měla mít prioritu otázka vhodně zvolené strategie odstrašování, a to nejenom v případě jaderného odstrašování.

Priority z pohledu unijní Společné bezpečnosti a obranné politiky vycházející ze Společné zahraniční a bezpečnostní politiky jsou pak vcelku detailně zakotvené v Globální strategické koncepci EU¹² a v dalších návazných implementačních dokumentech. Ovšem lapidárně řečeno, ať už se hovoří o jakékoliv strategii uplatňované Aliancí nebo Unií, vždy se bude v konečném důsledku jednat o potenciál vojenských sil a prostředků, které musí poskytnout členské země v kontextu potřeb deklarovaných jednou či druhou organizací.

1.3.4 Implikace Strategické koncepce NATO

Zdůraznění rozdílu mezi obtížemi krizového řízení a předpokládanými možnostmi kolektivní obrany nestačí k pochopení strategického přístupu NATO a jeho aktualizované strategické koncepce. Na rozdíl od operace v Afghánistánu, NATO na Ukrajině nevede přímou bojovou činnost, ale zaujímá odstrašující postoj, jehož cílem je zabránit ruskému útoku proti jedné ze svých členských zemí. Kolektivní obrana ve světle současného konfliktu na Ukrajině se skutečně zůstává těžištěm samotné existence Aliance. Rusko je zcela bez nadsázky označováno za přímou hrozbu, zejména od února 2022. Společná deklarace vyplývající z madridského summitu a text samotné nové Strategické koncepce Aliance, týkající se Ruska, jistě ukazují, že spojenci se tváří v tvář této hrozbě dokáží semknout.

Avšak samotným účelem nové strategické koncepce je spíše zhmotnit jednotu Aliance kolem klíčových principů, kterým je především budování vojenských schopností a kapacit k naplnění hlavních úkolů Aliance.¹³ Tento pohled ovšem neznamená, že by rozpory zmizely. Návrat kolektivní obrany po roce 2014 byl tedy poznamenán, obecně řečeno, mezi dvěma rozdílnými i kompromisními postoji. Na jedné straně se jednalo o země střední a východní Evropy, především pobaltské země, Polsko, Rumunsko, často podporované Spojenými státy, které zastávají důrazný a konsolidovaný vojenský postoje vůči Rusku. Tyto země usilovaly a nadále i usilují o zřízení stálých vojenských základů na svém území s cílem ukázat politiku trvalého zastrašování proti Rusku.

---

¹² COUNCIL OF THE EU, European Union Global Strategy: Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe, 2016.

¹³ Hlavní úkoly NATO, vyplývající ze Strategické koncepce NATO 2022 jsou odstrašování a obrana, prevence a zvládání krizí a spolupráce v oblasti bezpečnosti.

Na druhé straně se jedná o země západní Evropy, představované především zeměmi jako Francie, Německo či Španělsko, které jsou nakloněny politice mírného odstrašování a ponechávají otevřený dialog s Ruskem a vyhýbají se riziku eskalace. Tyto země nesouhlasili s tvorbou vojenských základen, protože to považovali za přehnané opatření, které pravděpodobně povede k eskalaci, a je v rozporu se Zakládajícím aktem spolupráce NATO-Rusko¹⁴, který vylučuje instalaci stálých vojenských struktur mezi budoucími členy.

Výsledkem kompromisu mezi oběma pozicemi bylo kvalitativně i kvantitativně nové zaměření alianční strategie odstrašení, a to aktivace posílené předsunuté přítomnosti NATO na jeho východním křídle (*Enhanced Forward Presence – eFP*), oficiálně schválené na Varšavském summitu NATO v roce 2016. Princip *eFP* je možné charakterizovat jako odstrašení trestem (*Deterrence by Punishment*)¹⁵.

Jeho cílem není pouze nasadit dostatečně velkou vojenskou sílu k tomu, aby učinila potenciální útok neúčinným a minimalizovala snahu agresora o úspěch jeho ozbrojené akce. Kromě toho je podstatou *eFP* i tzv. odstrašení zamezením, tzn. přístup, který původně prosazovaly například pobaltské země (*Deterrence by Denial*). Nicméně vedle toho lze však hovořit i o razantní a rychlé reakci, která by svou intenzitou značně zvýšila počáteční ztráty protivníka při vedení jeho agresivní akce. Za tohoto stavu je formát *eFP* koncipován spíše jako určitá nástraha či forma poplašného zařízení (*Trip Wire*)¹⁶, které by po překročení, nebo spíše napadení, spustilo razantní reakci Aliance s nasazením svých sil rychlé reakce.

1.3.5 Smlouva o Evropské unii versus washingtonská smlouva

V souvislosti s válkou na Ukrajině se často hovoří a tom, jak by mělo zareagovat NATO a jak by měla zareagovat EU v případě, že by vyvstalo reálné nebezpečí agrese vůči členským zemím. V současnosti se vojenské agrese obává především Polsko a pobaltské země, ale ani země jako Rumunsko či Slovensko nezůstávají indiferentní vůči stávajícímu stavu a takovéto hrozbě. Pokud by tedy, čistě hypoteticky, taková agrese ze strany Ruska nastala, co by se dalo očekávat ze strany EU? A byla by reakce, ve smyslu kolektivní obrany v případě agrese, vůbec možná i ze strany EU? Při hledání odpovědi na tuto otázku lze nahlédnout do poměrně nedávné minulosti.

---

¹⁴ Zakládající akt o vzájemných vztazích, spolupráci a bezpečnosti mezi NATO a Ruskou federací, podepsán 27. května. 1997 v Paříži, Francie. Dostupné na:

https://www.nato.int/cps/fr/natohq/official_texts_25468.htm?selectedLocale=en

¹⁵ MAZARR, Understanding Deterrence. 2018.

¹⁶ ZIMA, Why the eFP? Some insights on the 2016 NATO Warsaw Summit, 2021.

V důsledku teroristických útoků v Paříži, které se odehrály 13. listopadu 2015, požádal tehdejší francouzský prezident François Hollande o uplatnění článku 42, odstavec 7, Smlouvy o Evropské unii¹⁷. Uvedený článek totiž říká, že pokud se členský stát stane na svém území cílem ozbrojeného napadení, poskytnou mu ostatní členské státy pomoc a podporu všemi prostředky, které jsou v jejich moci, v souladu s článkem 51 Charty OSN. Kde se nachází původ této klauzule a v čem spočívá její význam? Vznik klauzule o vzájemné solidaritě mezi členskými zeměmi EU se datuje z období, kdy vznikala Smlouva o Ústavě pro Evropu¹⁸.

Přestože proces ratifikace této smlouvy byl ukončen poté, co byla odmítnuta v referendech ve Francii v květnu 2005 a v Nizozemsku v červnu 2005, dostalo se původní znění klauzule prakticky v nezměněné podobě do části pojednávající o Společné bezpečnostní a obranné politice u nově koncipované Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie.

Jaký je význam článku 42(7) Smlouvy o Evropské unii a v čem spočívá rozdíl mezi tímto článkem a článkem 5 Washingtonské smlouvy¹⁹, která je platná pro NATO? Pokud dojde ke srovnání znění obou článků, vyvstanou tři specifické rozdíly. První rozdíl spočívá v použitém pojmosloví. Článek 5 Washingtonské smlouvy hovoří o tom, že o ozbrojený útok (v anglickém originále je používán pojem *armed attack*) proti jedné nebo více smluvním zemím v Evropě nebo Severní Americe bude považován za útok proti všem. Naproti tomu článek 42(7) hovoří o ozbrojeném napadení (v anglickém jazyce *armed aggression*). Toto pojmosloví nabývá rozdílného významu v pojetí mezinárodního práva. V určité situaci může například dojít k blokadě námořního přístavu s využitím válečných lodí. Tento akt je považován za ozbrojené napadení, nikoliv však za ozbrojený útok. Pojem ozbrojené napadení je významově daleko širší než ozbrojený útok. Také Evropská bezpečnostní strategie z roku 2003 hovoří o potřebě včasné, rychlé, a pokud si to situace vyžaduje, i dostatečně robustní vojenské intervenci v případě ozbrojeného napadení, tedy v situaci, kdy ještě nedošlo k přímému ozbrojenému útoku.

Druhým rozdílem je pak akční rádius, v němž má EU a NATO operovat. Článek 5 Washingtonské smlouvy vymezuje případné nasazení ozbrojených sil na euroatlantickou geografickou oblast, tzn. Evropu, Severní Ameriku, případně další zeměpisné oblasti, pro něž je limitující geografickou hranicí obratník Raka. Naproti tomu EU zahrnuje do sféry zájmu i území náležící členským zemím kdekoli ve světě.

---

¹⁷ ÚŘAD PRO PUBLIKACE EU, Smlouva o Evropské Unii (Konsolidované znění), 2012.

¹⁸ Smlouvu o Ústavě pro Evropu schválila Evropská rada 18. června 2004 a ve stejném roce byla smlouva podepsána v Římě za přítomnosti předsedy Evropského parlamentu Josepa Borrelle Fontellese následně smlouvu schválil i Evropský parlament. Poté ji však ve svém národním referendu odmítla Francie (29. května 2005) a Nizozemsko (1. června 2005). Po odmítnutí Ústavní smlouvy začaly členské státy pracovat na Lisabonské smlouvě, která vstoupila do platnosti prosinci 2009.

¹⁹ NATO, Severoatlantická Smlouva, 1949.

Pokud bychom sáhli do historie a pokud by EU existovala již v roce 1982 v podobě, v jaké existuje dnes, pak by Velká Británie mohla žádat o aktivaci článku 42(7) v důsledku invaze vojenských jednotek Argentiny na Malvíny (Falklandy). Na straně druhé, vzhledem tomu, že toto území se nachází na jižní polokouli, nebylo možné uvažovat o využití Aliance dle článku 5, Washingtonské smlouvy.

Další rozdíl spočívá v prostředcích, které mají být použity a využity při aktivaci příslušných článků. Článek 5 Washingtonské smlouvy stanovuje, že členská země při uplatňování práva na individuální nebo kolektivní sebeobranu, uznané článkem 51 Charty OSN, pomůže napadené smluvní straně nebo stranám tím, že neprodleně podnikne sama nebo v součinnosti s ostatními stranami takovou akci, jakou bude považovat za nutnou, včetně použití ozbrojené síly, s cílem obnovit a zachovat bezpečnost severoatlantického prostoru.

Text tohoto článku tedy dává členským zemím možnost rozhodnout se, jakým způsobem se budou na pomoci podílet; zda se bude jednat o podporu „pouze“ v rovině diplomatických opatření či zda budou uplatněna „tvrdá“ protioopatření formou zásahu ozbrojených sil. Klíčový význam v textu tohoto článku je formulace „*akci, jakou bude považovat za nutnou*“ (v anglickém originále „*such action as it deems necessary*“). Tato formulace dává členským NATO dosti velký prostor k rozhodnutí, jaký typ akce je vhodný a přiměřený.

Naproti tomu Smlouva o Evropské unii stanovuje členským státům EU povinnost poskytnout pomoc a podporu všemi dostupnými prostředky. Zajímavé detaily vyvstanou, pokud srovnáme další jazykové verze Smlouvy o Evropské unii. Některé jazykové verze hovoří o ozbrojeném napadení, jiné o ozbrojeném útoku ve smyslu spouštěcího momentu pro aktivaci klauzule o vzájemné solidaritě. Pojem ozbrojené napadení používá kromě České republiky kupříkladu i Velká Británie (*armed aggression*), Francie (*aggression armée*), Itálie (*aggressione armata*), Španělsko (*agresión armada*) či Portugalsko (*agressão armada*). Naopak pojem ozbrojené napadení používá Německo (*bewaffneter angriff*), Švédsko (*väpnat angrepp*) nebo Polsko (*napaści zbrojnej*). Nicméně pro EU platí, že pokud dojde v případě několika jazykových verzí k pojmové neshodě, pak se bere jako referenční ta jazyková verze, k níž se vedla jednání. Jak Smlouva o Ústavě pro Evropu, tak i Smlouva o Evropské unii byly projednávány ve francouzštině. Pouze několik komentářů bylo uskutečněno v angličtině. Tudíž není žádných pochyb o tom, že pojem ozbrojené napadení by měl být interpretován v duchu výše uvedeného výkladu i těmi zeměmi, které v dokumentu použily pojem ozbrojený útok.

Znění Smlouvy o Evropské unii však nabízí ještě další možnost, jak žádat členské státy o pomoc. Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie v článku 222 uvádí Doložku solidarity, která bude uplatněna v případě pomoci zemím při odstraňování následků přírodních katastrof, průmyslových havárií nebo teroristických útoků.

Doložka solidarity a klauzule o vzájemné solidaritě však musí být rozdílně interpretovány. Především klauzule o vzájemné solidaritě spadá do oblasti Společné bezpečnostní a obranné politiky, která je součástí Společné zahraniční a bezpečnostní politiky. A v rámci této politiky, respektive politik, vystupují jiné složky EU (především složky a orgány Rady EU, resp. vojenské složky Evropské služby pro vnější akci) a aplikují se jiné procedurální mechanismy, než je tomu v případě Doložky solidarity. Navíc Doložka solidarity hovoří o pomoci a podpoře při odstraňování následků přírodních katastrof nebo průmyslových havárií, což samozřejmě implikuje jiný význam, než je tomu v klauzuli o vzájemné solidaritě. Klauzule o vzájemné solidaritě vychází z článku 51 Charty OSN, který uvádí, že pokud dojde k ozbrojenému útoku proti některému členu Spojených národů, nic není na překážku přirozenému právu na individuální nebo kolektivní sebeobranu.

Znění Smlouvy o Evropské unii tedy stanovuje, že pokud se členský stát EU stane na svém území cílem ozbrojeného napadení, poskytnou mu ostatní členské státy pomoc a podporu. Nicméně celková povaha Společné bezpečnostní a obranné politiky EU neimplikuje takovou míru potřeby kolektivní obrany, jako je tomu v případě článku 5 Washingtonské smlouvy. Proto se členské země NATO a EU uchylují spíše k aplikaci principu kolektivní obrany v rámci Aliance, byť tato možnost existuje i v případě EU.

Je však otázkou, zdali se tato eventualita nebude akcentovat i v případě EU, v rámci implementace koncepce Strategického kompasu a zdali se této problematice nedá identická váha, tak jako je tomu v NATO.

1.3.6 Obrana Evropy nebo evropská obrana?

Otevřená agrese Ruska proti Ukrajině opět vyvolává otázku tvorby společné Evropské armády. V době ještě poměrně nedávné bylo hlavním iniciačním faktorem k tvorbě takového prvku integrační úsilí členských zemí EU, především Francie a Německa, a vedle toho i snaha o kompenzaci neustále rostoucích nákladů na obranu a obranné technologie. Nyní je však hlavním katalyzátorem myšlenky vzniku společné evropské armády především konflikt na Ukrajině a jeho potenciální přelití do dalších regionů Evropy či světa. Ruská agrese na Ukrajině znovu vyvolala klasické obavy a transformovala dřívější postoj EU z pozice tzv. „evropské obrany“ do pozice „obran Evropy“. Otázka tvorby společné armády je ještě více akceptována skutečností, že žádná evropská země není schopna sama zvládnout ozbrojené konflikty, které by byly zcela jistě spojeny i se sofistikovanými kybernetickými útoky na komunikační a informační systémy. Zhoršující se bezpečnostní prostředí tak tlačí státy EU k rozdělení zodpovědnosti při zajišťování obrany a bezpečnosti na starém kontinentě a v jeho nejbližším okolí. V důsledku toho roste tlak na Evropu, aby dělala více v obraně.

Ruská okupace Krymu a aktuální válka na Ukrajině ukazuje, že Evropa čelí revizionistickému státu na východě, který neváhá použít ozbrojenou sílu vůči okolním zemím. Sjednocení a jednotný postup zemí EU v oblasti politických, ekonomických a dalších sankcí, uvalených na Rusko po zahájení agrese, je vcelku obdivuhodný, i když dlouhodobě asi těžko udržitelný. Klíčovou otázkou však je, zda je Evropa, respektive EU, připravena a ochotna převzít odpovědnost za svou vlastní regionální bezpečnost a obranu, a to formou která představuje potenciálně nejvyšší formu integrace, tzn. utvoření společné armády. Otázka tedy zní: Je EU dostatečně zralá na to, aby přistoupila k řešení tak citlivého tématu, jakým je tvorba společné evropské armády?

Přestože si EU dala do vínku heslo „Jednotná v rozmanitosti“, jež má vyjádřit odhodlání Evropanů, kteří prostřednictvím EU usilují o mír a prosperitu, je to právě tato rozmanitost, a především pak rozmanitost při prosazování národních ekonomických i bezpečnostních zájmů, která brání vytvořit společnou evropskou armádu. S přihlédnutím k těmto faktorům pak armáda ve své podstatě představuje nejvyšší stádium integrace okolo společně uznávaných hodnot. A na této skutečnosti se asi nic nezmění i probíhající konflikt na Ukrajině a hrozba ze strany Ruska.

Třebaže se oficiálně deklaruje, že EU je v současné době sjednocena na bázi jednotně aplikované obranné a bezpečnostní politiky, diversifikace národních přístupů k výstavbě a použití ozbrojených sil a rozličnosti v zájmech, vyplývajících z národních obranných a bezpečnostních politik, vedou k tomu, že jednotné obranné úsilí zemí Evropy se zcela logicky tříští do řady větších či menších národních programů, projektů a dalších aktivit, které jsou z mezinárodního pohledu v mnoha případech totožné.²⁰

Jakkoliv se bude situace na Ukrajině vyvíjet, je zcela nepochybné, že by EU měla problém vytvořit uskupení sil pro potřeby obrany vlastních členských zemí. To zůstane zcela jistě prvořadým úkolem Aliance. EU si dala totiž za úkol vést zcela jiné operace než ty, které by byly primárně určeny k obraně teritoria svých členských zemí. V případě potřeby dojde v rámci EU k aplikaci principů, které jsou v současné době nastaveny právě pro tvorbu i nasazení stanovených uskupení sil k vedení operací v rámci Společné bezpečnostní a obranné politiky, v souladu s Lisabonskou smlouvou z roku 2009. Z hlediska úzce vojenského, jež však jednoznačně vychází z politických, ekonomických a sociálních podmínek té či oné země, je základním principem, aplikovaným pro tvorbu daného uskupení nejenom v rámci EU, ale i v NATO, oficiální deklarování odpovídajících národních příspěvků ve formě sil a prostředků, respektive odpovídajících jednotek s odpovídajícími schopnostmi.

---

²⁰ PETRÁŠ, Společná evropská armáda – realita, či utopie. Vojenské rozhledy, 2014.

Aplikace tohoto principu v reálné situaci je pochopitelně determinováno předem stanoveným rozsahem a typem operace, ve které má být uskupení nasazeno, a dále pak odpovídající organizační strukturou. V kontextu daného principu lze specifikovat i určité varianty zapojení členských zemí do strukturálního uspořádání stanoveného uskupení. Pokud jde o zmiňované varianty, může se například jednat o národní síly a prostředky vyčleněné do společných sil EU, které jsou pro stanovenou dobu pohotovosti k nasazení do operace v podřízenosti národních politických a vojenských autorit. Může se jednat o situaci, kdy jsou tyto národní síly a prostředky v podřízenosti ustanoveného velitele operace EU. Ve většině případů jsou tyto síly dislokovány na území mateřské členské země a veškeré výdaje spojené s výcvikem, vyzbrojováním atd. jsou hrazeny z národního rozpočtu na obranu.

Lze rovněž říci, že uvedené varianty tvorby uskupení vystihují i míru integrace členských zemí. Nicméně, je znovu nutné zdůraznit to, že se jedná o poskytnutí národního příspěvku ve formě vojenských sil a prostředků, které v daném okamžiku a v dané situaci přechází dočasně, tzn. po dobu vedení operace, do podřízenosti stanoveného velitele operace EU. Nejedná se tedy o uskupení permanentní, mající podobu společné armády EU.

Stávající úroveň vzájemné spolupráce mezi členskými zeměmi EU, byť posílena v důsledku zmiňované ruské agrese vůči Ukrajině, neumožní v horizontu nejbližších let transformovat myšlenku na zbudování společné evropské armády do konkrétní reality. V souvislosti s otázkou existence armády a jejím použitím vystupuje do popředí ještě řada dalších faktorů, které jsou možná významnější, než je politická a ekonomická sféra. A tím je vlastenectví, láska k vlasti či ochota nasadit vlastní život pro obranu své země. Dá se téměř s jistotou říci, že Evropská unie ještě zdaleka nedospěla do takové úrovně integrace, aby bylo možné předložit na jednací stůl téma společné evropské armády a začít o něm diskutovat. Armáda v prostředí tak různorodém a složitým jako je evropský kontinent se totiž nemůže stát pouhopouhým předmětem politického kalkulu, jehož výsledkem by mělo být vybudování akceschopné společné armády. I když by to zcela jistě znamenalo posílení kolektivní zodpovědnosti EU při udržování bezpečnostní stability ve světě. Zjevné však je, že úvahy o období věčného míru neodpovídají realitě současné Evropy. Snížení výdajů na obranu je nutné brát jako přechodný jev a důsledek nezbytné stabilizace veřejných rozpočtů.²¹

---

²¹ PETRÁŠ, Perspektivy tvorby společných evropských ozbrojených sil, 2017.

2 CHARAKTERISTIKA OPERAČNÍHO PROSTŘEDÍ NA UKRAJINĚ

Ve chvíli, kdy ruská armáda začala soustřeďovat značné počty sil a prostředků na ukrajinských hranicích, mnoho zasvěcených pozorovatelů mohlo mít různorodé názory na ruskou invazi na Ukrajinu. Dokonce i převládal názor, že by pro Rusko bylo obtížné, ne-li naprosto nemožné, udržet dlouhodobou vojenskou a administrativní kontrolu nad celým územím Ukrajiny, především pak kvůli její velikosti a rozmanitosti. Toto stanovisko se zakládalo na různých faktorech, včetně geografických, etnických, politických a ekonomických podmínek. I když tyto dvě země, tedy Rusko a Ukrajina, vypadají velmi podobně a byly si kdysi velmi blízké, současná realita politického, ekonomického i sociálního vývoje je příliš nespojuje.

Nejenom bezprostředně po vypuknutí konfliktu, ale i v jeho dosavadním průběhu se zdá, že odborná debata osciluje kolem dosti složité otázky, a tou je, zdali válka na Ukrajině představuje anachronismus, poslední pohrobek válek minulosti, které zmizely na začátku 21. století, anebo se pod maskou klasické konfrontace skrývají známky konfliktů nové generace. Je zřejmé, že na tuto otázku neexistuje jednoduchá odpověď. Při hledání odpovědi na tuto otázku je potřebné nejprve určit, co je na tomto konfliktu tak překvapivé, jinými slovy, co není skutečně anachronické nebo zastaralé, protože ve skutečnosti představuje samotnou podstatu fenoménu války, jak jej definoval ve svém stěžejním díle Karl von Clausewitz.²² Bezpochyby lze konstatovat, že zapomínání či popírání principů a zákonitostí války vytváří spíše překvapení než radikální, taktické nebo technické inovace, které jsou v historickém měřítku skutečně vzácné. Čili, teprve když jasně určíme, jak ukrajinský konflikt odráží charakteristiky všech válek, můžeme určit, zda je skutečně nový.

Denacifikace a demilitarizace Ukrajiny, o které se poprvé zmínil Vladimir Putin, jednoznačně spadá do kategorie válek, které měly za cíl svrhnout politický systém protivníka. Nyní se však zdá, že cílem ruské intervence je dobytí a bránění území, tedy především Donbas a Krym, které má být posléze využito jako klíčový argument při vyjednávání o výhodných podmínkách nastolení míru. Co je tedy nového ve válce na Ukrajině? Existuje několik zákonů upravujících druhý typ vedení války, ale tři z nich jsou zvláště dobře ilustrovány ukrajinským konfliktem. První, na rozdíl od toho, co se věří, je omezení války. Druhým, paradoxním důsledkem prvního, je trvalé riziko eskalace k totální válce. Konečně třetí válečný zákon se týká teritoriální povahy jeho cíle. První válečný zákon, zákon své vlastní omezenosti, je snadno pochopitelný díky Clausewitzovým analýzám. Zdůraznil, že válka není nikdy okamžitá. Když po počátečním nasazení sil není automaticky dosaženo výsledku, což se stává velmi často, válka přetrvává a nastává okamžik hledání výhodného stavu jednou ze stran konfliktu s využitím všech dostupných zdrojů.

---

²² CLAUSEWITZ, *O Válce* 1996.

Za této situace jde především o to, že jedna i druhá strana má obavu, že by je porážka vydala na milost a nemilost svému protivníkovi. Za této situace je klíčovou podmínkou úspěchu prostě vytrvat, k čemuž je nezbytné patřičně hospodařit s disponibilními silami, jakož i s celým vojenským potenciálem. Tato představa o hospodárnosti sil má důsledky nejen v čase, ale i v prostoru. Bojovník, protože má omezený objem sil, vždy omezuje své působení v některých sektorech, aby je soustředil jinde. Ale to není jediný důvod k omezení geografického rozsahu bojů. K omezení dochází také z politických důvodů v rámci bojiště. Během vietnamské války se Spojené státy zdržely úderů na cíle v Laosu a Kambodži, i přestože tudy procházela prakticky celá logistika Vietkongu. Toto politické omezení prostorového šíření nepřátelských akcí ilustruje případ zóny se zakázaným pohybem (*Total Exclusion Zone*), kterou vytvořili Britové během války o Falklandy. A konečně, válka se nikdy netýká celé společnosti, dokonce ani všech mobilizovaných vojáků. Důvodem je to, že ne každý může bojovat. Vojska na frontě musí být materiálně zabezpečena s pomocí rozsáhlé mobilizace ekonomického potenciálu země. Výsledkem je, že skutečně bojuje jen část populace. Každá válka, tedy i ta, která právě probíhá na Ukrajině, je proto omezena časem, prostorem a společenským rozsahem.

2.1 Celkový operační rámec konfliktu

Operační plány ruské intervence byly zcela jistě koncipovány v duchu představy o okamžité neutralizaci země v důsledku masivního kybernetického útoku a přerušení komunikace v rámci vojenského velení i v rámci orgánu řízení země a státní správy. S vizí příznivé reakce obyvatelstva, nespokojené se stávající politickou, ekonomickou a sociální situací, mělo zřejmě i podle původních plánů dojít k převzetí moci proruskou administrativou. To je s největší pravděpodobností i to, co ruští strategové předpověděli a nepochybně i navrhli kremelskému vedení.

Takovýto průběh ostatně předpokládá jakákoliv operace, která směřuje k získání vlivu nad protivníkovým územím. Principy válčení a vedení vojenské operace ovšem vyžadují v úvodu vojenské intervence neutralizaci systému protivzdušné obrany a systému velení armády prostřednictvím soustředěné letecké kampaně s podporou raketového vojska na místa velení a důležité body kritické vojenské i civilní infrastruktury. Celý tento úvod by měl vyústit do podoby získání vzdušné převahy a kontroly vzdušného prostoru protivníka. Ostatně, již dlouhou dobu před samotným rozpoutáním agrese v únoru 2022 se řada vojenských a bezpečnostních expertů zabývala možnými variantami zahájení agrese, a především možnými směry vedení ruské intervence do hloubky ukrajinského území, jako je tomu třeba v případě znázornění na obrázku 1.

Obrázek 1: Předpokládané hlavní směry vedení ruské intervence ²³⁾

Takovýto způsob nastavení hlavních směrů by dával i smysl. A v konečném důsledku se experti ani příliš nemýlili. Ovšem z hlediska vedení operační činnosti v těchto směrech ruské jednotky jednoznačně nedosáhly plánovaných cílů, a to právě v důsledku nedostatečné letecké podpory pozemních operací a nedostatečné koordinace velení mezi jednotlivými druhy sil. K tomu všemu se posléze připojily problémy, které logicky vyplývají ze samé podstaty ruské mentality a ruského přístupu k systému velení podřízeným. Dá se říci, že vzorce chování a reakce současného ruského velení se nezměnily od dob druhé světové války a války studené.

Toto se projevuje především v nedostatečné schopnosti koordinovaného velení a řízení uskupení složených s různých druhů sil, tedy pozemních, vzdušných a námořních, neustálá modifikace struktur velení a jejich personální obsazování, vysílání vysokých štábních důstojníků a generálů na bojiště s úkolem zjistit objektivní stav vývoje operace, absence efektivního systému logistické podpory a zásobování materiálem intervenčních jednotek zasazených v hloubce protivníkovy území a v neposlední řadě i naprosto nedostatečná schopnost ochrany vlastních sil, kdy dochází ke zbytečným ztrátám na živé síle.

²³⁾ WASIELEWSKI, Russia's Possible Invasion of Ukraine, 2022

Dosavadní vývoj konfliktu na Ukrajině, především jeho úvodní část a vývoj v průběhu podzimu 2022, by se dal, s trochou nadsázky a z důvodu reminiscence úvodu 2. světové války, nazvat podivnou válkou. Ruská armáda zahájila 24. února 2022 operaci zcela logicky ve směru na hlavní město a v dalších strategicky důležitých směrech v severní a východní části Ukrajiny, a to s cílem ochromit protivníka vojensky a paralyzovat jeho politické a administrativní vedení. Nicméně ruské vojenské velení při přípravě a vedení operace zcela popřelo zásadní operační principy válčení. Tento přístup zpočátku vyvolalo dojem, že svět bude svědkem inovativního přístupu k vedení operace, podobně jako tomu bylo právě v případě německého Wehrmachtu při útoku na Francii na jaře 1940. Postupem času se ale ukázalo, že intervence ruských vojsk na Ukrajině má více než zahájení ozbrojeného konfliktu na území svrchovaného státu podobu vpádu vojsk Varšavské smlouvy do Československa v srpnu 1968, či do Maďarska v roce 1956.

Dalším významným znakem celého dosavadního vývoje konfliktu, který je příznačný pro obě strany, je pravidelné střídání ofenzivní činnosti se stagnací, která je spojená s přechodem na poziční zákopovou válku. Ofenzivní činnost nemá patřičnou razanci a palebnou podporu, tudíž ani nemá potřebné operační vyústění, které by mohlo dramaticky přispět k tlaku vůči nasazeným silám jedné či druhé strany. Stagnace a ztráta operační iniciativy spojená s přechodem do opotřebovací války je pak logickým znakem slabé ofenzivy. A důsledkem toho všeho je, že ani jedna strana v tomto konfliktu prozatím nedosáhla strategicky významných územních zisků. Pokud jde o Rusko, pak určité územní zisky nejsou následně završeny jednoznačnou vojenskou kontrolou a už vůbec ne přechodem daného území do plného ruského politického a administrativního vedení. Tímto jsou myšlena především ta území, jež se vážou k separatistickým republikám Luhaňsk a Doněck.

Přelévání ofenzivní činnosti a stagnace naznačuje, že ani jedna strana konfliktu nemá dostatečný vojenský potenciál k provedení bojové činnosti, která by vedla k operačně významnému efektu a zvrátila by vývoj konfliktu na svou stranu. Toto zjištění překvapuje především ve vztahu k předpokládané síle ruské armády. Může se zdát, že tento vývoj spíše vyhovuje Ukrajině, která by se takto mohla soustředit na vedení lokálních střetů ve snaze postupně otupit sílu ruských jednotek a docílit jejich stažení z okupovaného území. Nicméně nedá se absolutně předpokládat, že tento přístup by měl vést ke konečnému vítězství Ukrajiny v této válce. Patovou situaci, která nastala na konci roku 2023 a prodlužování války lze vysvětlit v podstatě absencí schopnosti vzdušných sil dosažení vzdušné převahy nastolené jedním ze dvou táborů.

Tato skutečnost opětovně poukazuje na zvláštní důležitost nejenom schopností vzdušných sil, ale i na potřebu spojenců v NATO rychle a efektivně investovat do rozvoje schopností, které zajistí dostatečnou odrazující sílu k implementaci tzv. strategie *Anti-Access/Area Denial (A2/AD)*, což je vojenská strategie k zamezení přístupu nepřátelských sil do zájmového operačního prostoru, případně k zamezení nepříteli v jeho volnosti jednání uvnitř specifického operačního prostoru. Idea této strategie se objevila ve vojenských kruzích USA již koncem devadesátých let 20. století v souvislosti s expanzí satelitních prostředků, dostupností a možným použitím střel obsahující chemické, biologické či radiologické látky, případně i vysoce explozivní jadernou nálož.²⁴

V tuto chvíli a po takřka dvou letech bojů vše nasvědčuje tomu, že klíčovým strategickým cílem operace bylo, a nadále i je, ovládnutí východní a jihovýchodní části Ukrajiny, tzn. území nacházející se na linii mezi Charkovem, Mariupolem a Oděsou, zahrnující pochopitelně i oblast Donbasu s proruskými separatistickými republikami. Prezident Putin tvrdí, že operace byla zahájena s cílem tzv. denacifikace a demilitarizace Ukrajiny. Není však jisté, zda se jedná o skutečné politicko-strategické cíle nebo je v zahájení operace skryt cíl jiný. Za předpokladu, že by těmito cíli byla skutečně denacifikace a demilitarizace Ukrajiny, lze se důvodně domnívat, že by se Putin mohl spokojit se získáním východní části Ukrajiny, nacházející se mezi Charkovem, Mariupolem a Oděsou, a zahrnující pochopitelně i oblast Donbasu s proruskými separatistickými republikami, s tím, že by se tento region dostal do sféry ruského vlivu. To by korespondovalo i s tím, že pojem denacifikace, jak ji používá kremelská administrativa, nespočívá v tom, že chce na Ukrajině odstranit něco, co se váže k nacistickému Německu. Pojem denacifikace by pak bylo možné interpretovat spíše v tom duchu, že Ukrajina dlouhodobě odmítá být součástí velkoruského impéria, které má Vladimir Putin patrně v úmyslu znovu vytvořit.

Nicméně při pohledu na samotný začátek invaze na Ukrajinu se ukázaly jako mylné minimálně čtyři strategické plánovací předpoklady ruského politického a vojenského vedení:

1. rychlý pád ukrajinské vlády a její emigrace do zahraničí, včetně prezidenta Zelenského,
2. neschopnost ukrajinské armády organizovaně reagovat na vojenskou intervenci,
3. nespokojenost ukrajinského obyvatelstva s aktuální politickou a ekonomickou situací a z toho vyplývající podpora ruské vojenské intervence vedoucí k odstranění stávající vlády,
4. rozdělený a nejistý západní svět, který bude reagovat na ruskou invazi podobně jako na anexi Krymu v roce 2014.

---

²⁴ KREPINEVICH, Meeting the Anti-Access and Area-Denial Challenge, 2003, s. 7.

Vše nasvědčuje tomu, že Rusko přecenilo kapacitu svých ozbrojených sil a podcenilo kapacitu ukrajinského odporu i reakci Západu. Původní strategický plán, tzn. blesková vojenská operace na několika směrech vedoucí k dobytí hlavního města a dalších strategicky významných cílů v severní a jihovýchodní části země a získání plné vojenské kontroly nad centrální a východní částí země, nebyl naplněn. Důvodem byly nejenom zmiňované chybné vstupní strategické předpoklady, ale kupodivu i zásadní nedostatky ve schopnostech na straně ruské armády, a to především v následujících oblastech:²⁵

1. systém velení a řízení nasazených jednotek v místě operace a koordinace operační činnosti jednotek různých druhů sil a služeb, tzn. jednotek pozemních sil, vzdušných sil a námořnictva;
2. nedostatečná logistická podpora nasazených jednotek a poměrně značné technické problémy u použité vojenské techniky a zbraňových systémů. S tím souvisí i faktor značných ztrát vojenské techniky, především těžkých obrněných vozidel, tanků, ale i techniky letecké a námořní, což má pochopitelně dopad na další pokračování vojenské operace;
3. morální stav jednotek a celková frustrace, což je výsledkem nedostatečné psychologické a informační přípravy příslušníků nasazených jednotek.

Všechny tyto faktory způsobily, že se ruské invazní jednotky dostaly v první fázi operace v severní části Ukrajiny, a především při obléhání Kyjeva do situace, která ve svém důsledku vedla k nutnosti změnit původní strategický záměr. Hlavní úsilí ruské armády tak bylo přesunuto směrem k Donbasu a Záporoží, což bylo Kremelským vedením deklarováno jako zahájení druhé fáze operace. Nicméně problémy v uvedených oblastech schopností přetrvávaly i následující fázi operace a byly předmětem někdy úspěšné, někdy i marné snahy velení ruské armády o jejich odstranění či alespoň minimalizaci.

2.1.1 Předpokládaný politický cíl ruské operace na Ukrajině

V souvislosti s válkou na Ukrajině opakuje ruské vedení ty stejné podmínky, které zazněly už na konci poslední dekády minulého století, tzn. ukončení rozšiřování NATO a de facto i zrušení rozšiřování předchozího, a vedle toho i odstranění amerických jaderných zbraní z Evropy. Ve vztahu k bývalým republikám Sovětského svazu, především směrem k Bělorusku, Ukrajině a Gruzii, byl Kremlem vydán jednoznačný signál, že primárním cílem je zajistit, aby tyto země nikdy nepatřily do jiného vojenského nebo ekonomického bloku než do toho, který má pod kontrolou Moskva.

---

²⁵ Uvedené oblasti schopností (*Main Capability Areas*) vychází z taxonomického a terminologického pojetí schopností zaužívaného v rámci Aliance a specifikované v dokumentu *Bi-SC Capability Hierarchy*, který však není uplatňován v rámci plánovacích procesů v ruské armádě.

V tomto konfliktu jde v podstatě o to, zda 30 let po zániku Sovětského svazu mohou jeho bývalé republiky žít jako nezávislé, suverénní státy, nebo zda uznají to, že stále patří do sféry vlivu Ruské federace. Požadavek na výhradní sféru vlivu ve východní Evropě a na jižním Kavkaze má zdánlivě vyhovět ruským bezpečnostním zájmům. Kremelské vedení vylíčiło expanzi NATO na východ jako prvotní zlom post-sovětských mezinárodních vztahů se Západem, který musí být nyní napraven. Bez ohledu na jednoznačná fakta vztahující se k suverenitě a nezávislosti uvedených zemí, Moskva nadále tvrdí, že bez takovýchto záruk použije k ochraně svých bezpečnostních zájmů vedle politických nástrojů i vojenskou sílu.

Lze říci, že současný konflikt na Ukrajině dává jasný pohled na strategii Moskvy a cíle, které mají být dosaženy s využitím patřičné strategie. Z pohledu Kremlu, je současná tzv. speciální vojenská operace na Ukrajině vedena především z důvodu obavy o svou vlastní bezpečnost, přičemž cílem této operace má být zamezení dalšího posilování, či dokonce i udržování, jakýchkoliv vojenských sil a prostředků v bezprostředním okolí ruských hranic. Ostatně tuto skutečnost dokonale ilustrovaly i aktivity ruské diplomacie, která kromě požadavku na demilitarizaci Ukrajiny a její nezačlenění do Aliance, požadovala návrat podoby hranic Severoatlantické aliance před rok 1999, kdy došlo k první vlně rozšiřování.

Nicméně, v kontextu výše uvedeného je třeba uvážit, jaké že měly být skutečné politické cíle, a návazně i vojenské cíle, intervence na Ukrajině. A v souladu s touto otázkou je potřebné identifikovat strategické cíle ruské intervence a jakou strategii ruské vedení zvolilo, k naplnění těchto cílů. Ovšem odpověď na tuto otázku je stále opředena mnoha nejasnostmi. Dosud přetrvávala nejistota ohledně přesných obrysů celé vojenské strategie Moskvy k dosažení předpokládaných cílů. Co se však ukazuje velmi jasně, je skutečnost, že Rusko je opravdu ochotno podstoupit riziko vyplývající z masivního použití vojenské síly na samém prahu Atlantické aliance a provést velkou vojenskou operaci s rychlým a masivním strategickým efektem.

Ovšem i kdyby se Rusům podařilo rozšířit svou invazi přes celé území Ukrajiny, dobýt jednotlivá města a snížit ukrajinský konvenční odpor, konflikt by zcela jistě sklouzl do situace partyzánské války, čemuž se chtěla a nadále i chce Moskva jistě vyhnout. Politický záměr Kremlu byl bezpochyby koncipován v duchu vojenské operace, která měla zasáhnout ukrajinské obyvatelstvo jen okrajově. Kremelská vláda měla za to, že je schopna na Ukrajině nastolit nové, proruské politické zřízení a nepochybně tušilo, že případné pokračování bojů, byť při nízké intenzitě, by znamenalo potřebu poměrně masivní vojenské přítomnosti na okupovaném území a silného zapojení jeho armády do zajištění plné vojenské kontroly a stabilizace bezpečnostní situace ve prospěch proruského vedení.

2.1.2 Východiska ruské strategické volby na Ukrajině

Ozbrojený konflikt vysoké intenzity v Evropě, jehož propuknutí se světová veřejnost několik let obávala, nastal přímo před našima očima. Poprvé od druhé světové války velká jaderná mocnost nasazuje své vojenské kapacity do útočné války proti jiné evropské zemi. Vypuknutí války v noci na 24. února 2022 znamená, bez jakýchkoli pochybností, přelomový bod v historii 21. století. V tuto chvíli lze jen polemizovat, zdali je pro Rusko požadovaný konečný stav operace, tedy situace, ke které by měla vést zvolená strategie, zvrátit politický vývoj na Ukrajině a překreslit podobu evropského bezpečnostního systému ve svůj prospěch, anebo zda je za ruskou agresí i nějaký další skrytý motiv.

Ruská intervence na Ukrajině se od předchozích jasně odlišuje především intenzitou operačního nasazení. V roce 2014 při anexi Krymu, stejně jako v roce 2015 v Sýrii, Rusko prosazovalo nepřímou strategii. V případě Krymu byl záměr kontrolovat situaci prostřednictvím institucionální neschopnosti ukrajinské administrativy, v případě Sýrie to byla aplikace strategie formou vojenské podpory a spolupráce se syrským prezidentem Bašárem al-Asadem. Avšak pokud jde o použití vhodného typu strategie na Ukrajině, vše od počátku nasvědčuje tomu, že Kreml je v současné době nucen uplatňovat přístup v závislosti na okamžitém vývoji podle operační situace. Což tedy není zcela určitě ideální situace. I když se tedy Rusko mohlo rozhodnout operovat v omezeném kontextu, tak jako tomu bylo například v Gruzii či na Krymu, rozhodnutí o rozsahu a cílech operace bylo bezpochyby učiněno podstatně dříve, s plnou vahou všech důsledků, které mohou nastat. Volbu této strategie by dokládala i skutečnost, že Moskva počítala s rychlým ukončením intervence, pádem ukrajinské vlády a nastolením proruské vládní administrativy.

Tudíž, pokud jde o ruskou strategickou volbu na Ukrajině, vše nasvědčuje tomu, že Kreml uplatňoval flexibilní a postupný přístup s vícero rozhodovacími body v závislosti na aktuálním vývoji. I když se tedy Rusko mohlo rozhodnout operovat v omezeném geopolitickém kontextu, rozhodnutí zcela nepochybně bylo disponovat dostatečným objemem síly k vedení rozsáhlé operace s cílem zasadit hned v prvopočátku intervence rozhodující úder vedoucí ke zhroucení politického a vojenského vedení státu.

První fází aplikace této strategie byla rozsáhlá přesvědčovací kampaň, která byla sice agresivní, ale zůstala pod prahem ozbrojeného konfliktu a směřovala především k získání diplomatických ústupků ze strany Západu. To je to, co mnozí obvykle označují jako hybridní strategii, ale ve skutečnosti jde o přístup donucovací diplomacie. Rusko se při jednáních se Západem nechovalo jako země, která se chystá vést válku, ale jako země, která si ji v případě potřeby může dovolit. Cílem Západu bylo na druhou stranu vyhnout se válce. Proto může Rusko využít obavy Západu z války, a to bez použití síly.

Ovšem ruská vojenská intervence činí de facto tuto hypotézu zastaralou. Ve svých diplomatických výměnách, jak s Kyjevem, tak se Západem, Moskva ne získala nic konkrétního, kromě slibů projednat opatření o budování důvěry. Mobilizace dvou třetin ruských ozbrojených sil se také neslučovala s těmito diplomatickými zisky, které byly po zvýšení vojenského tlaku velice vágní. Bezpečnostní analytici rovněž dlouhodobě uvažovali o možnosti nasazení vojenské síly s omezenými cíli, směřujícími například ke zhroucení kyjevské vlády porážkou ukrajinských sil rozmístěných na východě země, poté reintegraci celé země, včetně území separatistických republik a posléze i rozdělení celé země. Tou nejpravděpodobnější možností, a jak se později ukázalo i realitou, se ukázala varianta spojená s vojenskou akcí explicitně zaměřenou na svržení ukrajinského režimu a vynucení opětovné integrace Ukrajiny do ruské sféry kontroly. Tato varianta byla vzata do úvahy až velmi pozdě, a to jak mnoha analytiky, tak i západními politickými představiteli, zejména v Evropě. Koncentrace sil a prostředků byla dlouho vnímána jako politika pózování, která se opakovala a nekorelovala s žádným rizikem velkého konfliktu. Vše tedy nasvědčuje tomu, že to, co se odehrává na Ukrajině, je realizováno na základě aplikace strategie přímé. Ostatně tomu by nasvědčovalo i pravděpodobné stanovení cílů, spočívajících v donucení kyjevské vlády k rezignaci a poté, především v důsledku porážky ukrajinských sil rozmístěných na východě země, vynucení reintegrace Ukrajiny do ruské sféry kontroly, což by bylo pochopitelně doprovázeno dočasným rozmístěním jednotek ruské armády na okupovaném území. Ať už jsou použité prostředky jakékoliv, principy přímé i nepřímé strategie jsou totožné. Mají za úkol vyvést protivníka z rovnováhy, aby bylo využito jeho slabých míst pro dosažení cíle, a to vítězství vojenského i politického. V současné době jsou mezinárodněpolitické podmínky vhodné pro používání strategie nepřímé, jejímž cílem je v podstatě vítězství politické. Používané prostředky již nejsou výlučně vojenské, ale mají mnohostrannou podobu. Současné analýzy mají proto tendenci zdůrazňovat rozdíl mezi politickou strategií a vojenskou strategií, zatímco historické analýzy mají tendenci vysvětlovat fenomén nepřímé strategie z hlediska striktně vojenského.

V každém případě, bezpečnostní analytikové a experti se mýlili, pokud mimořádnou koncentrací sil a prostředků ruské armády dlouho vnímali jako strategii zastrašování bez další možnosti eskalace do podoby přímé intervence na území Ukrajiny. Tato situace tak Kremlu umožnila vytvořit uskupení sil ruské armády přímo před očima světové veřejnosti a zahájení vojenské intervence ve zvolený čas. V tuto chvíli je však zjevně nemožné přesně identifikovat faktory, které ruské politické i vojenské vedení bralo do úvahy při plánování vojenské intervence na Ukrajině.

Zejména je obtížné posoudit, zda rozhodnutí zahájit velkou vojenskou operaci vyplývá z vnímání kritické hrozby vůči Rusku nebo je založeno také na posouzení příznivé příležitosti, která vede k očekávání významného zisku z hlediska bezpečnosti a vlivu. Přesto je z prostého objektivního hlediska korelace sil v současnosti pro Rusko příznivá. Všechny faktory naznačují, že Putinův režim v poslední době značně přitvrdil, aby se vyhnul návratu protestů nebo dokonce jakékoli formě demokratické kontaminace myslí obyčejných Rusů, eufemisticky řečeno. Přesto se zdá, že ruské obyvatelstvo projevuje rostoucí únavu z vnějších intervencí a pro některé z nich i skutečný neklid z této války proti Ukrajině. Naopak Západ nebyl a priori v optimální pozici pro adekvátní vojenskou odvetu. Evropští členové Aliance až do posledních let chápali vojenské záležitosti pouze jako okrajovou událost nebo se zaměřovali především na operace mimo území členských zemí. Ruské vedení tak mohlo nabýt dojmu, že schopnost NATO zvládnout rozsáhlý konvenční konflikt je značně omezena a že tak příznivé politické a vojenské podmínky v blízké budoucnosti mít nebude.

2.2 Válka v různých operačních doménách

S výjimkou vesmíru, dochází ke střetům ve všech operačních doménách, tzn. na zemi, ve vzduchu, na moři a v neposlední řadě i v kybernetickém a informačním prostoru. V oblasti vzdušných operací se však ani jedné ze dvou válčících stran nedaří prosadit svou převahu. Tato válka se tedy dostala do stávající patové situace a prodlužuje se i proto, že v těchto prostředích ani jedna strana nezískala volnost operačního manévru a tím pádem i rozhodující převahu.

2.2.1 Pozemní operace a situace ve vzdušném prostoru

Systémy protivzdušné obrany dodávané Západem zatím brání přímé letecké podpoře ruských jednotek. Pro ilustraci této situace je možné uvést některé příklady. Rusko například použilo k podpoře pozemních operací útočné vrtulníky s ničivým účinkem proti počátečním fázím ukrajinské protiofenzívy, ale ukrajinské jednotky našly v tomto případě způsob, jak pomocí svých přenosných systémů protivzdušné obrany (*Man-portable air-defense system – MANPADS*) sestřelovat vrtulníky a tím pádem i redukovat volnost manévru této techniky. Dále je možné poukázat na Ruskou obavu z ukrajinských raket země – vzduch, což zabránilo ruským stíhacím bombardérům a útočným letounům útočit přímo na ukrajinské jednotky v předních liniích. Rozsáhlejší ztráta této techniky by totiž neumožnila ruským útočným a bombardovacím letounům vést údery na ukrajinské pozice na frontě a podporovat operace pozemních sil.

Dále je potřebné zmínit i protitankové systémy dodávané Západem, které byly od prvních dnů války zásadní pro ukrajinské úsilí zastavit postup ruských mechanizovaných jednotek. Dodávka a nasazení malého počtu protitankových systémů *Javelin*²⁶ přispělo k zastavení ruských úderů na Kyjev a vytvořilo podmínky, které podporovaly nejen zastavení ruského postupu, ale také zatlačení ruských intervenčních sil zpět k hranici. Minimálně v úvodu konfliktu převzaly přenosné protitankové systémy, vedle tanků a dělostřelectva dodaných Západem, klíčovou roli v obraně proti útokům mechanizovaných jednotek ruské armády. Bez nasazení těchto prostředků by se změnila taktická situace a zvýšila by se pravděpodobnost úspěchu ruských pozemních průniků do ukrajinských obranných postavení.

Dělostřelecké systémy dodávané ze Západu také sehrály zásadní roli v tom, že umožnily Ukrajině udržet současné obranné linie. Západní dělostřelecké systémy mají delší dosah a větší přesnost než starší sovětské systémy, na které Rusové spoléhají. Ukrajinci rovněž dokázali úspěšně začlenit západní dělostřelecké a raketové systémy do svých operačních sestav. A opět lze konstatovat, že absence těchto schopností by umožnila ruskému dělostřelectvu soustředit se v oblastech blíže frontě a udržet vysokou rychlost palby potřebnou k odstranění a proniknutí ukrajinské obrany.

2.2.2 Konflikt v oblasti Černého moře

Relativní klid vládne na moři, a to i proto, že obě strany dokáží více méně úspěšně eliminovat potenciál svých sil v této operační doméně. Což je fakt, který překvapuje především z pohledu na uvažovaný stav ruského válečného námořnictva. Ruské námořnictvo má nespornou převahu na moři, ale ukrajinská pobřežní obrana mu brání v provádění obojživelných operací a rovněž tak operací na podporu operací vedených po zemi a ze vzduchu. Pokud bude tato rovnováha narušena, válka nabere úplně jiný směr. Kyjev dokázal potopit 14. dubna 2022 raketový křižník Moskva, vlajkovou loď ruské Černomořské flotily. S výtlakem více jak 12 000 tun byl raketový křižník Moskva i největší válečnou lodí potopenou v boji od druhé světové války. Ukrajinská armáda donutila na konci června 2022 Moskvu k evakuaci strategicky důležitého Hadího ostrova, nacházejícího se 45 kilometrů východně od delty Dunaje, který byl od prvního dne invaze vojensky okupován ruskou armádou. V říjnu 2022 provedl Kyjev svůj první velký útok na Sevastopol, s cílem zasáhnout důležitá místa velení ruských námořních sil. Od té doby je hlavní ruská námořní základna v Černém moři pravidelně vystavována raketovým útokům a útokům bezpilotních letounů.

---

²⁶ FGM-148 *Javelin* je americký přenosný protitankový raketový komplet středního dosahu s pasivním samonaváděcím zařízením pracujícím na principu vystřel a zapomeň (*Fire and forget*) odpalovaný z ramene či vozidel. Do používání se dostala ve druhé polovině 90. let minulého století.

Ukrajina postupně omezovala možnosti Ruska volně operovat v Černém moři, ruské válečné lodě byly déle, než rok drženy mimo severozápad Černého moře kvůli hrozbě představované ukrajinskými protilodními střelami a tlak Kyjeva vedl k částečnému obnovení námořní dopravy po alternativní trase, která vede vedle zemí NATO v oblasti, Rumunska a Bulharska. Podle údajů z námořního monitorování agentury Bloomberg se ukrajinský vývoz přes Černé moře pomalu zotavuje, ale pravděpodobně zůstane hluboko pod předválečnou úroveň kvůli velkým rizikům, která přetrvávají pro dopravní plavidla.²⁷ Ukrajinská rozvědka nyní naznačuje, že Moskva hodlá zaútočit na civilní lodě, aby narušila novou exportní trasu.²⁸

Situace není příznivá ani pro ruskou černomořskou flotilu sídlící v Sevastopolu. V období druhé poloviny roku 2023 několik satelitních snímků odhalilo, že Moskva převádí řadu lodí do jiných přístavů. Podle dostupných informací byla většina těchto lodí přesunuta na námořní základnu do Novorossijsku v Krasnodarském kraji. Zde je však třeba situaci vnímat opatrně, protože ruská armáda v posledních měsících několikrát přesunula některé ze svých lodí na jiné základny v Černém moři, zejména po ukrajinských útocích. I když tato oznámení mohou představovat symbolickou porážku Ruska na moři, je málo pravděpodobné, že budou mít rozhodující dopad z operačního hlediska. Vedle toho poškození sevastopolských doků by mohlo mít významný dopad na schopnost ruského námořnictva provádět údržbu a opravy. Nicméně vzhledem k tomu, že ruské námořnictvo stále disponuje možností strategicky manévrovat v prostoru Černého moře s možností odpálit střely a rakety a zasáhnout cíle na území Ukrajiny, nelze v žádném případě hovořit o neutralizaci ruských sil na moři.²⁹

2.2.3 Konflikt v kyberprostoru

Rusko s využitím svého silného kybernetického a informačního potenciálu masivně útočilo na Ukrajinu už v době před samotnou pozemní invazí a dokázalo paralyzovat poměrně širokou část státních institucí a státní správy. Rusko vedlo poměrně rozsáhlou informační kampaň, která měla pochopitelně za cíl ovlivnit veřejné mínění. Ovšem paradoxně, od chvíle zahájení invaze se zdá, že státem podporovaní ruští hackeři se již nesnaží cestou kybernetických útoků dále cílit na Ukrajinu, na její citlivou infrastrukturu, na její energetickou rozvodnou síť nebo vojenské instituce.

---

²⁷ QUINN, Ukraine Ships Food, Metal to Europe and Asia via New Route, 2023. r

²⁸ The war in Ukraine is threatening to wash across the Black Sea, 2023.

²⁹ PIETRALUNGA, Guerre en Ukraine : dans la mer Noire, Kiev tente de ménager un autre couloir de circulation des céréales, 2023.

Je zcela možné, že ukrajinská strana již umí těmto počítačovým útokům čelit. A možná je to předzvěst ještě větších a intenzivnějších útoků, které Rusko chystá. Nicméně v tuto chvíli se zdá, že ruské kybernetické útoky nejsou tak účinné, protože Ukrajina se s podporou Západu dokáže vcelku dobře bránit a zajišťovat svou infrastrukturu. Rusko provádí kybernetické útoky nejen proti svému sousedovi, ale také proti mnoha západním zemím. Na rozdíl od toho, co se děje na Ukrajině, žádný odborník nemůže přesně identifikovat, co se děje v kyberprostoru. I když skupiny hackerů, kteří léta útočí na firmy, administrativu nebo jednotlivce infiltrací do jejich počítačů, nelze naprosto jednoznačně identifikovat jako ruské hackery, je to Rusko, které očividně nedělá nic proto, aby tyto hackerské útoky zastavilo, nebo dokonce identifikovalo jejich původce.

V průběhu konfliktu pak především díky zpřístupnění internetových terminálů *Starlink* společnosti *SpaceX* Elona Muska na území Ukrajiny, bylo zamezeno nebezpečí, že by Rusko zablokovalo ukrajinskou komunikační infrastrukturu a Ukrajinská armáda by tím ztratila schopnost velení a řízení, což je ostatně vždy jeden z hlavních cílů útočící strany. Role, kterou hraje *Starlink*, opět demonstruje ústřední postavení technologicko-kybernetických systémů aplikovaných při vedení války v moderní podobě. Po analýze strategie použité v prvních měsících války je možné vyvodit určité závěry pro budoucnost ozbrojených konfliktů a roli kybernetické či informační domény. Lze konstatovat, že cesta nastoupená se začátkem rusko-ukrajinského konfliktu, tedy důraz na zajištění telekomunikační a informační infrastruktury, se stane stěžejním trendem převládajícím při rozvoji schopností ozbrojených sil. Ovšem otázka disponibility zajištění takové schopnosti v rukou jedné osoby, kterou v tuto chvíli představuje Elon Musk, je mimořádně diskutabilní a bude bezpochyby snahou, aby tato schopnost zůstala výhradně v rukou regulérního politického vedení země. Čili případ Elona Muska je spíše výjimkou potvrzující pravidlo. Ovšem i v případě Elona Muska nelze v žádném případě hovořit o jedinci, který by svým finančním či technologickým potenciálem mohl zásadním způsobem promluvit do vývoje konfliktu či dokonce mít vliv na jeho konečný výsledek. Válka je totiž záležitostí tak komplikovanou a s účastí tolika různorodých činitelů, především pak státních aktérů, že vliv jednoho jedince, byť se silným technologickým potenciálem, nemůže hrát zásadní roli. Válka je výsostnou záležitostí států, jejich politického vedení a jejich ozbrojených sil.

Kybernetická doména ozbrojeného konfliktu ve skutečnosti představuje faktor významné novinky, a především obrovského ústředního faktoru v dynamice války. Kromě toho, že v současné době jsou kybernetické útoky velmi sofistikované a zaměřené na citlivá místa kritické infrastruktury nepřátelených stran, moderní kybernetická válka přidává novou doménu ke klasickým pozemním, vzdušným a námořním oblastem a rozhodujícím způsobem posouvá osu v operační činnosti ozbrojených sil.

Operace, konflikty či dokonce války již nebudou vedeny pouze na zemi či ve vzduchu, rozhodující útoky, které budou určovat výsledek ozbrojeného konfliktu, by se tak skutečně mohly odehrát bez jediného výstřelu z kanónu.

S tímto jevem souvisí i další důležitý faktor, a tím je schopnost mít přehled o reálné situaci na bojišti. Díky moderním monitorovacím a zobrazovacím technologiím se v případě konfliktu na Ukrajině rozptýlila část tzv. válečné mlhy, tedy jevu, který se často používá k popisu složitosti a obtížnosti úplného pochopení situace v průběhu války a který odkazuje na zmatek, nejistotu a obtížnost činit jasná a informovaná rozhodnutí v kontextu vojenského konfliktu. Válka jako taková je obestřena velkou mírou nejistoty; tři čtvrtiny toho, na čem se zakládá činnost ve válce, leží v mlze větší nebo menší nejistoty.³⁰ Zjednodušeně řečeno, válečná mlha zdůrazňuje skutečnost, že měnící se okolnosti, neúplné informace a momentální tlaky mohou během konfliktu ztížit strategická rozhodnutí. S novými vojenskými i civilními technologiemi, jako jsou satelitní sledovací systémy, drony a bezpilotní robotické prostředky, možnost automatizované softwarové analýzy a vyhodnocení dostupných zpravodajských informací z medií a sociálních sítí, je stále obtížnější se na bojišti ukrýt nebo zmást nepřítele klamným manévrem. Tento aspekt ve skutečnosti přináší nová rizika, ale vedle toho i nové příležitosti.

2.3 Počasí a klimatické podmínky

Počasí a klimatické podmínky jsou zcela jednoznačně určujícím faktorem v jakémkoli ozbrojeném konfliktu, a to jak pro vojáky na zemi a jejich zásobování, tak pro techniku a vozidla, a pochopitelně i pro operace související s procesem jejich údržby a oprav. V případě Ukrajiny je tento faktor o to více očekávaný, protože příchod podzimních dešťů má přímý dopad na stav terénu. Tento jev má v originále název rasputica. Tato tzv. bahenní sezóna, jak je patrné ze snímků a videí, sice neukončí vojenské operace, ale určitě zpomalí tempo přesunů na obou stranách.

Na podzim roku 2022 i v září 2023 velení ukrajinské armády uvedlo, že bojové operace budou tak či onak pokračovat. I s tím, že se ukrajinské jednotky budou vypořádávat obtížněji s podmínkami zimy, vlhka a bahna. Boje budou tedy se vší pravděpodobností pokračovat i v období podzimu a zimy. Pokud by totiž intenzita operační činnosti poklesla hrozí, že by tím byla dána Moskvě příležitost doplnit část svých sil, vyčerpaných opotřebovací válkou a těžkými podmínkami na frontě.

---

³⁰ CLAUSEWITZ, O Válce, 1996.

Po podzimu příchod zimy a mrazivé půdy pravděpodobně poskytnou více příležitostí pro mechanizovanou válku, zejména pro tanky. V debatě konané v prosinci 2022 bývalý náčelník generálního štábu USA Mark Milley uvedl, že zima vytvoří příležitosti pro útočnou akci na obou stranách³¹. To však bylo v přímém kontrastu s komentáři, které k tomuto tématu učinila řada zahraniční bezpečnostních odborníků, kteří naopak poukazovali právě na podzimní a zimní podmínky na ukrajinském teritoriu jako důvod pro zpomalení operací a celkového vývoje konfliktu. Používání dronů a dalších letadel již bylo a bude v následujících měsících ovlivňováno zejména větrem a mlhou, které ovlivňují viditelnost a manévrovatelnost. Vzhledem k tomu, že průzkumné bezpilotní prostředky a drony jsou částečně využívány k zajištění dělostřeleckých cílů, lze očekávat i pokles frekvence a intenzity zásahů.

2.4 Vojenský potenciál Ukrajiny a Ruska

Počet obyvatel Ruska je třikrát větší než počet obyvatel Ukrajiny. Podle údajů britského Mezinárodního institutu pro strategická studia (*International Institute for Strategic Studies – IISS*)³² byla velikost ruské armády před invazí 900 000 mužů oproti 196 600 na Ukrajině. Počátkem roku 2022 by se však skutečné číslo blížilo 750 000. Rusko mělo také zálohu 2 milionů mužů, kteří absolvovali vojenskou službu v předchozích pěti letech, ve srovnání s 900 000 na Ukrajině. Tato čísla jsou však hrubě nadhodnocená, protože standardy výcviku a bojové připravenosti jsou mnohem nižší než ve většině západních zemí. Podle amerického Institutu pro studium války (*Institute for the Study of War – ISW*) je pouze 10 % ruských záložníků skutečně bojeschopných.³³

Po dvaceti měsících velmi intenzivní války je posouzení stavu sil velmi obtížné. V únoru 2023 oznámilo například britské ministerstvo obrany, že 97 % ruské armády je na Ukrajině³⁴, zatímco představitelé ukrajinské vojenské rozvědky uváděli v září 2023, že ruské síly na okupovaných ukrajinských územích tvořilo 420 000 vojáků.³⁵

Mobilizace vyhlášená prezidentem Zelenským dne 24. února 2022 vedla k podstatnému nárůstu počtu vojáků přidělených k obraně země. Dnes by tato síla byla kolem jednoho milionu osob.³⁶

---

³¹ GARAMONE, U.S., U.K. Military Chiefs Discuss Ukraine, China, 2022.

³² THE INTERNATIONAL INSTITUTE FOR STRATEGIC STUDIES, *The Military Balance 2022*, 2022.

³³ STEPANENKO, *Explainer On Russian Conscription, Reserve, And Mobilization*, Institute for the Study of War, 2022.

³⁴ COLES, *Russia Has Deployed 97% of Army in Ukraine but Is Struggling to Advance*, U.K. Says, 2023.

³⁵ TERAJIMA, *Military intelligence: More than 420,000 Russian soldiers deployed across occupied territories*, 2023.

³⁶ HARMASH, *Ukraine plans to move to professional army after war ends, prime minister says*, 2023.

Podle údajů amerického Centra pro strategické a mezinárodní studie (*Center for Strategic and International Studies – CSIS*)³⁷ bylo při akci zraněno nebo zabito 500 000 mužů z obou armád. Ruská armáda údajně utrpěla největší ztráty, se 120 000 mrtvými a 170 000 – 180 000 zraněnými, ve srovnání se 70 000 mrtvými a 100 000–120 000 zraněnými na Ukrajině. Připočteme-li počet těžce zraněných, což je odhadováno s menší jistotou, pak by celkový počet ztrát na ruské straně musel překročit 125 000 mužů, tedy dvě třetiny původních invazních sil. Ukrajinské ministerstvo obrany, které denně zveřejňuje údaje o ruských materiálních a lidských ztrátách, uvádí, že od začátku invaze, bylo na Ukrajině zabito nebo těžce zraněno 287 770 ruských vojáků, v průměru 480 denně – což je ale číslo jistě velmi nadhodnocené.

Tato čísla poskytují jen málo informací o dalším rozhodujícím faktoru pro pokračování konfliktu a bojové schopnosti vojsk, tedy o morálce a morálním stavu. Informace, které jsou k dispozici, neposkytují celkový obraz o morálce ruských a ukrajinských vojáků. Nicméně špatná kvalita výcviku spojená se špatným vybavením části ruské armády vyslané na Ukrajinu a zjevné nedostatky ve schopnostech ruského vojenského zdravotnictví – zprávy z bojiště podávané samotnými ruskými vojáky uvádějí, že drtivá většina úmrtí v boji je způsobena krvácením, nikoli smrtelnými zraněními – mají nepochybně negativní dopad na stav ruských sil.

2.4.1 Válka zůstává střetem morálních sil

24. února 2022 se stalo něco, co téměř všichni občané západního světa tvrdošíjně považovali za nemožné. Druhá jaderná mocnost světa znovu objevila jeden z klasických způsobů vedení zahraniční politiky, totiž válku. V tomto případě nešlo o vojenskou intervenci směřující k nápravě nějaké údajné nespravedlnosti nebo k obnovení pořádku v mezinárodním rámci narušeném agresivním chováním určitého diktátora.

Byl to zásah suverénní země, Ruské federace, ve snaze vnutit svou vůli jiné suverénní zemi, Ukrajině. Zkrátka čistý akt síly. Při tomto pohledu se výsledek mohl zdát jasný. Velká a dobře vyzbrojená velmoc měla mít snadný přístup k zemi, která už v minulosti byla otřesena porážkou v podobě ztráty části svého území, v tomto případě Krymského poloostrova. Po počáteční chvíli váhání se Ukrajinci začali bránit a odpovídat vojenskou silou. Konflikt se postupně začal vyznačovat vysokým počtem materiálních ztrát i ztrát na živé síle. Morálka samozřejmě nemůže představovat faktor věčné výhody, protože s časem a ztrátami má tendenci nenapravitelně klesat a zhoršovat se.

---

³⁷ CANCIAN, *Russian Casualties in Ukraine: Reaching the Tipping Point*, 2022.

Vůle a morálka jsou slova, která se na moderním Západě nikdy pořádně neprosadila. Pokud se pohlédne na porážky od konce druhé světové války, jako je např. Vietnam či Afghánistán, lze vyvodit závěr, že tyto porážky byly především výsledkem nedostatku morální vůle a stability tváří v tvář protivníkovi odhodlanému čelit nevýslovným obětem a utrpení. Západ se ve skutečnosti vždy zaměřoval na výhodu plynoucí z materiálních a technologických faktorů. S neblahým výsledkem bylo vidět, že vojenská taktika se převážně zaměřovala na fyzické zničení protivnickových schopností. Toto ničení přináší výsledky v taktické a občas i operační oblasti, ale úspěch není tak zřejmý ve strategické oblasti. Morální síla byla, je a vždy bude nezbytná k dosažení vítězství v jakémkoliv válce, ať už se jedná o krátkodobý nebo dlouhodobý konflikt nízké či vysoké intenzity.

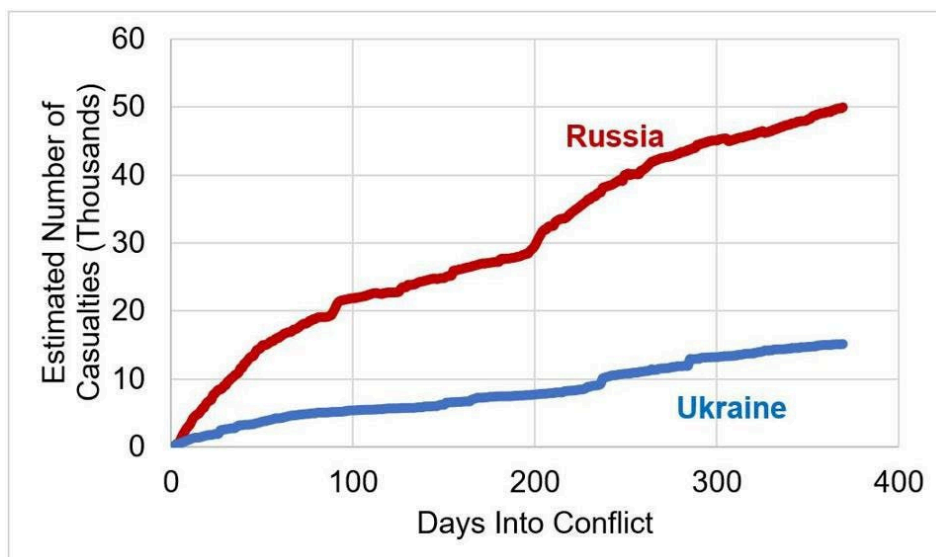
Jestliže odhodlání Ukrajinců hraje hlavní roli v jejich schopnosti vzdorovat okupačním jednotkám, pak nízká úroveň morálních sil ruské armády do značné míry vysvětluje obtíže, s nimiž se na Ukrajině setkává. Tento nedostatek lze vysvětlit slabou psychickou připraveností příslušníků ruských intervenčních jednotek na konflikt vysoké intenzity. Důvody tohoto stavu mohou být různorodé a mohou zahrnovat nedostatečnou motivaci, špatnou komunikaci a nedostatek informací pro vojáky z hlediska vytýčení jasného a dosažitelného cíle. Nízká úroveň morálky a psychická připravenost ruských vojáků tak může představovat limitující faktor pro úspěšné dosažení plánovaných operačních a strategických cílů na Ukrajině.

Je však důležité si uvědomit, že situace na bojišti je komplexní a může být ovlivněna mnoha různorodými faktory. Každopádně obě strany v konfliktu budou pod vlivem různých vnějších vlivů, včetně mezinárodního tlaku a diplomatických snah o řešení krize. Pokud se tedy hovoří o připravenosti jednotek k vedení operace jako o jedné z důležitých oblastí schopností, pak je tato schopnost zaměřena především na posílení morálky vojáků, odhodlání a psychickou připravenost čelit očekávané náročné situaci, která může v boji nastat. Je samozřejmé, že důležitou součástí přípravy jednotek před nasazením do operace je i informace o samotném cíli operace, což může zlepšit směřování jejich úsilí a odhodlání. S tím souvisí pochopitelně i informovanost jednotek o možných nebezpečích a opatřeních k zajištění ochrany sil.

Při pohledu na dosavadní vývoj konfliktu na Ukrajině je zřejmé, že důležitost faktoru přípravy sil a zajištění jejich ochrany byl ze strany ruského velení v průběhu přípravy a plánování operace jednoznačně podceněn. Vedle toho je třeba zvážit další úroveň morálky, tj. morálka jednotlivých vojáků a morálka každé země a jejího lidu. Bude mít na individuální úrovni ukrajinský voják, který věří, že bojuje za svou vlast, výhodu nad ruským vojákem, jehož motivace k boji se může lišit? Jak silný je pro ukrajinský národ jako celek smysl pro jedinečnou národní identitu, aby odolal tomu, co by mohl představovat dlouhý, destruktivní a krvavý boj? Jak už bylo uvedeno, jedním z klíčových faktorů ovlivňujících morálku je čas.

Optimistický scénář může být: Čím déle bude ukrajinská armáda vzdorovat Rusům, tím větší bude její sebevědomí, tím vyšší budou její institucionální znalosti, tím větší budou i zkušenosti, jak s tímto nepřitelem bojovat. Kromě toho, čím déle válka trvá, tím větší může být úroveň mezinárodní podpory a tím větší je šance na zvýšené přesuny zbraní, které pomohou zvrátit vývoj na bojišti. Pro Rusko platí, že čím déle bude válka pokračovat a čím větší budou ztráty, tím větší bude šance podkopat ruskou morálku z úrovně základního vojáka do ruské společnosti. Ovšem naplnění tohoto optimistického scénáře nemusí být realitou, jak ukazují mnohé případy z historie.

Zdali dojde k naplnění optimistického scénáře může naznačit i statistika obětí konfliktu na obou stranách. Obrázek 2 naznačuje počet obětí v průběhu prvních cca 400 dnech války. Dostupné údaje ukazují, že Ukrajinci ztratili přibližně 13 440 vojáků, zatímco Rusové 45 170 vojáků. Přestože obě země v úvodní fázi války primárně využívaly manévry s využitím těžké obrněné techniky, objevily se i zprávy o zvýšeném počtu operací, zejména ze strany Rusů v okolí Bachmutu, kde útoky jednotek pozemních sil bez podpory tankových jednotek, dělostřelectva a bez dostatečného krytí vedly k velkému počtu obětí. Kromě toho tento odhad nezohledňuje zranění související s bojem. Skutečný počet by proto měl být ještě vyšší. Je však nepravděpodobné, že bude dosahovat výše 150 000 ruských obětí, které deklarují ukrajinské zdroje, nebo 100 000 obětí na straně Ukrajiny, jak naopak deklarují zdroje ruské.³⁸

Obrázek 2: Odhadované ztráty vojáků v prvních 400 dnech války³⁹

³⁸ MITTAL, Military Casualties In Russia-Ukraine War Are Likely Less Than Commonly Stated, 2023.

³⁹ Item

Mnoho ztrát na živé síle pochází z částečné ruské mobilizace, která doplnila intervenční jednotky na požadovaný stav. Zde se v řadě případů jednalo o nedostatečně vycvičené rekruty, kteří ani nebyli patřičně vybaveni výstrojí a vojenským materiálem nezbytným pro operační nasazení na Ukrajině. Dosavadní analýzy naznačují, že ruské síly nasazují podstatně více než jen operační nebo strategické zálohy, připravené v rámci plánování intervence na Ukrajinu. Počáteční ruský předpoklad, že špičková vojenská technologie a výcvik jednotek pravidelné ruské armády umožní porazit Ukrajince, aniž by měli početní převahu v lidské síle, se ukázal jako chybný. To, že se válka ke konci roku 2023 už poněkolidkrát dostala do patové statické podoby dokazuje, že jen technologická převaha nestačí.

Každý vládce Kremlu ví, že jedním z nejrychlejších způsobů, jak ukončit ruskou dynastii nebo režim, je jednoduše prohrát válku. Zatímco raná sovětská hodnocení války v Afghánistánu byla více než nadějná, nakonec se změnilo v ponuré ukončení intervence na konci 80. let minulého století. Jak se sovětská válka v Afghánistánu protahovala, náklady byly příliš vysoké a převažovaly nad jakýmkoli strategickým přínosem. V průběhu války bylo zabito téměř 15 000 sovětských vojáků a dalších 35.000 bylo zraněno.

Z uvedeného vyplývá, že i nyní ruské rodiny určitě nebudou akceptovat fakt, že jsou jejich vojáci používáni jako potrava pro děla, a všeobecná přítomnost fotoaparátů a mobilních telefonů rozšíří do světa strasti nasazených ruských vojáků. Otázka pro Kreml proto bude znít: Pokud bude válka pokračovat a společnost bude čím dál tím více negativně reagovat na oběti a ekonomický tlak, jakou hodnotu bude mít pro Kreml původně stanovený cíl?

2.4.2 Nedostatky v klíčových schopnostech ruských intervenčních jednotek

Nedostatečná úroveň schopností nasazených ruských jednotek a způsob, jakým byla vedena operační činnost, byly a nadále i jsou opravdovým překvapením. Operační postup ruské armády je v mnoha aspektech pro vedení soudobých vojenských operací zcela neobvyklý a nekoresponduje s žádnými dřívějšími principy válčení a se zásadami operačního umění, přičemž využívá jen minimálně prostředků, které vedly k úspěchům v minulých operacích, a to i v případě anexe Krymu v roce 2014. Za dané situace je však poměrně obtížné rozlišit mezi strategickou chybou v procesu plánování, nebo chybou při realizaci operačního nasazení intervenčních jednotek, či zda se jedná o strukturální a organizační nedostatky ruské armády.

Strategie Moskvy a pravděpodobně i koncepce vojenské kampaně byly založeny na předpokladu, že politická pozice prezidenta Zelenského a jeho vlády je velmi slabá. Ruská intervence, probíhající především s využitím elitních výsadkových jednotek a speciálních sil, ovšem, a to je nutné znovu zdůraznit, s velice slabou leteckou podporou, skutečně primárně směřovala na Kyjev a měla za úkol odříznout politické vedení země od nejvyššího vojenského velení. Zřejmě z toho vyplývá i mnoho anomálií a dysfunkcí v následujících oblastech:

- nedostatečná příprava sil a prostředků k nasazení v operačním prostoru oblasti;
- nedostatečná koncentrace sil pro vedení invaze a pro vystupňování operačního tempa v počáteční fázi invaze;
- nedostačená organizace a příprava uskupení založeného na kombinaci různých druhů sil a služeb a zejména absence praporních taktických uskupení majících silnou palebnou podporu pozemních a vzdušných sil;
- nedostačená integrace a koordinace operační činnosti pozemních a vzdušných sil;
- naprostá neschopnost vzdušných sil získat leteckou nadvládu, zajistit alespoň minimální potřebnou protivzdušnou obranu v místě operačního působení pozemních sil, přičemž už vůbec nelze hovořit o celkové kontrole vzdušného prostoru celé operace;
- omezené účinky prvotních úderů na klíčovou infrastrukturu Ukrajiny, tzn. především údery směřující k neutralizaci komunikačních a informačních systémů zajišťujících velení a řízení, ke zničení nebo omezení provozu vojenských zařízení, jako jsou letecké základny a útvary protivzdušné obrany, a dále pak údery směřující k likvidaci skladů munice a paliv, které měly sloužit ukrajinské armádě k zásobování jednotek;
- minimální účinek útoků v rámci elektronického boje;
- nedostatečná úroveň logistického zabezpečení a materiálního zásobování v samotném místě operace a rovněž tak i při zajišťování strategické a operační letecké i pozemní přepravy.

Informace získané z otevřených zdrojů potvrzují uvedené skutečnosti a implicitně vyvracejí názory, že by se mělo ze strany velení ruské armády jednat o záměrný čin, kterým by chtěli ruští velitelé oklamat protivníka. Slabiny ve schopnostech ruské armády, především v oblasti logistického zabezpečení, ochrany sil a velení a řízení jsou tedy více než flagrantní.

2.4.3 Problematika mobilizace a povolání záloh do ruské armády

Ruská armáda při své intervenci na Ukrajině postupně zabředávala do poziční opotřebovací války, která jednoznačně nebyla původně v plánu. Tento způsob vedení války vedl u ruské strany k poměrně rychlému vyčerpání sil, ať už se jednalo o přímé ztráty na životech, zranění či jen potřebu stáhnout nasazené jednotky, dopřát jim odpočinku a na místo nich nasadit síly čerstvé.

Z vojenského hlediska je rotace sil, či jejich postupné doplňování vzhledem ke ztrátám naprosto nezbytné. V kontextu principů válčení je hlavním důvodem vytvoření soustavného a účinného taktického tlaku na protivníka a vytvoření takového tempa operace, kterému by protivník podlehl. Nic takového se však nedělo a neděje. K výrazné obměně sil na ruské straně nedochází a nedochází ani k výraznému posílení ruských invazních jednotek, což by se za stávající situace dalo očekávat. V průběhu konfliktu se tak stále častěji množily hlasy očekávající, že Vladimir Putin vyhlásí mobilizaci, ať už částečnou či všeobecnou.

Co však brání ruskému prezidentovi realizovat takovýto akt? Pokud ponecháme stranou právní aspekt aktu mobilizace, která se očekává spíše za situace válečného ohrožení státu, tak samotný akt mobilizace by byl jednoznačně vnímán ruskou společností jako důkaz toho, že původní plán tzv. speciální vojenské operace nevychází a vyžaduje určitá alternativní řešení. A že ne vše jde na Ukrajině podle informací podávaných oficiálními kremelskými zdroji. Na straně druhé, vyhlášení mobilizace, a s tím související přísun záloh a obměna sil, by však mohlo mít příznivý vliv na morální stav jednotek nasazených na Ukrajině. Pokud však jde o potenciál sil, kterých by se mohla mobilizace týkat, ruské zálohy mají teoreticky více jak dva miliony registrovaných branců, ale jen málo z nich je aktuálně vycvičeno nebo připraveno k nasazení do konfliktu. Dostupné zpravodajské údaje dokonce hovoří o tom, že přibližně jen 4 000 až 5 000 vojáků je pravidelně připravováno a může tak být považováno za příslušníky aktivní zálohy. Tento údaj je tedy v rozporu s tím, co říkají údaje ruského ministerstva obrany, kde se hovoří o 80 000 až 100 000 členů aktivních záloh, kteří mohou být okamžitě mobilizováni a posláni na frontu.

Dalším negativním aspektem vyhlášení případné mobilizace je potřeba osoby povoláné do armády náležitě připravit a vycvičit, což si samozřejmě vyžádá nějaký čas. Vytvoření soudržných bojových jednotek nelze provést přes noc.

I když nelze zcela vyloučit, že se na Ukrajině objeví zálohy a další síly k podpoře či obměně stávajících nasazených jednotek, efektivní dopad na skutečnou bojovou schopnost Ruska nebude pravděpodobně dostačující k tomu, aby nastala výrazná změna vedení bojové činnosti a z toho vyplývající změna ve vývoji konfliktu. Nahrazení jednotlivých částí bojových uskupení na Ukrajině rezervními silami a jednotkami zálohy, u kterých neproběhl dlouhodobý vojenský výcvik, pravděpodobně dramaticky nezvýší ruskou údernou sílu.

2.4.4 Zahraniční bojovníci na Ukrajině

Stojí za připomenutí, že první vlna dobrovolníků ze zahraničí se objevila již v roce 2014, kdy vypukl ozbrojený konflikt v problematickém regionu Donbas. Tento proud je stále aktuální, protože přinejmenším někteří z bojovníků, kteří tehdy odešli na Donbas, jsou nyní zapojeni do války, která začala ruskou invazí na Ukrajinu v roce 2022. Celkem podle nedávných odhadů bojovalo na Donbasu nejméně 17 000 dobrovolníků z více než 50 zemí; z nich velká většina, asi 15 000, ve skutečnosti pochází ze sousedního Ruska. Asi 1 000 dobrovolníků dorazilo ze západoevropských zemí.⁴⁰ U některých západních bojovníků mířících na Donbas sehrály skutečně ideologické motivace významnou, ne-li rozhodující roli. Zejména většina západních bojovníků v regionu by zastávala krajně pravicové pozice.⁴¹

Nová vlna zahraničních dobrovolníků přišla bezprostředně po ruské invazi v únoru 2022. Na rozdíl od předchozího přílivu zahraničních bojovníků na Donbas byla pro ukrajinská náborová aktivita podporována přímo státními orgány v Kyjevě. Zvláště důležité bylo rychlé ustavení tzv. Mezinárodní legie pro územní obranu Ukrajiny, oficiálně oznámené 27. února 2022, jejíž součástí je i jednotka pod velením vojenské rozvědky. Mezinárodní legie územní obrany Ukrajiny, nazývaná také jako Ukrajinská cizinecká legie, byla vytvořena ukrajinskou vládou na žádost prezidenta Zelenského za účelem posílení obrany Ukrajiny během ruské invaze v roce 2022. Podle ministra zahraničí Dmytra Kuleby se do boje za Ukrajinu přihlásilo v březnu 2022 více než 20 000 dobrovolníků z 52 různých zemí, přičemž konkrétní země odmítli uvést s tím, že některé z nich zakazují svým občanům bojovat za jiné státy. Po několika týdnech po vytvoření Mezinárodní legie byl výběr personálu omezen na zahraniční občany, kteří již získali vojenské zkušenosti.⁴²

V červenci 2023 byl zjednodušen náborový postup a aktualizovány požadavky na uchazeče: mezi něž patří i věk mezi 18 a 60 lety, žádný záznam v trestním rejstříku a fyzická způsobilost, zatímco vojenské a bojové zkušenosti se stávají výhodou. Ukrajinská iniciativa vzbudila zájem tisíců lidí po celém světě. Podle prohlášení ukrajinské vlády v Kyjevě na začátku března 2022 se přihlásilo kolem 20 000 zahraničních dobrovolníků z více než 50 zemí.⁴³ Podle některých nezávislých expertů je pravděpodobné, že jen asi desetina tohoto čísla byla skutečně nasazena na ukrajinské frontě.⁴⁴

---

⁴⁰ RĘKAWEK, Foreign fighters in Ukraine: the brown-red cocktail, 2023.

⁴¹ KAUNERT, Far-Right Foreign Fighters and Ukraine: A Blind Spot for the European Union? 2023, s.247-266.

⁴² PUGLIESE, The International Legion of Ukraine: Exploring the Background and Motivations of Foreign Volunteers, 2023.

⁴³ MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF UKRAINE, Operational situation at the diplomatic front as of 19:00, 2022.

⁴⁴ RĘKAWEK, A Year of Foreign Fighting in Ukraine. Catching Fish with Bare Hands? 2023.

V současnosti dostupné informace naznačují, že zahraniční bojovníci na Ukrajině mají mnoho různých profilů. Jestliže mnoho dobrovolníků deklaruje, že na Ukrajinu přijeli přispět k obraně demokratického státu napadeného nepřitelem, mezi další individuální motivace patří osobní touha po dobrodružství a slávě a v pravděpodobně malém počtu případů i hledání materiálních zisků.⁴⁵ Podle dostupných neoficiálních zdrojů by největší národní kontingent na podporu Ukrajiny s více než 500 bojovníky byl běloruský, což je samozřejmě v jasném protikladu k oficiálnímu postoji minské vlády jako spojence Moskvy. Kontingentem značné velikosti je také gruzínský. Značná část zahraničních bojovníků podporujících Ukrajinu pochází také z Ameriky a střední a východní Evropy.⁴⁶ Významný je i počet dobrovolníků ze západoevropských zemí; například podle nedávných informací opustilo Francii od začátku války kolem 320 lidí s cílem zapojit se do bojů po boku ukrajinských vojáků.⁴⁷

Zatímco zahraniční bojovníci s extremistickou motivací byli v první vlně na Donbasu poměrně četní, ve druhé vlně se zdá, že jejich podíl na celkovém počtu je výrazně snížen.⁴⁸ Ovšem extremistické motivace dobrovolníků zahrnují široké ideologické spektrum.

Mezi extremisty, kteří odcestovali na Ukrajinu, jsou mnozí příznivci variant krajní pravice, ale najdou se i jedinci blízcí krajní levici a anarchismu. Tyto extremistické motivace lze kombinovat s dalšími neideologickými individuálními motivacemi.

Zahraniční bojovníci ze Západu, a zejména takzvaní navrátilci, by také mohli představovat výzvy nebo hrozby pro své země původu nebo jiné západní země díky získaným bojovým zkušenostem a kontaktům získaným v oblasti konfliktu. Někteří z těchto dobrovolníků, třebaže nemusí mít nutně nekalé úmysly, by mohli mít vážné potíže s reintegrací do společnosti země svého původu kvůli možným psychickým problémům, jako např. posttraumatická stresová porucha, v důsledku traumat utrpěných v bojích.

Na druhou stranu někteří vracející se zahraniční bojovníci by mohli záměrně ohrozit svou zemi původu nebo jiné země, a to ještě více, pokud by byli motivováni násilně extremistickými motivy. Tito navrátilci by se mohli například zapojit do vedení extremistické propagandy, indoktrinace nebo navazování kontaktů s jinými podobně orientovanými skupinami nebo organizacemi.

---

⁴⁵ ARUTYUNOVA, Unirsi alla lotta: perché i volontari stranieri si arruolano nella legione internazionale ucraina, 2023.

⁴⁶ PUGLIESE, The International Legion of Ukraine: Exploring the Background and Motivations of Foreign Volunteers, 2023.

⁴⁷ VINCENT, More than 320 French citizens and residents have gone to fight in Ukraine since the start of the war, 2023.

⁴⁸ RĘKAWEK, A Year of Foreign Fighting in Ukraine. Catching Fish with Bare Hands? 2023.

Jejich úsilí by také mohlo mít vliv na zvýšení úrovně polarizace a konfliktů v západních zemích. Kromě toho lze zmínit i potenciální přímá bezpečnostní nebezpečí, a to i ve vztahu k násilným a podvratným aktivitám doma nebo v jiných západních zemích.⁴⁹

Ruská invaze na Ukrajinu v roce 2022 i v roce následujícím vedla k vlně zahraničních bojovníků mířících do oblasti konfliktu. Na rozdíl od dobrovolníků, kteří se po krizi, která vypukla v roce 2014, přesunuli na Donbas, většina těchto jedinců nemá extremistické motivy. Ačkoli tento jev není srovnatelný s fenoménem nárůstu zahraničních teroristických bojovníků inspirovaných džihádismem, i zde by skupiny těchto jedinců mohly představovat hrozbu pro země jejich původu či pro jiné země z důvodu rizika, jež vyplývá z toho, že mohou mít přístup ke zbraním a vojenskému vybavení.

2.4.5 Vojenský materiál a vybavení

Od zahájení invaze prošel konflikt z hlediska materiálního a zbraňového vybavení ukrajinské armády několika fázemi. Navzdory kremelským výhrůzkám a proklamacím o ultimátu, či zákazu překročit pomyslnou červenou linii, došlo ze strany západních zemí k poskytnutí vojenské pomoci. Země jako Německo a Spojené státy realizovaly v průběhu roku 2022 a 2023 dodávku moderních tanků; v květnu 2022 dodala Velká Británie první střely dlouhého doletu *Storm Shadow*; nakonec v srpnu 2023 Washington povolil Dánsku a Nizozemsku dodávat na Ukrajinu stíhačky F-16.⁵⁰

Zatímco západní tanky a rakety dlouhého doletu již ukrajinská armáda používá, harmonogram dodávek multifunkčních stíhacích letounů F-16 byl v průběhu podzimu 2023 ještě poměrně nejasný. I když už na začátku září 2023 se 11 zemí zavázalo přispívat k výcviku ukrajinských pilotů a mechaniků těchto strojů, který měl trvat nejméně tři měsíce.⁵¹ Dodávky techniky by tak měly být zahájeny až po dokončení výcviku, což ovšem asi nebude dříve než na jaře 2024.

Při absenci spolehlivých údajů o výrobě a rychlosti návratu poškozených těžkých obrněných vozidel a tanků do operace je velmi obtížné vyvozovat závěry o poměru sil mezi oběma armádami. Zprávy z dostupných zdrojů však udávají, že ukrajinské ztráty byly násobně nižší než ztráty na straně Ruska. Ovšem navzdory této zprávě má Rusko stále značnou převahu, i díky tomu, že značné množství provozuschopných obrněných vozidel pochází ještě z dob sovětské éry.

---

⁴⁹ MURAUŠKAITE, *Foreign Fighters in Ukraine: Assessing Potential Risks*, 2020.

⁵⁰ MILLS, *Military assistance to Ukraine since the Russian invasion*, 2023.

⁵¹ COPP, *Ukrainian pilots could be flying F-16s in three months, Air National Guard head says*, 2023.

2.4.6 Drony a bezpilotní prostředky

V otázce nových technologií zahajuje válka na Ukrajině novou éru. Nikdy předtím nebyly drony tak masivně používány během ozbrojeného konfliktu. Na ukrajinském bojišti podle statistických odhadů neustále operuje v průměru 25 až 50 bezpilotních prostředků na ploše 10 km².⁵² Jejich výhodou je, že jsou levné na výrobu, jsou relativně přesné a lze je sestavit ve velkém množství v relativně krátkém čase, zejména ve srovnání s raketovými komplety, ať už se jedná o komplety na podvozku vozidel anebo komplety přenosné.

Masivní používání bezpilotních prostředků v konfliktu na Ukrajině je reakcí na mezery ve schopnostech dělostřelectva či raketového vojska zasahovat přesně mířenou municí strategicky či operačně důležité cíle na straně protivníka. Transformace civilních bezpilotních prostředků na prostředky vojenské se zdá být natolik účinná, že by mohla z ukrajinského zbrojního průmyslu učinit v tomto odvětví jednoho z hlavních hráčů na mezinárodním poli. Pochopitelně až poté, co dojde k ukončení této války.⁵³ Kromě operačních účinků v účinnosti dronů na bojišti je Kyjev používá také jako psychologickou zbraň, která má přenést tíhu války na civilní obyvatelstvo v hloubi ruského území.

Jednou z méně propagovaných výhod Ukrajiny ve válce proti Rusku je schopnost sběru a analýzy dat z bojiště, jež jsou získány právě pomocí dronů a bezpilotních sledovacích prostředků. Ukrajínští velitelé mají díky tomu podrobné informace o tom, které ruské síly jsou v daném místě operace nebo k němu směřují a jakou činnost hodlají vykonávat. K tomuto účelu používá Kyjev kombinaci interně vyvinutých nástrojů a řady západních a ruských zdrojů. S pomocí sledovacích a monitorovacích prostředků západních armád a s pomocí automatizované softwarové podpory Ukrajina vybudovala účinný systém, který neustále shromažďuje informace a zpracovává je do formátu, který mohou ukrajinské síly použít k lokalizaci cílů, vyhodnocení jejich hodnoty a doporučení nejvhodnějšího a nejúčinnějšího způsobu zničení nebo znehodnocení identifikovaného cíle. To vysvětluje, proč je ukrajinská armáda, tedy především dělostřelectvo, schopné s využitím přesně naváděné munice zasáhnout řadu důležitých ruských cílů. Kyjevu byl také dodán software, který průběžně shromažďuje a analyzuje údaje o vojenských aktivitách a určuje, které zprávy jsou operačně využitelné. Systém sběru a vyhodnocování dat systému zahrnuje videa s otevřeným zdrojovým kódem, satelitní fotografie a radarové snímky, stejně jako rádiovou konverzaci ruského protivníka. Všechna tato data jsou soustředěna tak, aby k nim měli ukrajínští velitelé přístup a mohli sledovat nepřátelské jednotky a jejich aktivitu v reálném čase.

---

⁵² FRANKE, Drones in Ukraine and beyond : Everything you need to know, 2023.

⁵³ Item

Obě strany však spotřebovávají tolik dronů, že stále více investují do rozvoje svých domácích výrobních kapacit. Americký Institut pro studium války (*Institute for the Study of War – ISW*) uvádí, že ruské společnosti plánují otevřít nová centra pro vývoj dronů. ve městech Tomsk, Samara a Petrohrad.⁵⁴ Moskva také úzce spolupracuje s iránskými partnery na vybudování továrny v Íránu, která by do léta 2025 mohla vyrábět až 6 000 dronů ročně. Výměnou za to chce iránský režim získat od ruské armády vojenský materiál a techniku jako jsou bojová letadla, vrtulníky, systémy protivzdušné obrany aj. v hodnotě několika miliard dolarů.⁵⁵

Ukrajinská vláda již několik měsíců provádí řadu reforem s cílem transformovat obranný průmysl a technologickou základnu obranného průmyslu země. Ukrajinská vláda nedávno jmenovala nové vedení společnosti *Ukroboronprom*, která sdružuje několik společností z ukrajinského obranného průmyslového sektoru. Mimo jiné, francouzské ministerstvo ozbrojených sil oznámilo, že výrobci *Thales* a *Turgis & Gaillard* dosáhli dohody o společném vývoji dronů s cílem vyrábět je lokálně.⁵⁶ Dohoda se společností Thales by se mohla týkat průzkumného dronu *Spy Ranger*, lehčí verze dronu typu *Aarok* je ještě předmětem probíhajících jednání mezi firmou *Turgis & Gaillard* a ukrajinským výrobcem letadel Antonov.⁵⁷ V obou případech se však očekává, že výrobní linky nebudou zřízeny dříve než v řádu několika měsíců.

---

⁵⁴ BAILEY, Russian Offensive Campaign Assessment, September 14, 2023.

⁵⁵ WARRICK, Iran seeks 'billions' worth of Russian aircraft and weapons in exchange for drones, U.S. says, 2023.

⁵⁶ MINISTÈRE DES ARMÉES, Soutien à l'Ukraine: 16 accords industriels pour une aide directe et durable, 2023

⁵⁷ LAGNEAU, Une version « légère » du drone français Aarok pourrait être produite par Antonov en Ukraine, 2023.

3 IMPLIKACE AKTUÁLNÍHO VÝVOJE NA UKRAJINU

Původním záměrem ruského velení bylo provést bleskovou vojenskou operaci vedoucí k rychlému dosažení strategického cíle, s minimálními ztrátami na technice a živé síle. Avšak ruská intervence na severním a jižním směru nedosáhla žádného významného strategického cíle a ofenzivní činnost se posléze omezila pouze na východní část území Ukrajiny, kde se vytvořila frontová linie v délce více jak 1 000 kilometrů, což asi rovněž nebylo záměrem původních operačních plánů velení ruské armády. V centrální části frontové linie dosáhlo Rusko v průběhu léta 2022 poměrně důležitých územních zisků a drželo i ofenzivní operační iniciativu. O to více bylo překvapující, že ruské jednotky poté, co dosáhly hranice Luhaňské a Doněcké oblasti paradoxně nepokračovaly v úspěšné ofenzivní činnosti, ale naopak přistoupily k takzvané operační přestávce, údajně s cílem přeskupit a zkoncentrovat síly pro další pozemní ofenzivu. Ovšem v té chvíli ruská armáda ztratila operační tempo a už nedokázala navázat na předcházející ofenzivní iniciativu, která by umožnila posunout frontovou linii do hloubky ukrajinského území.

3.1 Vývoj vojenské kontroly nad ukrajinským územím

Od začátku ruské invaze v únoru 2022 se ukrajinský prezident Volodymyr Zelenskyj netají svým cílem získat zpět každý čtvereční kilometr ukrajinského území, které je v současnosti pod ruskou vojenskou kontrolou. Patří sem Chersonská a Záporožská oblast, Doněcká a Luhaňská oblast na východě a Krymský poloostrov, který je od března 2014 fakticky anektován Ruskem. Pokrok k tomuto cíli prošel různými fázemi. V prvních dvou měsících invaze ukrajinská armáda zatlačila ruské síly na severu a severovýchodě země. Druhé velké vítězství Kyjeva přišlo v září 2022, kdy bylo osvobozeno více než 12 000 kilometrů čtverečních ukrajinského území v Charkovské oblasti na východě země. Od té doby se frontová linie po celé zemi změnila relativně málo, zejména v důsledku výstavby ruských obranných linií v jižní a východní části frontové linie.

Před zahájením invaze Rusko ovládalo více jak 7 % ukrajinského území, tedy více než 42 000 km². Ke konci září 2023 ruská vojenská kontrola činila 17,48 % Ukrajiny, tedy více než 100 000 km². Přes ukrajinská vítězství v uplynulém období, zejména pak osvobození území v oblasti Chersonu v listopadu 2022, se frontová linie po celé zemi změnila relativně málo.

3.2 Vývoj ukrajinské protiofenzivy

Významnou změnu ve vývoji vojenské kontroly nad okupovaným územím měla přinést ukrajinská protiofenzíva, plánovaná na období jara a léta roku 2023. Protiofenzíva však nepřinesla očekávané výsledky. Ukrajinský prezident Volodymyr Zelenskyj uvedl, že tempo ukrajinské ofenzivy bylo pomalejší, než se očekávalo. První dny ofenzivy totiž jasně ukázaly, že hromadné útoky smíšených pěchotních a obrněných formací na hustě zaminovaném terénu bez masivního vzdušného krytí nebo podpůrné dělostřelecké palby nemohou proti ruským obranným liniím uspět. Rusové dlouhé měsíce opevňovali celou frontu od Záporožské oblasti po Bachmut, zejména podél hlavních směrů předpokládaných operací, tedy tras vedoucích do Melitopolu a Mariupolu. Ruská obranná linie se zde skládala ze zákopů, bunkrů, minových polí a protitankových zátarasů, přičemž pěchota byla podporována dělostřelectvem, vrtulníkovými jednotkami i bojovými drony. Ruská obrana se tak stala strategicky statickou, ale takticky dynamickou obranou. Díky své flexibilitě dokázala utlumit tlak ukrajinského útoku.

Ukrajinská ofenziva, která byla zahájena počátkem léta 2023, hned v úvodu ztratila svou dynamiku, a to jednak v důsledku silných ruských obranných linií, především v jižní části frontové linie, ale i v důsledku nedostatku schopností vést důraznou ofenzivní činnost. Hlavní cíl ofenzivní činnosti byl zaměřen na pobřežní oblast Azovského moře, mezi městy Berďansk a Melitopol, což mělo izolovat Krym a tím mělo být i narušeno ruské obranné úsilí v celé frontové linii. Ukrajinské síly sice pokračovaly v protiofenzivních operacích na třech sektorech fronty a do začátku srpna 2023 postoupily o několik kilometrů na okupovaném území v oblasti Bachmutu, v oblasti západního Doněcka a Záporoží, ale tyto územní zisky neměly žádný strategický význam. Průlom Robotyně, což je vesnice s několika stovkami obyvatel, mohl na konci léta 2023 zvrátit trend a skoncovat s obecným patem pozorovaným na frontě v posledních měsících. Ukrajina tím, že postoupila několik desítek kilometrů hluboko do ruské obranné linie, prokázala, že tento sled opevnění, který byl považován za prakticky neprostupný, lze alespoň částečně prolomit. Po překvapení z prvních týdnů ofenzivy se však ukázalo, že ruská obrana byla pevná. Kromě jiného se rovněž ukázalo, že mírná, ale přesto dostatečně efektivní, vzdušná převaha Rusů dosáhla toho, že ukrajinské jednotky nemohly bez palebné podpory ze vzduchu proniknout do hloubky ruské operační sestavy a přinutit ruské jednotky k ústupu. Přestože Ukrajina postoupila, cíl rozdělit území okupované ruskými silami na jihu země na dvě části a dosáhnout Azovského moře se nyní z krátkodobého a střednědobého hlediska ukazuje jako málo pravděpodobný. Pohled na frontovou linii tedy ukazuje, že většinou oblast Donbasu, Záporoží a přístup na poloostrov Krym je stále pod vojenskou kontrolou ruské armády (viz obrázek 3).

Obrázek 3: Operační situace na ukrajinské frontě ke dni 10. 12. 2023 (zdroj: ISW)

Při pohledu na dosažené výsledky, spolu se ztrátami na životech a technice, bylo a nadále i je patrné, že rychlé dobytí okupovaných území do hloubky a podkopání ruského obranného systému je vysoce nepravděpodobné. Ukrajinská armáda sice dokázala vytvořit vcelku silné ofenzivní úkolové uskupení. Nicméně, i když se hovořilo o více jak desítky mechanizovaných brigád, z nichž byla řada vybavena západní technikou a vojáci zařazení u těchto jednotek prošli výcvikem v aliančních zemích, se ukázalo, že tento potenciál nebyl dostatečně silný k tomu, aby na frontě převzal iniciativu a dokázal prolomit obranné linie vystavěné ruskými jednotkami.

Dalším důležitým znakem, příznačným pro ukrajinskou protiofenzívu, byl vztah mezi taktickou a operační úrovní velení. Dá se tedy říci, že na taktické úrovni byly jednotky schopny plnit úkoly vyplývající z potřeb ofenzivní činnosti. Co však pro ukrajinskou armádu byl a doposud i je zásadní problém, to je úroveň operačního nasazení moderní západní techniky. Jedna věc je dostupnost této techniky v míře potřebné pro vedení ofenzívy, věc druhá je pak schopnost využít potenciál, který tato technika nabízí, a to jak z hlediska schopností personálu, který tuto techniku používá, tak i z hlediska plánování nasazení této techniky v ofenzivní operaci. Vedle tohoto problému se projevil i další problém, a to zapojení jednotek, které prošly západním výcvikem do širšího rámce velení a řízení operace.

Sklobení přístupu k vedení operační činnosti u velitelů a jednotek, kteří měli za sebou západní výcvik, byť jen krátkodobý, vedený podle standardů NATO, s přístupem velitelů a štábů na operační úrovni ukrajinské armády, kteří řídili činnost v duchu zavedeného procesu, vytvářel jeden z kritických momentů neúspěšné ofenzívy.

Čili problémem ukrajinské armády nemusel být jen nedostatek bojové techniky, na který bylo neustále poukazováno jako na hlavní příčinu neúspěchů při vedení protiofenzívy, ale i problém spočívající v nedostatečné schopnosti naplánovat a zkoordinovat činnost mezi strategickou, operační a taktickou úrovní vedení operace.

S tím souvisí i další problém ukrajinské protiofenzívy, a tou byla disponibilita operačních a strategických záloh. Jde o to, že v případě, že se protiofenzíva nebude vyvíjet podle plánů, což je situace, která se v operacích stává poměrně často, vznikne potřeba rychlého doplnění sil a prostředků v důsledku ztrát na bojišti. Což byl pravděpodobně i případ stavu na ukrajinské frontě. Ostatně vedení protiofenzívy s nutností vysoké úrovně ochrany sil, tedy minimalizace rizika ztrát vojáků i materiálu, zdůraznil i prezident Zelenskyj před samotným zahájením protiofenzívy. Zcela určitě skrytý podtext jeho projevu narážel na nedostatečnou výši operačních a strategických záloh. I to byl jeden z mnoha důvodů proč ukrajinská protiofenzíva skončila nezdarem.

V období končícího podzimu a začátku zimy se tak válka dostala opět do fáze statického, až opotřebovacího konfliktu, kdy ani jedna strana není schopna vojensky zvrátit vývoj ve svůj prospěch. Tato situace je dána i tím, že žádná strana v současné době nedisponuje dostatečným vojenským potenciálem, především kapacitou mechanizovaných jednotek s potřebnou palebnou silou, které by byly schopny provést s podporou vzdušných či námořních sil efektivní manévr a proniknout do hloubky protivníkovy operační sestavy a vytlačit ho z obsazeného území. Tento způsob vedení války vede na ruské i ukrajinské straně k poměrně rychlému vyčerpání sil, ať už se jedná o přímé ztráty na životech, zranění či jen potřebu stáhnout nasazené jednotky, dopřát jim odpočinku a na místo nich nasadit síly čerstvé. Nic takového se však neděje a k výrazné obměně sil na ruské ani ukrajinské straně zatím nedochází.

I když nelze zcela vyloučit, že se na Ukrajině objeví ruské zálohy a další síly k podpoře či obměně stávajících nasazených jednotek, efektivní dopad na skutečnou bojovou schopnost Ruska nebude pravděpodobně dostatečný k tomu, aby nastal výrazný postup do hloubky ukrajinského území. Důvodem je i to, že Rusko v současné době nedisponuje rezervními silami, u kterých by po zmobilizování proběhl takový vojenský výcvik, který by vedl ke zvýšení úderné síly na frontě.

3.2.1 Operační a taktické důvody nezdaru ukrajinské protiofenzivy

Po takřka dvou letech urputných bojů je situace na ukrajinské frontě i nadále složitá. Fronta de facto zamrzla i kvůli taktickým chybám Ukrajinců, ale také v důsledku otálení spojenců týkající se dodávek zbraní a munice a pravděpodobně i z důvodu přesunu politického a vojenského zájmu západních zemí směrem k Sýrii, a zvláště pak Blízký Východ, po teroristických útocích palestinského Hamásu na osady na území Izraele.

Velká ofenzíva zahájená Ukrajinou na začátku léta 2023 tudíž nedosáhla svého plánovaného cíle, tj. do začátku podzimu prorazit ruskou defenzivní linii. Ukrajinské síly s cílem připravit půdu pro vedení účinné bojové činnosti během léta změnily několikrát taktiku a věřily, že méně intenzivní operace přinese pozitivní výsledek s menšími ztrátami oproti Západem doporučenému intenzivnímu úderu, který by však byl náročný z hlediska ztrát na technice a materiálu a pochopitelně i ztrát na živé síle. Změnili proto tempo a rozhodli se přeměnit svou operaci na dlouhou ofenzívu, která by se mohla přehoupnout i do období podzimu a zimy.

Ukrajinské velení asi opravdu nepřijalo myšlenku vedení ofenzívy s masivními útoky a s tím spojenými vysokými ztrátami, tak jako tomu bylo kupříkladu při vylodění v Normandii roku 1944, které bylo vnímáno řadou vojenských historiků jako bod zlomu ve vývoji 2. světové války. Ale také proto, že nezvládali kombinované manévry pozemních, vzdušných a námořních sil. Ukrajinské velení se nakonec soustředilo na nasazení mechanizovaných jednotek pozemních sil s podporou salvového dělostřelectva a očekávalo relativně úspěšné akce, bez efektivní kombinace jednotlivých sil. Nastala tak situace, kdy v podstatě lehká pěchota bojovala s ruskými jednotkami převážně na zemi, což způsobilo zpomalení akcí a dalo ruské armádě čas a možnost v klidu rozhodnout, co bude dál a v duchu dané predikce se připravit na další akci. Dostatek času a absence momentu překvapení ze strany ukrajinské armády tak umožnily ruské armádě soustředit své zálohy a konsolidovat své obranné linie, zatímco rychlejší nebo překvapivější manévr Ukrajinců je mohl zaskočit a destabilizovat. Tím, že se Ukrajinci vzdali rychlosti a koncentrace úsilí, v rozporu se základními principy operačního umění a vedení války, nebyli schopni provést radikální postup ve zvolených směrech vedení protiofenzívy.

Již v prvních dnech protiofenzívy, také kvůli nečekanému odporu ruské defenzívy, byl tento plán operace revidován s tím, že ukrajinské velení bylo nuceno upustit od manévru ve prospěch vedení opotřebovací bitvy podél celé frontové linie. Taktika soustředěné palby a manévru byla téměř okamžitě opuštěna. Volba vedení manévru s využitím malých, byť četných uskupení pěchoty, či lehkých mechanizovaných jednotek, která se zrodila jako provizorní, se posléze stala charakteristickou pro celé období vedení protiofenzívy.

I když se tato taktika ukázala jako účinná, minimálně v prvních dnech ofenzívy, kdy ukrajinské jednotky postoupily několik set metrů za frontovou linii, bylo naprosto nemožné uvažovat o tom, že by se takto dala podkopat kompaktnost celého obranného systému. Cíl protiofenzívy tak nebyl a ani nemohl být nikdy plně dosažen.

Ukrajinci se v průběhu času rozhodli svou ofenzívu prodloužit, ale čas se v této fázi bojů obrátil proti nim, Rusové částečně obnovili své schopnosti, které se zdály být naprosto vyčerpané. Ruská armáda si dokonce mohla dovolit zahájit několik týdnů trvající protiofenzívu na východě, například v severním úseku fronty kolem Kupjanska či směrem na Avdijivku v Doněcké oblasti, kde její armáda utrpěla v předchozím období značné ztráty. Je zřejmé, že hlavním cílem těchto protiútoků bylo zbrzdit ukrajinskou ofenzívu a donutit ukrajinské velení odklonit část svých sil z původního směru vedení ofenzívy. Aby zvýšili tlak na ruskou defenzivu nebo případně otevřeli další frontový úsek, vytvořili Ukrajinci opěrný bod také na druhé straně řeky Dněpr v Chersonské oblasti. Tato oblast je pro Rusy o to citlivější, že tvoří přímý pozemní přístup na Krym.

Z hlediska materiálního a zbraňového vybavení k podpoře ofenzívy obdržely ukrajinské jednotky od Spojených států rakety *ATACMS (Army Tactical Missile System)*, což jsou taktické balistické střely s doletem až do 300 km. Tyto rakety však byly dodány pouze v několika desítkách kompletů a nemohly pochopitelně zvrátit vývoj situace. Nicméně dávaly Ukrajincům větší sílu, a především prodloužení dosahu úderů, což oslabovalo ruskou logistiku a systém zásobování nasazených jednotek. V této souvislosti je potřebné znovu připomenout základní principy operačního umění a uvést, že dokud Ukrajinci nebudou schopni soustředit drtivou palebnou převahu, pověstný poměr 3 ku 1, především pokud jde o dělostřeleckou municii a rakety, nemohou logicky doufat v úspěch. A je možná užitečné ještě jednou zopakovat to, že dobytí vesnice není možné považovat za strategický úspěch. Velkým úspěchem by bylo dosáhnout aglomerací, jako jsou například Melitopol nebo Berdjansk; menším úspěchem, ale stále úspěchem, by bylo získání Tokmaku. K dosažení těchto cílů neexistuje jiné řešení než efektivně ničit obranné linie nepřítele dostatečně drtivou útočnou silou. A tu bohužel v současné době Ukrajina nemá. Kombinace bojových dronů a přesných zbraní je sice užitečným nástrojem, ale představuje pouze a jedině podporu pro operace vedené klasickými zbraněmi a vybavením. Technologická převaha v případě konvenčního válčení sice zvyšuje, ovšem ne vždy zaručuje, dosažení konečného vítězství. A tak stále platí, že taktický a strategický přístup se nezměnil.

3.2.2 Mění se dynamika vedení konfliktu

Současný stav a podoba poziční války na Ukrajině ovšem nebude definitivním stavem. Není to výsledek zásadních skutečností ve vývoji konfliktu přímo na bojišti. Nebo v jeho bezprostředním okolí. Není to ani výsledek založený na trvalé paritě vojenských schopností mezi Ruskem a Ukrajinou, který by mohl pokračovat donekonečna, bez ohledu na západní podporu Kyjevu. Stávající stav je spíše důsledkem určitých politicko-ekonomicko-bezpečnostních restrikcí, které omezují Západ při poskytování nejmodernějších vojenských technologií ukrajinské armádě. To na straně jedné. Na straně druhé je pak flagrantní omezení ruské obranné průmyslové základny, z velké části pramenící z neochoty ruského prezidenta Putina plně mobilizovat vojensko-ekonomický potenciál země a zapojit Rusko do této války.

Ukrajinský vrchní velitel ozbrojených sil generál Valerij Zalužnyj nedávno nastínil hlavní faktory, které přinesly do konfliktu poziční válku a ztížily nebo znemožnily mechanizované manévry, které mohou vnést do konfliktu operační a strategickou iniciativu.⁵⁸ Ostatně ruské útočné operace, vedené jako reakce na ukrajinskou protiofenzívu v okolí Avdijivky a Doněcké oblasti, ukázaly, že Rusové také sdílejí tyto problémy. Hodnocení generála Zalužného je ostatně v souladu s tím, co zjistili mnozí další odborníci a pozorovatelé konfliktu. Mezi nejdůležitější zjištění patří:

1. rozsáhlé používání průzkumných bezpilotních letounů znemožňuje moment překvapení. Efektivní vybavení obou stran, které kombinuje bezpilotní letouny s dělostřelectvem a raketovými komplety dlouhého dosahu znemožňuje soustředění techniky a vojsk bez nebezpečí nepřátelského úderu;
2. prostředky elektronického boje ruské armády, zejména rušičky signálů GPS a používání průzkumných dronů, vážně omezuje schopnost Ukrajiny plně využívat přesnou munici dodávanou Západem;
3. ruské obranné linie připravované po mnoho měsíců a posílené rozsáhlými minovými poli brání rychlému mechanizovanému manévru ukrajinských jednotek;
4. omezené schopnosti protivzdušné obrany Ukrajiny a nedostatek moderního letectva umožňují ruským letadlům bezpečně operovat v těsné blízkosti fronty a zaměřovat se na likvidaci ukrajinských jednotek a zasahovat důležité vojenské cíle, především logistické sklady a zásoby materiálu;
5. omezené schopnosti Ukrajiny pro úder na velké vzdálenosti neumožňují provádět systematické údery na kritickou infrastrukturu v hloubi ruského území a narušit propojení mezi ruskými jednotkami působícími přímo na bojišti a operačními a strategickými zálohami;

---

⁵⁸ ZALUZHNY, Ukraine's commander-in-chief on the breakthrough he needs to beat Russia. 2023.

6. nízké počty tanků a těžkých obrněných vozidel v kombinaci se slabou opravárenskou infrastrukturou a zásobováním náhradními díly znamená, že Ukrajina nemůže plánovat rozsáhlé koncentrované útoky na vícero směrech a tím převzít strategickou iniciativu v konfliktu.

3.2.3 Ofenzivní a defenzivní činnost

Postavení Ruska v konfliktu na Ukrajině také ilustruje dialektiku mezi obranou a útokem spočívající v prosazení vojenské přítomnosti na okupovaném území, a to v pozici, v níž je schopen vzdorovat nepřátelskému násilí v předem připravené obraně. Obrana je v tomto případě prezentována jako schopnost prosadit svou přítomnost a zamezit protivníkovi další činnost při osvobození obsazeného území. To je důvod, proč Clausewitz zdůrazňoval, že obrana je nejsilnější formou války.⁵⁹

Tato ústřední otázka územního problému je to, co charakterizuje válku. Zcela jednoznačně to platí pro válku na zemi, a za určitých okolností je to aplikovatelné i ve vzdušném a námořním prostředí. Příkladem budiž bitva o Británii v létě 1940. Kontrola nad anglickým nebem měla umožnit německé Luftwaffe bombardovat pozemní cíle a kontrolovat pohyb nad Lamanšským průlivem. Vojensko-strategický rozměr této bitvy postupně nabyl rozměru politicko-strategického. Navíc v tomto prostředí obrana netěží ze stejných výhod jako je tomu na souši a konfrontace je spíše tvořena vzájemnými střety. Válka na Ukrajině tak ilustrovala kuriózní paradox. Námořní a vzdušné prostory jsou součástí toho, čemu strategická literatura někdy říká společné prostory operace, tedy prostory, které za určitých okolností může využívat každý z jednotlivých druhů sil. To není pochopitelně možné ve vzdušném prostoru, a to jak v míru, tak i ve válce. Ve válce na Ukrajině byly tyto společné prostory pro protivníka víceméně uzavřeny každou z válčících stran a staly se tak prostory nikoho.

To lze vysvětlit, pokud uvážíme, že kontrola těchto prostorů sama o sobě nemá žádnou hodnotu, ale představuje určující aktivum pro působení na síly bojující na zemi. Jinými slovy, pokud jej nemůžeme ovládat sami, musíme jej proto odepřít protivníkovi. Příkladem je tak situace u ukrajinských břehů Černého moře, které byly uzavřeny ruským i ukrajinským válečným lodím pobřežními dělostřeleckými bateriemi, které nasadily obě strany. A to je do značné míry také případ vzdušného prostoru, kde existují prostory, kde se obě strany snaží o zamezení přístupu protivníkovi, i když nemají sílu zajistit jakoukoli trvalou kontrolu.

---

⁵⁹ SPIŠÁK, Teorie kulminačního bodu - 1. část, 2009.

3.2.4 Dosažení kulminačního bodu

Dosažení kulminačního bodu, který formuloval Carl von Clausewitz, je nezbytným předpokladem pro ukončení války. Zatímco cílem útočnicka je dokončit své cíle před dosažením tohoto bodu, úkolem obránce je dovést útočnicka k jeho kulminačnímu bodu před dosažením jeho cílů a přinutit jej k zahájení jednání o mírovém uspořádání. Ve válce však může nastat i patová situace, kdy se absolutní vítězství stává nedosažitelným. To zase vede k tomu, že obě strany hledají cestu ven. Nemusí být identifikováno žádné konkrétní řešení, pouze pochopení, že obě strany sdílejí smysl a ochotu hledat řešení dohodou.

Historie válečných konfliktů dává ne jeden příklad, kdy za určitých okolností a podmínek není možné, aby jedna strana konfliktu byla schopná zcela porazit stranu druhou, pokud se tato fakticky nezhroutí. Zde je klíčovým parametrem vůle pokračovat ve válečné činnosti ve spojení s dostupností dostatečně silného ekonomického a vojenského potenciálu. Země, se kterou se útočník chystá válčit, může být příliš silná, anebo je příliš obtížné ji porazit, nebo si ji podrobit. Teorie o kulminačním bodu ve válce naznačuje, že konflikt dosáhne vrcholu, v momentě, kdy jedna strana dosáhne takového stupně vyčerpání, kdy jakákoliv další akce už nemá patřičnou razanci vůči protivníkovi a tím pádem nedosahuje očekávaného efektu. Nastává situace, kdy další vedení války či operce je pouhým plýtváním už tak vyčerpaných zdrojů, ať už materiálních nebo lidských, a takováto situace vede k porážce a ukončení konfliktu. Nicméně Carl von Clausewitz uvádí: „Ne v každé válce dokáže vítěz úplně porazit protivníka. Často a většinou se dostavuje kulminační bod vítězství.“⁶⁰

To je asi hlavní otázka, která vyvstává i dnes, při pohledu na konflikt na Ukrajině. Byť se nejedná o dlouhodobý konflikt, který však může nastat, ani jedna ze stran dnes nedává najevo, že je otevřena jednáním a neprezentuje podmínky, či spíše řečeno ústupky, za kterých by byla ochotna přistoupit k mírovým jednáním. Dosažení kulminačního bodu války závisí na různých faktorech, které ovlivňují samotné ukončení války. Ukončení války v souladu s teorií Carla von Clausewitze ve své podstatě vyžaduje naplnění pěti klíčových podmínek:⁶¹

1. Vyhlídky na úspěch anebo vítězství jako funkce vojenské rovnováhy sil mezi bojujícími stranami a dosažitelnosti cílů stanovených každou z těchto stran. Když se cíle díky pokračování války zdají nedosažitelné, válčící strany jsou motivovány k ukončení války. Je však třeba poznamenat, že v některých případech nízká vyhlídka na úspěch ne vždy odradí stát od pokračování války, pokud jsou náklady na ukončení války příliš vysoké.

---

⁶⁰ SPIŠÁK, Teorie kulminačního bodu - 1. část, 2009.

⁶¹ MATTES, When Do They Stop? Modeling the Termination of War, 2004.

2. Lidské, ekonomické a vojenské náklady války. Lidské náklady konfliktu se měří v počtu obětí, zranění a vysídlení či uprchlíků. Ekonomické náklady konfliktu zahrnují všechny ekonomické důsledky, které má válka na každé straně, např. míra růstu HDP, úroková míra, míra nezaměstnanosti, vládní dluh. Vojenské náklady konfliktu se měří ve vojenských ztrátách a ztrátách nebo poškození vojenského vybavení. Pokud jsou náklady vysoké, válčící strany jsou motivovány k ústupkům a dosažení urovnání ve válce. Navíc po válkách s vyššími náklady často následuje trvalejší mír.
3. Hmatatelný vnější tlak vyvíjený mezinárodním společenstvím nebo třetími stranami na válčící strany prostřednictvím například zprostředkování, intervence nebo sankcí. Rozhodovací kalkulace o ukončení nebo pokračování války je částečně formována vnějším tlakem vyvíjeným na válčící státy. Zejména třetí strany mohou vyvíjet tlak na klientské státy, aby dosáhly válečného urovnání, jako tomu bylo v letech 1980–1988 v íránsko-irácké válce a v roce 1956 v Suezské krizi.
4. Vnitřní tlak vyvíjený na klíčové představitele s rozhodovací pravomocí na každé straně prostřednictvím domácího veřejného mínění, domácího politického postavení a tlaku vyvíjeného politickými a vojenskými elitami. Ať už jde o větší či menší mocnost, demokracii nebo autokracii, významný vnitřní tlak vytváří podmínky vedoucí k ukončení války a motivuje vůdce, aby usilovali o vyjednané řešení.
5. Pozitivní pobídky k urovnání konfliktu pro každou stranu. Bojující strany s menší pravděpodobností dosáhnou válečného urovnání, pokud se obávají, že by případná mírová dohoda byla porušena druhou stranou. Konkrétně, válčící strana, která se obává, že bude porušena potenciální mírová dohoda, bude pravděpodobněji hledat definitivní řešení prostřednictvím pokračování války. Naopak pozitivní pobídky doplněné zárukami třetích stran s větší pravděpodobností přinutí válčící strany, aby zahájily mírová jednání.

V současnosti prezentují obě strany podmínky, které jsou zároveň naprosto nepřijatelné pro druhou stranu. Posouzení jednotlivých vlivů na ukončení války ukazuje, že konec války mezi Ruskem a Ukrajinou je zatím v nedohlednu. Pokud tedy nahlédneme na aktuální stav jednotlivých podmínek, které lze brát jako nezbytné k ukončení konfliktu, pak lze konstatovat následující:

- ad 1) obě strany stále věří v úspěch na bojišti, což podněcuje pokračování války;
- ad 2) Rostoucí ekonomické a vojenské náklady na ruské straně vedly Rusko pouze k tomu, aby upravilo své původní válečné cíle;
- ad 3) vnější, tedy západní tlak na Rusko je vysoký, ale je tlumen pokračujícím vývozem ruského plynu a tichou podporou jeho ekonomiky ze strany nezápadních zemí;
- ad 4) vnitřní tlak na Putina zůstává omezený, což ho odrazuje od hledání válečného řešení;

ad 5) oběma stranám chybí pozitivní pobídka k dosažení vyjednaného urovnání a zdá se, že ani Ukrajina, ani Rusko nevěří v záruky výsledku válečného urovnání.

3.2.5 Revolta vůdce Wagnerovy skupiny

Složitý vztah mezi nejvýznamnější soukromou vojenskou skupinou, tzv. Wagnerovou skupinou, a politicko-vojenským vedením Ruské federace, tzn. mezi vůdcem Wagnerovy skupiny Jevgenijem Prigožinem, ministrem obrany Sergejem Šojgu a náčelníkem generálního štábu ruských ozbrojených sil Valerijem Gerasimovem zaznamenala ve dnech 23. a 24. června 2023 nebývalý šok ve vztazích. Napětí mezi Jevgenijem Prigožinem a ministrem Sergejem Šojgu se jasně objevilo již během bitvy u Bachmutu, která trvala od srpna 2022 do května 2023. V té chvíli spoluzakladatel a majitel Wagnerovy skupiny, Jevgenij Prigožin, adresoval ruskému obyvatelstvu výzvu, aby byl vyvíjen tlak na velitele ruských ozbrojených sil, kteří jsou podle Prigožina zodpovědní za špatné zásobování jednotek Wagnerovy skupiny zapojených do bitvy proti ukrajinským ozbrojeným silám v Doněcké oblasti.

Vedoucí Wagnerovy skupiny odsoudil špatné zásobování municí a vůbec veškerým vojenským materiálem potřebným k úspěšnému vedení operace a ukázal prstem přímo na ministra obrany Sergeje Šojgu a generála Gerasimova, kteří se provinili tím, že chtěli zničit Wagnerovu skupinu jako takovou. Toto obvinění bylo odmítnuto a vyvráceno ministerstvem obrany, které zdůraznilo, jak podobná obvinění narušovala koordinaci mezi jednotkami Wagnerovy skupiny a ruskými jednotkami, z čehož měla prospěch ukrajinská strana.⁶²

Prigožin dosáhl nejvyššího bodu sporu s ministrem obrany Sergejem Šojgu 23. června 2023. Ve svém prohlášení de facto vyvrátil hlavní důvody agrese proti Ukrajině, tedy to že by se Ukrajina společně s NATO chystala ohrozit teritoriální integritu a bezpečnost Ruska a tím pádem ani nebylo nutné demilitarizovat a denacifikovat Ukrajinu, jak šéf Kremlu zdůvodňoval ruskou intervencí. Naopak, Prigožin obvinil ministra obrany z toho, že podvedl Putina, aby uspokojil své osobní ambice, a z toho, že v podstatě ani nevěděl, jak vést vojenské operace v první fázi konfliktu. Obvinil také oligarchy, že se chtějí dále obohacovat okupací Donbasu. V sobotu 24. června 2023 Prigožin vyslal své vojáky směrem k Moskvě poté, co převzal kontrolu nad velitelstvím v Rostově na Donu, hlavním logistickým centru ruských sil operujících na Ukrajině v jižním Rusku (viz obrázek 4).

---

⁶² RFE/RL'S RUSSIAN SERVICE, Prigozhin Calls On Russians To Pressure Army Over Ammunition Supplies, 2023.

Obrázek 4: Postup Wagnerovy skupiny na Moskvu v červnu 2023⁶³

Přestože obyvatelstvo v Rostově vívalo jednotky Wagnerovy skupiny, což ukazovalo, jak málo se pojilo s Putinem, Prigožinova iniciativa nezískala rozsáhlejší podporu ani na lidové, ani na vojenské úrovni. Přestože terčem Prigožinových invektiv zůstali i nadále ministr obrany Šojgu a náčelník generálního štábu Gerasimov, iniciativa směřující k Moskvě a definovaná samotným Prigožinem jako „Pochod spravedlnosti“, vypadala přinejmenším několik hodin jako pokus o státní převrat. Potvrzením nejistoty daného okamžiku byla i slova, která 24. června 2023 pronesl prezident Vladimir Putin, který ve svém poselství národu otevřeně hovořil o zradě, o bodnutí do zad a připomněl i bolševickou revoluci z roku 1917. Zároveň byla posílána bezpečnost v Moskvě i v Rostově na Donu, kde sídlí ruské vojenské velitelství jižního regionu, které řídí boje na Ukrajině. Následně se i rozšířila zpráva, že Prigožin přijal možnost jednat s prezidentem Putinem, a to zprostředkovaně cestou běloruského prezidenta Lukašenka.

Sám Prigožin vysvětlil důvody svého jednání tím, že jeho iniciativa neměla za cíl svrhnout ruskou vládu, nýbrž vymanit řízení jednotek Wagnerovy skupiny z vlivu ministra obrany a posílit jejich bojeschopnost. Osud Wagnerovy skupiny, která se aktivně angažovala v řadě afrických a blízkovýchodních zemí a donedávna hrála významnou roli v ruském vojenském tažení na Ukrajině, je tak i v tuto chvíli nejistý, tím spíše, že přišla o svého vůdce, který zahynul za podivných okolností při letecké havárii dne 23. srpna 2023. Po vzpouře Kreml prohlásil, že jeho bojovníkům byly nabídnuty tři možnosti: následovat vůdce skupiny do Běloruska, odejít do důchodu nebo se přihlásit do pravidelné ruské armády a vrátit se na Ukrajinu, kde po boku ruských jednotek bojovali i žoldáci Wagnerovy skupiny. Události z 23. a 24. června 2023 v Rusku vedly k rozsáhlým spekulacím o politické budoucnosti prezidenta Vladimira Putina, pravděpodobném dopadu, který by povstání Jevgenije Prigožina mohlo mít na trajektorii války na Ukrajině, stejně jako na budoucnost Ruska.

⁶³ VON DREHLE, Opinion: What happened in Russia — and what happens next? Our columnists weigh in, 2023.

Prigožinovi byla rychle přislíbena amnestie v jednáních, která trvala několik hodin. Tím se Putin vyhnul nasazení značných vojenských sil a prostředků do Rostova na Donu, aby přímo čelil jednotkám Wagnerovy skupiny a případné eskalaci, která by dozajista vyvolala všeobecný rozruch napříč ruskou společností. Mohlo to také dát vojenským silám příležitost postavit se na Wagnerovu stranu, pokud by byly postaveny přímo proti sobě. Naproti tomu Putin ve svém projevu k národu 24. června 2023 kráčel opatrně mezi zdůrazněním závažnosti Prigožinových činů, vyhýbáním se jeho konkrétní zmínce a vychvalováním hrdinských činů vojáků Wagnerovy skupiny v dosavadním průběhu války.

S odstupem času lze namítnout, že vzpoura se připravovala měsíce a že Putin nebyl schopen zabránit výbuchu střetu mezi Prigožinem a Šojgu. Kromě toho ani nelze vyloučit to, že Prigožinovi byla nabídnuta možnost být začleněn do Ruské národní gardy, podřízené přímo prezidentu Putinovi, spíše než být součástí systému velení a řízení ruské armády a ministerstva obrany. Putinovo nereagování na spor mezi Prigožinem a Šojgu je v souladu s jeho obecným přístupem k vnitřním bojům, vědom si toho, že tento typ dynamiky může jen zřídka podkopat jeho vlastní autoritu. Operace šéfa Wagnerovy skupiny by však mohla ohrozit ruský režim i daleko po samotném povstání z 24. června 2023. Prigožin se svými výpověďmi nepochybně dotkl ústředních a charakteristických aspektů Putinova autoritativního režimu. Prigožin, drobný zločinec, z něhož se stal postupem času válečný zločinec, se potvrdil jako expert na problémy, kterými je schopen využít nespokojenosti lidí s Kremelskou politikou účinněji než jakýkoli jiný liberální kritický hlas. Přestože se povstání nesetkalo s lidovou podporou ani nevedlo k přeběhnutí v rámci ozbrojených sil, nespokojenost, kterou vynesla na světlo, mohla pro Putina představovat Achillovu patu v pokračování operací na Ukrajině.⁶⁴

Ačkoli tyto události mohly vyvolat mezi ruskou politickou elitou určité vnitřní znepokojení, po nějakou dobu se to nemusí projevit. Personální změny na ministerstvu obrany mohou ještě nastat, ale Putin si bude muset dávat pozor, aby se nezdálo, že souhlasí s některým z původních Prigožinových požadavků. To znamená, že prozatím je Šojguova pozice pravděpodobně zajištěna, zejména vzhledem k jeho základním vlastnostem loajality a dlouhověkosti služby, kterých si Putin tak váží a které je obtížné získat.

Putin nikdy v minulosti neustoupil ultimátům, která požadují rychlé rozhodnutí, a jakékoli změny pravděpodobně nebudou rychlé. Otevřená vzpoura tohoto druhu v době, kdy se blíží začátek prezidentské kampaně v roce 2024, tak není pro prezidenta Putina vůbec ideální.⁶⁵

---

⁶⁴ VON DREHLE, Opinion: What happened in Russia — and what happens next? Our columnists weigh in, 2023.

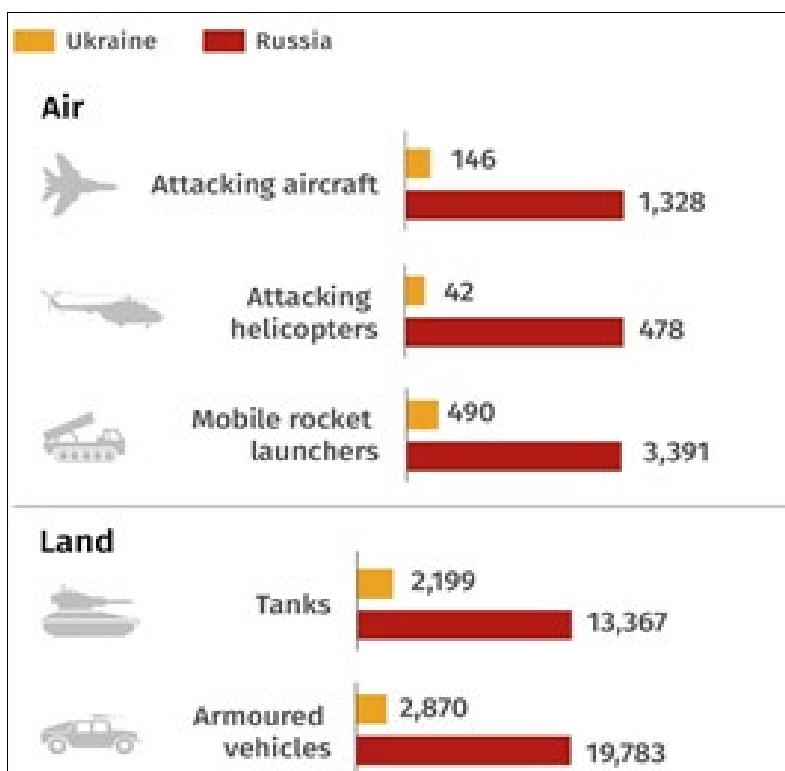
⁶⁵ FERRIS, Prigozhin's Rebellion: What We Discovered, and What We Still Need to Know, 2023.

3.3 Význam západní materiální podpory a rozvoj schopností ukrajinské armády

Schopnost Ukrajiny zabránit ruským silám ve vedení rozsáhlé mechanizované manévrové války zůstává i nadále mimořádně závislá na pokračující západní pomoci. Protivzdušná obrana, dělostřelectvo a protitankové systémy jsou pro Ukrajinu existenčními požadavky. Ukrajina nemůže sama vybudovat ani získat dostatek takových systémů, aby mohla zabránit ruské armádě znovu získat schopnost provádět rozsáhlé mechanizované útočné operace.

Ruské letectvo je v zásadě schopno vést útočné operace proti ukrajinským strategickým cílům ve stylu 2. světové války, jak to v omezenějším měřítku prokázalo během syrské občanské války. Pokud by Západ takové systémy přestal poskytovat, Rusové by téměř jistě začali podnikat nálety s katastrofálními následky pro Ukrajinu. Výsledkem by nebylo pokračování současné poziční války, ale spíše otevření příležitostí pro Rusy k obnově rozsáhlých mechanizovaných ofenzív s dobrými vyhlídkami na úspěch. Přední linie by s největší pravděpodobností přestaly být statické, protože Rusové by znovu získali schopnost manévrovat na bojišti. Ostatně výrazný nepoměr hlavních druhů techniky pozemních sil a vzdušných sil v období před zahájením ruské invaze názorně ukazuje obrázek 5.

Obrázek 5: Poměr hlavních druhů techniky ruské a ukrajinské armády v roce 2022⁶⁶

⁶⁶ GATEHOUSE, Ukraine has will, but Russia has might: How their military forces match up, 2022.

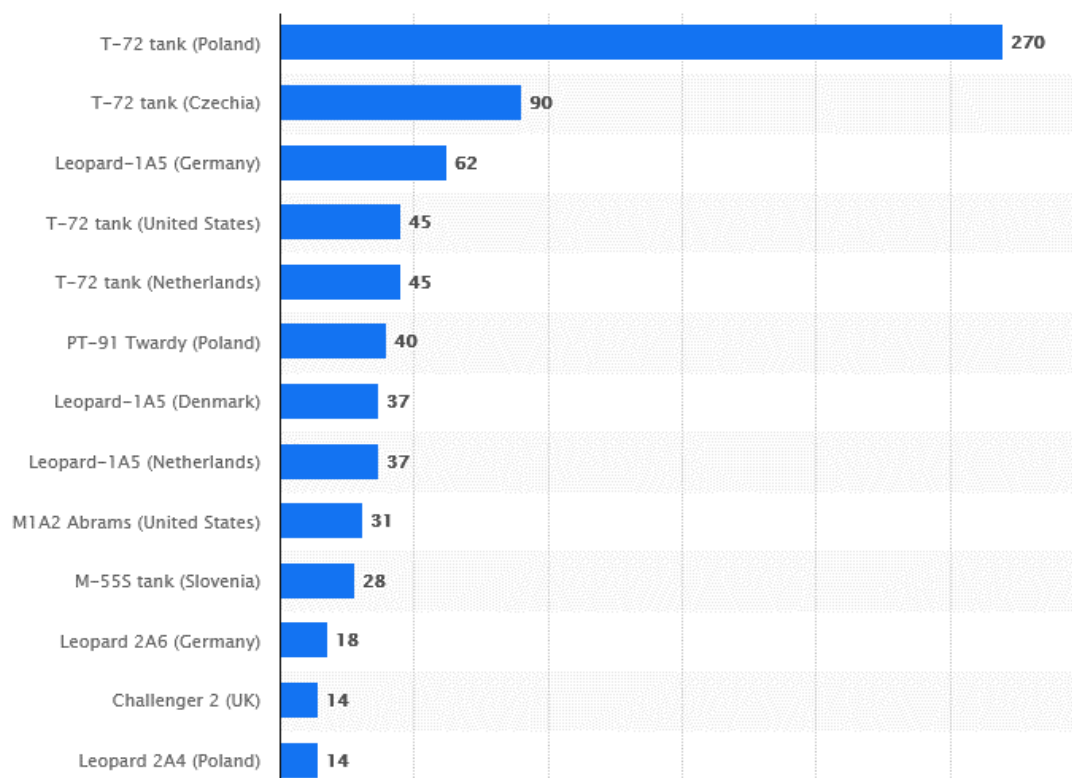
Je těžké si představit, jak může Ukrajina v krátké době kompenzovat ztráty těchto schopností, pokud vůbec, vzhledem ke stavu své obranné průmyslové základny a své ekonomiky. Nejpravděpodobnější scénář je tedy takový, že Rusové začnou znovu zatlačovat ukrajinské síly, dobývat větší území, devastovat města ze vzduchu, a nakonec zcela paralyzovat Ukrajinu. Jsou zde zkrátka všechny důvody domnívat se, že odstranění západní pomoci Ukrajině by Rusku umožnilo vojensky zvítězit. Rozšíření západní pomoci Ukrajině by však mohlo umožnit ukrajinským silám obnovit manévrovatelnost bojiště a provést protiofenzívu podle vlastních podmínek. V západních arzenálech jsou zbraně schopné ničit ruské systémy elektronického boje. Patrně již probíhá americký program na úpravu střel určených k útoku na protiletadlové radary tak, aby zaměřovaly rušící systémy GPS a podobné systémy elektronického boje.

Ale systémy elektronického boje jsou snadno identifikovatelné a lokalizovatelné podle svých elektromagnetických signálů a mnoho druhů munice je dokáže neutralizovat. Zničení ruských systémů elektronického boje by zvýšilo schopnost ukrajinských sil přesně zasáhnout cíle v blízkosti fronty, narušilo by postup Ruska a vytvořilo vhodné podmínky pro ukrajinské útočné operace. Hovoří se rovněž o nedostatečné kapacitě evropské zbrojní a technologické základně a slabé úrovni produkce zbraní a munice evropských zbrojních firem. Omezení západní obranné průmyslové základny by znamenalo, že nedostatky ve schopnostech tohoto druhu u ukrajinských jednotek na frontě nebudou rychle překonány. Západní zbrojní arzenály obsahují velké množství přesně naváděné munice, které by mohlo kompenzovat omezení způsobená nedostatkem dělostřelectva a raketového vojska.

Důvodem relativně omezené schopnosti Západu vyrábět velké množství dělostřelecké munice je to, že NATO se spoléhá na vysoce sofistikovanou leteckou municí, čímž kompenzuje svou závislost na dělostřelectvu. Ukrajina však nemá v blízkosti frontových linií dostatek letounů se schopností používat moderní standardizovanou municí. Rakety dlouhého doletu vzduch-vzduch americké či západoevropské proveniencí by ve spojení s ukrajinskou pozemní protivzdušnou obranou mohly zajistit patřičnou úroveň protivzdušné obrany a větší počet řízených střel schopných zasáhnout radary ruské protivzdušné obrany by umožnil ukrajinským letounům létat blíže k frontové linii. Tyto změny by Ukrajině umožnily začít používat celou škálu západní přesné letecké munice proti ruským taktickým cílům k otevření koridorů pro pozemní postup.

Případný rychlý postup ukrajinských sil dále vyžaduje obrněná vozidla a dostatečné množství tanků. Má-li být plánované osvobození okupovaného ukrajinského území realizováno, Západ musí dramaticky zvýšit množství obrněných vozidel dodávaných na Ukrajinu, aby usnadnil úspěch ukrajinských útočných operací. Ukrajinská protiofenzíva v roce 2023 byla ztížena mimo jiné skutečností, že Západ dodal relativně různorodé typy bojových vozidel s odlišnými vlastnostmi a takticko-technickými parametry.

Mnohé z těchto vozidel se ukázala jako nevhodná pro prolomení ruských obranných postavení, protože neměla dostatečnou ochranu proti ruským tankům a protitankovým systémům. Nicméně i takové množství dodávek tanků jednotlivými zeměmi (viz obrázek 6) umožnilo Ukrajině vést vcelku úspěšné operace ve vybraných úsecích.

Obrázek 6: Dodávky tanků na Ukrajinu ⁶⁷

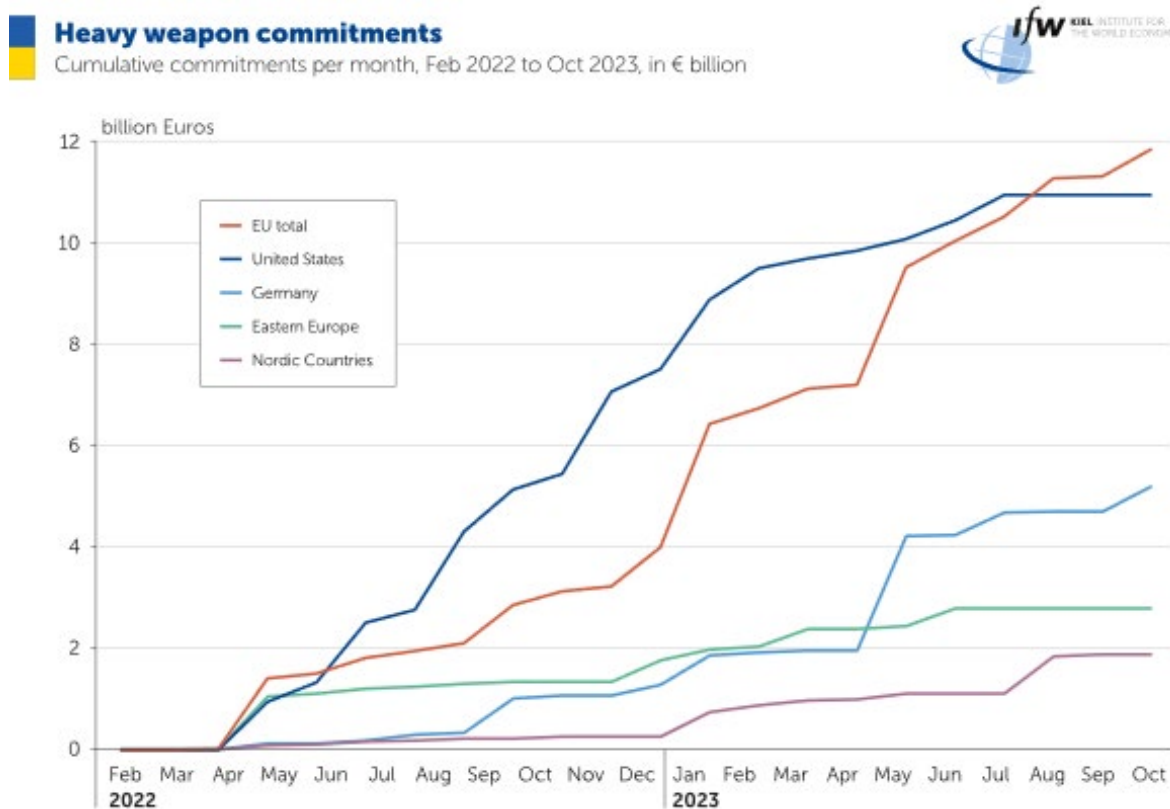
Otevřené zdroje uvádějí, že Spojené státy mají v Evropě uskladněny stovky tanků, které jsou předem umístěny pro případ konfliktu mezi NATO a Ruskem. Rychlé uvolnění těchto tanků na Ukrajinu by výrazně zvýšilo ukrajinskou schopnost provádět mechanizované manévry. Západ byl také příliš opatrný v dodávkách ženíjního vybavení, zejména prostředků pro odminování. Západ skutečně nemá velké množství takovýchto schopností a prostředků, a to je i jeden z důvodů jeho zdrženlivosti. Mimo to však generál Zalužnyj správně identifikoval řadu dalších potřebných reforem a úprav, které ukrajinské síly mohou a měly by přijmout bez ohledu na pomoc Západu.⁶⁸ Nástup průzkumných a útočných dronů na bojiště nabízí mimo jiné obrovskou možnost vojenské transformace. V tomto ohledu je válka na Ukrajině pravděpodobně podobná španělské občanské válce ve 30. letech minulého století, která předznamenala mnoho klíčových změn, k nimž došlo až v průběhu druhé světové války, například použití letectva ve zcela nových rolích.

⁶⁷ Kiel Institute for the World Economy

⁶⁸ ZALUZHNYI, Ukraine's commander-in-chief on the breakthrough he needs to beat Russia. 2023.

Západní země by proto měly využít této příležitosti, zavést do svých armád nové technologické inovace, které aktuálně pomáhají Ukrajině v konfliktu proti Rusku. Případné dodávky moderních druhů techniky západní provenience, hlavně tedy tanků, obrněných vozidel, dělostřeleckých a raketových kompletů či letadel a vrtulníků, které by mohly za určitých okolností změnit poměr sil na bojišti, s sebou pochopitelně nesou problémy spojené se zajištěním provozu, oprav a vůbec s logistickým zabezpečením.

Je potřebné si uvědomit, že to, co má ve své podstatě armádám členských zemí NATO i EU situaci zjednodušit, tzn. zavedení společných technických a operačních standardů k zajištění interoperability, ukrajinské armádě na bojišti život spíše komplikuje. A to i za situace, kdy probíhá intenzivní příprava a výcvik personálu k zvládnutí dané techniky. Tak či onak, i v letech následujících by výše dodávek měla být minimálně ve stejné výši jako tomu bylo v letech 2022 a 2023 (viz obrázek 7).

Obrázek 7: Dodávky těžkých zbraní a techniky⁶⁹

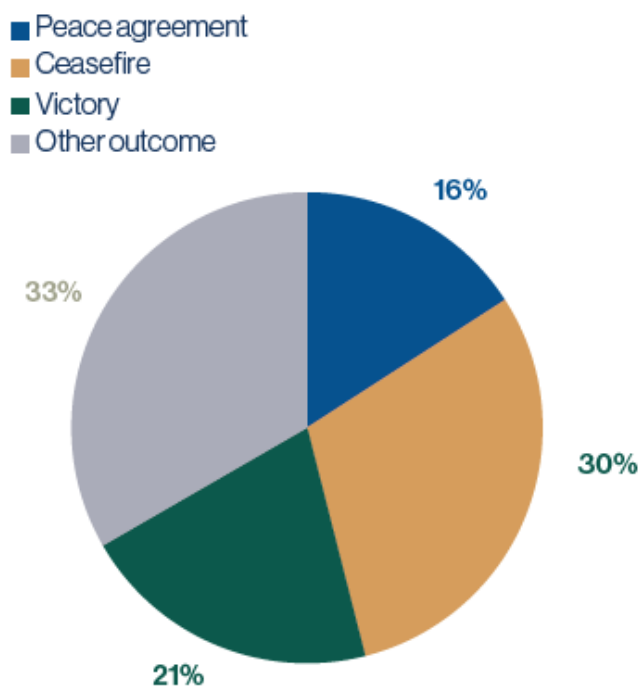
⁶⁹ Kiel Institute for the World Economy

Na straně druhé, ať už bude počet této techniky jakýkoliv, nelze to bohužel automaticky považovat za změnu ve vývoji konfliktu ve prospěch Ukrajiny. Celkový poměr těžké techniky i letectva jde stále ve prospěch Ruska, což je sice faktor důležitý, ne však rozhodující pro vítězství ve válce. Rozhodujícím faktorem, který může zvrátit vývoj konfliktu, je především úroveň vycvičenosti jednotek, a pak schopnost velení operace a štábů efektivně a koordinovaně zasadit jednotky s daným typem techniky ve vhodnou chvíli na patřičném místě. Bojová morálka a odhodlání bojovat tak může být tím faktorem, který bude hrát stěžejní roli ve vývoji konfliktu ve prospěch Ukrajiny. Posílení ukrajinské schopnosti obnovit manévrovatelnost na bojišti nevyžaduje tak rozsáhlé změny. K získání této výhody je však nutné, aby ukrajinské síly byly schopny v plné míře tyto zbraně a systémy používat.

Západní politici musí především pochopit, že současná poziční válka na Ukrajině není stabilní ani trvalou realitou, ať už kvůli povaze dnešní války nebo relativní rovnováze vojenských sil mezi Ruskem a Ukrajinou. Ukončení nebo výrazné omezení vojenské podpory Ukrajině by však umožnilo Rusku vyhrát tuto válku na bojišti. Byla by to katastrofa nejen pro Ukrajinu, ale i pro celý demokratický svět.

ZÁVĚR – JAKÝ TYP MÍRU ČEKÁ UKRAJINU?

V období let 1946 až 2005 bylo celosvětově zaznamenáno 63 mezistátních válek. Pouze 21 % z nich mělo rozhodující výsledek, kdy jedna strana skončila jednoznačně jako vítěz a druhá jako poražená. 30 % těchto válek skončila příměřím, zatímco pouze u 16 % byla uzavřena mírovou dohodou. Zbývající případy měly výsledek bez jasného vítězství či porážky nebo bez jakéhokoli zjevného typu mírového urovnání (viz obrázek 8)

Obrázek 8: Výsledek ozbrojených konfliktů v letech 1946 až 2005⁷⁰

Je znepokojivé, že se celkově 37 % z vyjednaných mírových dohod zhroutilo po opětovném rozpoutání války mezi stejnými stranami. Pro války, které končí patovou situací na rozdíl od rozhodného vítězství, je příznačné právě nebezpečí, že se budou opakovat s mnohem větší razancí. Je zřejmé, že počáteční dohoda o příměří mezi Ruskem a Ukrajinou by neznamenalala konec války. Důležitým zmírňujícím faktorem v prevenci obnoveného konfliktu je mírová dohoda, která by udržela co nejdéle stanovený status quo. V tomto případě se nejvíce jedná o mírové dohody, které obsahují formální a podrobné dohody o mírových kontingentech, demilitarizovaných zónách a smíšených komisích pro řešení sporů a obsahují výslovné záruky třetích stran, u nichž je pravděpodobnější, že budou trvat. Je otázkou, do jaké míry je možné o podobné mírové dohodě hovořit v případě konfliktu mezi Ruskem a Ukrajinou. Jakákoli potenciální mírová dohoda mezi těmito zeměmi by tak měla obsahovat celou sérii opatření, která by přispěla ke snížení rizika, že konflikt mezi oběma stranami znovu vzplane.

⁷⁰ KREUTZ, How and When Armed Conflicts End: Introducing the UCDP Conflict Termination Dataset, 2010.

Patové situace, pozorované na konci roku 2023, se v podstatě obávají všechny země poskytující pomoc Kyjevu. Přejít z aktivní války do zamrzlého konfliktu by v konečném důsledku mohl ohrozit možnost ospravedlnit politiku pomoci v očích veřejného mínění. Pro Putina je porážka, anebo přiznání porážky, naprosto nemyslitelná, protože jeho politická budoucnost je nyní bytostně spojena s budoucností konfliktu a konec jednoho vede ke konci druhého.

Ruská vojenská technika je podle dostupných statistik kvantitativně i kvalitativně lepší než ta ukrajinská, což z Ukrajiny činí poměrně slabšího aktéra konfliktu. Jaké jsou šance Ukrajiny v boji proti ruským ozbrojeným silám? Zajímavým zjištěním je, že mezi lety 1800 a 1998, ve více než 70 % válek zahrnujících silného a slabého aktéra, zvítězil ten silný. V ostatních téměř 30 % případů zvítězil slabý aktér nebo válka skončila patem. Je zajímavé, že se postupem času objevil i trend, kdy je méně pravděpodobné, že asymetrické války vyhraje silnější aktér, a mají smíšené výsledky. Historicky nedávné asymetrické konflikty, jako je např. invaze Spojených států ve Vietnamu, a bývalého Sovětského svazu a poté i alianční koalice do Afghánistánu, do Iráku tento trend potvrzují. Výsledek rusko-ukrajinské války je stále nejistý, ale vytrvalý ukrajinský odpor vůči ruské agresi, podporovaný skupinou více než 40 zemí koordinujících vojenskou a humanitární pomoc, zvyšuje šance Ukrajiny zvítězit, nebo alespoň vytvořit určitou patovou situaci.

Jak rusko-ukrajinská válka vstupuje do třetího roku, boje pokračují v nezmenšené míře. Přes ohromující vojenské ztráty a obrovské lidské utrpení není konec války zatím v dohledu. Ukrajinský lid a jeho prezident Zelenskyj jsou odhodláni bránit svou zemi. Mají dokonce naději na zatlačení ruských sil na jejich předválečné pozice. Mezitím se zdá, že Rusko má v úmyslu upevnit své zisky a rozšířit kontrolu nad východní Ukrajinou a možná i více. Výsledek bude bezpochyby diktován tím, jak se věci vyvinou především v oblasti Donbasu. Po opakovaně neúspěšné snaze zahájit mírová jednání mezi Ruskem a Ukrajinou jsou vyhlídky na rychlé ukončení války zatím mizivé. Zpočátku se zdálo, že kulminační bod ruského útoku, který byl utápen v zásobovacích problémech a nebyl schopen prorazit do Kyjeva, je blízko. Rusko však přijalo omezenější válečné cíle a pokračovalo ve válce na východní a jižní Ukrajině. Navíc okamžik rusko-ukrajinské války směřující k ukončení války není v této chvíli na dosah.

Jak ruská ofenzivní, tak ukrajinská obranná kampaň postupují, ale nedaří se jim způsobit vzájemně bolestivou patovou situaci, která by obě strany přiměla hledat cestu ven prostřednictvím mírových jednání. Obě strany nejprve prozkoumají probíhající ruskou útočnou kampaň na východní Ukrajině, než budou pokračovat v jednáních o příměří. Bližší pohled na proměnné vlivy na ukončení války níže potvrzuje, že mír ještě není v dohledu.

I když je bohužel více než pravděpodobné, že po této analýze bude válka na Ukrajině pokračovat i v roce následujícím, dosavadní hodnocení umožňuje identifikovat určitá ponaučení, která by mohla být užitečná pro alianční a unijní země. V tomto ohledu je zřejmé, že ruská imperialistická ideologie dotlačila ruské elity k tomu, aby formulovaly své politické ambice v míře přesahující reálné možnosti dané stávajícími vojenskými prostředky. Důsledkem této imperiální slepoty je fakt, že neschopnost realisticky předvídat vývoj situace, naplánovat a posléze i vést válečné tažení sklouzlo do rizika dlouhé války, kde se stagnace a opotřebování staly skutečností. Vedle škodlivého vlivu této ruské imperialistické ideologie je třeba poukázat na překvapující zjištění, jímž je pro mnohé odborníky ukrajinský odpor proti ruské okupaci. To podtrhuje důležitost bojového étosu ve chvíli, kdy je ohrožena samotná existence národa a země.

Tyto prvotní zkušenosti a poznatky je však třeba brát v úvahu pouze jako výsledky předběžné analýzy. Válka ve skutečnosti ještě zdaleka neskončila a vyhlídky na mír pro příští měsíce se zdají být více než slabé. Navíc je ještě příliš brzy doufat, že vnitřní nepokoje v Rusku, včetně vystoupení jako tomu bylo třeba v případě vzpoury Wagnerovy skupiny proti ruskému vojenskému velení, budou mít významný dopad na ukončení konfliktu v té či oné podobě. V této chvíli nemá Ukrajina příliš možností a prostředků k tomu, aby realizovala politický cíl deklarovaný prezidentem Zelenským, tzn. vytlačit okupanty z celého svého území a obnovit teritoriální integritu země před rokem 2014. Za stávající situace, ve které se nachází Ukrajina, respektive její válečné hospodářství, a za situace, kdy je existenčně závislá na dodávkách vojenského materiálu ze Západu, se nezdá jako reálné pomýšlet na naplnění tohoto cíle.

Pokud by vyšel předpokládaný operační plán ruské armády a Rusko by dostalo východ Ukrajiny pod svou vojenskou kontrolu, bylo by otázkou, zda by se ukrajinské vedení neuchýlilo k jistému druhu partyzánského způsobu boje proti okupantům. Dosavadní pohled na ukrajinský konflikt by tomu i dával za pravdu. Dobýt území cizího státu a dostat jej pod vojenskou kontrolu je věc jedna. Druhým problémem je toto území stabilizovat a dostat jej pod civilní správu s možností jeho plného ekonomického využití. A o to Kremelskému vedení dozajista jde. Pokud by tedy Rusko pokračovalo v okupaci území východní Ukrajiny, situace by dozajista přerostla v partyzánskou válku, kdy by Ukrajina využívala rychlé izolované útoky a ničila by ruské vojenské prostředky a zařízení na okupovaném území.

Za předpokladu, že by ruská strana nebyla schopna obnovovat bojeschopnost nasazených jednotek, či obnova bojeschopnosti by byla ve vztahu k ekonomickým ziskům z dobytého území finančně nerentabilní, pak by taková situace mohla vést buď k porážce Ruska, nebo by se porážce přímo rovnala. A právě to by mohl být scénář případného úspěchu Ukrajiny v tomto konfliktu.

Navíc i zahraniční pomoc, v podobě dodávek zbraní a vojenské techniky pro vedení takového konfliktu, by mohla pro Ukrajinu představovat způsob, jak tuto válku vyhrát. Trvání takového konfliktu lze však velmi těžko odhadnout. A otázkou rovněž je, zda vůbec existuje politická vůle vést takový konflikt, který je ve všech ohledech mimořádně vyčerpávající. Pohled na to, jak by válka mohla skončit a co by usnadnilo její ukončení, tudíž není možné jednoznačně koncipovat. Cílem je pochopitelně ukončit současnou válku za podmínek přijatelných pro Ukrajinu, vyhnout se eskalaci do širšího konfliktu a položit základy pro trvalý mír poté mezi Ruskem a Ukrajinou.

V kontextu uvedených závěrů by tedy mělo společenství demokratických zemí i nadále poskytovat Ukrajině silnou vojenskou a humanitární pomoc, která umožní Ukrajině ukončit válku za přijatelných podmínek, včetně zachování její suverenity a odvrátit další lidské utrpení. Vedle toho by se měly především členské země NATO vyhnout potenciální eskalaci konfliktu mimo Ukrajinu a znovu potvrdit jednotu Aliance včetně závazku k článku 5 Washingtonské smlouvy založeném na silném odstrašujícím postoji.

Seznam použité literatury.

ARUTYUNOVA Naira a BOCCHESI, Marco. *Unirsi alla lotta: perché i volontari stranieri si arruolano nella legione internazionale ucraina*. Online. 7 Giu 2023. ISPI - Istituto per gli Studi di Politica Internazionale. Milano: ISPI, 2023. Dostupné z:

<https://www.ispionline.it/it/pubblicazione/unirsi-alla-lotta-perche-i-volontari-stranieri-si-arruolano-nella-legione-internazionale-ucraina-131103>. [cit. 2023-12-18].

ASH, Timothy Garton; KRASSTEV, Ivan a LEONARD, Mark. *United West, divided from the rest: Global public opinion one year into Russia's war on Ukraine*. Online. 22 February 2023.

European Council on Foreign Relations. Dostupné z: <https://ecfr.eu/publication/united-west-divided-from-the-rest-global-public-opinion-one-year-into-russias-war-on-ukraine/>. [cit. 2023-12-18].

BAILEY Riley; Nicole WOLKOV; Grace MAPPES; Christina HARWARD a KAGAN, Frederick W. *Russian Offensive Campaign Assessment, September 14, 2023*. Online. Sep 14, 2023. Institute for the Study of War. Washington: Institute for the Study of War, 2023. Dostupné z:

<https://www.understandingwar.org/backgrounders/russian-offensive-campaign-assessment-september-14-2023>. [cit. 2023-12-18].

BRZEZINSKI, Zbigniew. *The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives*. New York: Basic Books, 1997. ISBN 0-465-02725-3.

CANCIAN, Mark F. *Russian Casualties in Ukraine: Reaching the Tipping Point*. Online. March 31, 2022. Center for Strategic and International Studies. Washington: Center for Strategic and International Studies, 2022. Dostupné z: <https://www.csis.org/analysis/russian-casualties-ukraine-reaching-tipping-point>. [cit. 2023-12-18].

CLAUSEWITZ, Karl von. *O Válce [Vom Kriege]*. 2. vyd. Brno: Bonus A, 1996. ISBN 80-85914-27-1.

COLES, Isabel a LUHNOW, David. *Russia Has Deployed 97% of Army in Ukraine but Is Struggling to Advance, U.K. Says*. Online. Feb. 15, 2023. The Wall Street Journal. Dostupné z: <https://www.wsj.com/articles/russia-has-deployed-97-of-army-in-ukraine-but-is-struggling-to-advance-u-k-says-91086284>. [cit. 2023-12-18].

COPP, Tara a BALDOR, Lolita C. *Ukrainian pilots could be flying F-16s in three months, Air National Guard head says*. Online. September 12, 2023. Associated Press News: Breaking News, Latest Headlines and Videos | AP News. New York: The Associated Press, 2023.

Dostupné z: <https://apnews.com/article/ukraine-f16-pilots-training-russia-2196c60d104bdaec8b551d3628b20483>. [cit. 2023-12-18].

COUNCIL OF THE EU (ed.). *European Union Global Strategy: Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe*. General Secretariat of the Council. Brussels, Belgium, 2016.

EUROPEAN COMMISSION. *EU challenges and priorities in 2023*. Online. September 2023. European Union. Brussels: European Commission, 2023. Dostupné z: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3092>. [cit. 2023-12-18].

EUROPEAN EXTERNAL ACTION SERVICE. *Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe: A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy*. Online, PDF. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2016. ISBN 978-92-9238-408-1. Dostupné z: <https://data.europa.eu/doi/10.2871/9875>. [cit. 2023-12-18].

EVROPSKÁ RADA. *Závěry Evropské rady, 24.–25. března 2022*. Online, PDF. 25. března 2022. Brusel: Generální sekretariát Rady, 2022. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2022/03/25/european-council-conclusions-24-25-march-2022/>. [cit. 2023-12-18].

FERRIS, Emily. *Prigozhin's Rebellion: What We Discovered, and What We Still Need to Know*. Online. 26 June 2023. RUSI. Dostupné z: <https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/prigozhins-rebellion-what-we-discovered-and-what-we-still-need-know>. [cit. 2023-12-18].

FRANKE, Ulrike. *Drones in Ukraine and beyond: Everything you need to know*. Online. 11 August 2023. European Council on Foreign Relations. Dostupné z: <https://ecfr.eu/article/drones-in-ukraine-and-beyond-everything-you-need-to-know/>. [cit. 2023-12-18].

GALATÍK, Vlastimil; KRÁSNÝ, Antonín a ZETOCHA, Karel (ed.). *Vojenská strategie*. Praha: Ministerstvo obrany ČR – Prezentační a informační centrum MO, 2008. ISBN 9788072784752. s. 111-118.

GARAMONE, Jim. *U.S., U.K. Military Chiefs Discuss Ukraine, China*. Online. Dec. 7, 2022. U.S. Department of Defense. Dostupné z: <https://www.defense.gov/News/News-Stories/Article/Article/3239311/us-uk-military-chiefs-discuss-ukraine-china/>. [cit. 2023-12-18].

GATEHOUSE, Jonathon a LEUNG, Albert. *Ukraine has will, but Russia has might: How their military forces match up*. Online, obrázek. Feb 26, 2022. CBC-RADIO-CANADA. Dostupné z: <https://www.cbc.ca/news/world/ukraine-russia-military-comparison-1.6365115>. [cit. 2023-12-18].

HARMASH, Olena. *Ukraine plans to move to professional army after war ends, prime minister says*. Online. July 6, 2023. Reuters. Dostupné z:

<https://www.reuters.com/world/europe/ukraine-plans-move-professional-army-after-war-ends-pm-2023-07-06/>. [cit. 2023-12-18].

KAUNERT, Christian; MACKENZIE, Alex a LEONARD, Sarah. *Far-Right Foreign Fighters and Ukraine: A Blind Spot for the European Union?* Online. *New Journal of European Criminal Law*. 2023, Vol. 14, No. 2, s. 247–266. Free Access. Dostupné z: Sage Journals,

<https://doi.org/10.1177/20322844231164089>. [cit. 2023-12-18].

KREPINEVICH, Andrew; WATTS, Barry a WORK, Robert. *Meeting the Anti-Access and Area-Denial Challenge*. Online, PDF. May 20, 2003. Washington: Center for Strategic and Budgetary Assessments, 2003. Dostupné z:

<https://csbaonline.org/research/publications/a2ad-anti-access-area-denial/publication/1>. [cit. 2023-12-18]. s. 7.

KREUTZ, Joakim. *How and When Armed Conflicts End: Introducing the UCDP Conflict Termination Dataset*. *Journal of Peace Research* 47, no. 2, 2010. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/25654559>. [cit. 2023-12-18].

LAGNEAU, Laurent. *Une version « légère » du drone français Aarok pourrait être produite par Antonov en Ukraine*. Online. 3 octobre 2023. Zone Militaire Opex360. Dostupné z:

<https://www.opex360.com/2023/10/03/une-version-legere-du-drone-francais-aaarok-pourrait-etre-produite-par-antonov-en-ukraine/>. [cit. 2023-12-18].

MARSHALL, Tim. *Prisoners of Geography: Ten Maps That Tell You Everything You Need to Know About Global Politics*. London: Elliott & Thompson Limited, 2016. ISBN 978-1-78396-243-3.

MATTES, Michaela a MORGAN, T. Clifton. *When Do They Stop? Modeling the Termination of War*. *Conflict Management and Peace Science*, 2004, 21(3). ISSN 0738-8942, s. 179-193.

MAZARR, Michael J. *Understanding Deterrence*. Online, PDF. 2018. Santa Monica: RAND, 2018. Dostupné z: <https://doi.org/10.7249/PE295>. [cit. 2023-12-18].

MILLS, Claire. *Military assistance to Ukraine since the Russian invasion*. Online. 25 January, 2024. UK Parliament. London: House of Commons Library, 2023. Dostupné z:

<https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9477/>. [cit. 2023-12-18].

MINISTÈRE DES ARMÉES. *Soutien à l'Ukraine: 16 accords industriels pour une aide directe et durable*. Online. 02 octobre 2023. Ministère des Armées. Dostupné z:

<https://www.defense.gouv.fr/actualites/soutien-lukraine-16-accords-industriels-aide-directe-durable>. [cit. 2023-12-18].

MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF UKRAINE. *Operational situation at the diplomatic front as of 19:00, March 6, 2022*. Online. 06 March 2022. Cabinet of Ministers of Ukraine. Dostupné z: <https://www.kmu.gov.ua/en/news/operativna-obstanovka-na-diplomaticchnomu-fronti-shchodo-rosijskogo-vtorgnennya-stanom-na-1900-6-bereznya>. [cit. 2023-12-18].

MITTAL, Vikram. *Military Casualties In Russia-Ukraine War Are Likely Less Than Commonly Stated*. Online. Mar 5, 2023. Forbes. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/vikrammittal/2023/03/05/military-casualties-in-russia-ukraine-war-are-likely-less-than-commonly-stated/?sh=336926e41a5d>. [cit. 2023-12-18].

MURAUŠKAITE, Egle E. *Foreign Fighters in Ukraine: Assessing Potential Risks*. Online, PDF. Vilnius: Vilnius Institute for Policy Analysis, 2020. Dostupné z: <https://vilniusinstitute.lt/wp-content/uploads/2020/02/FOREIGN-FIGHTERS-IN-UKRAINE-ASSESSING-POTENTIAL-RISKS.pdf>. [cit. 2023-12-18].

NATO. *NATO 2022 – Strategic concept*. Online, PDF. 29 June 2022. NATO. Brussels: NATO, 2022. Dostupné z: <https://www.nato.int/strategic-concept/>. [cit. 2023-12-18].

NATO. *Severoatlantická Smlouva*. Online. 04 Apr. 1949. NATO. Washington: NATO, 1949, 09-Dec-2008. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm?selectedLocale=cs. [cit. 2023-12-18].

NATO STANDARDIZATION OFFICE. AAP – 06, *NATO Glossary of Terms and Definitions (English and French)*. Brussels: NATO Standardization Office, 2023.

PETRÁŠ, Zdeněk. *Společná evropská armáda – realita, či utopie*. *Vojenské rozhledy*. 2014, roč. 23 (55), č. 2, s. 101–108. ISSN 1210-3292 (tištěná verze), ISSN 2336-2995 (online). Dostupné také z: <https://www.vojenskerozhledy.cz/kategorie-clanku/bezpecnostni-a-obranna-politika/spolecna-evropska-armada-realita-ci-utopie>.

PETRÁŠ, Zdeněk a KUBEŠA, Milan. *Perspektivy tvorby společných evropských ozbrojených sil*. Brno: Univerzita obrany, 2017. ISBN 978-80-7582-027-3.

PIETRALUNGA, Cédric. *Guerre en Ukraine : dans la mer Noire, Kiev tente de ménager un autre couloir de circulation des céréales*. Online. 14 septembre 2023. Le Monde. Dostupné z: https://www.lemonde.fr/international/article/2023/09/14/ukraine-dans-la-mer-noire-kiev-tente-de-menager-un-autre-couloir-de-circulation-des-cereales_6189320_3210.html. [cit. 2023-12-18].

PLOKHY, Serhii. *Brána do Európy: dejiny Ukrajiny*. Peter TKAČENKO (překladatel). Bratislava: N Press, 2023. ISBN 978-80-8230-153-6.

PUGLIESE, Matteo. The International Legion of Ukraine: Exploring the Background and Motivations of Foreign Volunteers. *The RUSI Journal*. 2023, Vol. 168, Is. 3, s. 46–58. Dostupné z: Taylor & Francis Online, <https://doi.org/10.1080/03071847.2023.2215291>. [cit. 2023-12-18].

QUINN, Aine. *Ukraine Ships Food, Metal to Europe and Asia via New Route*. Online. 10. října 2023. Bloomberg. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-10-10/ukraine-ships-crops-metal-to-europe-and-asia-via-new-corridor>. [cit. 2023-12-18].

REKAWEK, Kacper. *Foreign fighters in Ukraine: the brown-red cocktail*. Abingdon: Routledge, 2023. ISBN 978-1-032-04398-2.

REKAWEK, Kacper. *A Year of Foreign Fighting in Ukraine. Catching Fish with Bare Hands?* Online, PDF. Counter Extremism Project, 2023. Dostupné z: https://www.counterextremism.com/sites/default/files/2023-03/CEP%20Report_A%20Year%20of%20Foreign%20Fighting%20for%20Ukraine_March%2023.pdf. [cit. 2023-12-18].

RFE/RL'S RUSSIAN SERVICE. *Prigozhin Calls On Russians To Pressure Army Over Ammunition Supplies*. Online. February 22, 2023. Radio Free Europe/Radio Liberty. Dostupné z: <https://www.rferl.org/a/russia-prigozhin-wagner-pressure-army-ammunition-ukraine/32283299.html>. [cit. 2023-12-18].

SPIŠÁK, Ján. *Principy vojenského umění v teorii a praxi: studijní text*. Brno: Univerzita obrany, 2016. ISBN 978-80-7231-388-4.

SPIŠÁK, Ján. Teorie kulminačního bodu - 1. část. *Vojenské rozhledy*. 2009, roč. 18 (50), č. 1, s. 59-67, ISSN 1210-3292 (tištěná verze), ISSN 2336-2995 (on line), Dostupné také z: <https://www.vojenskerozhledy.cz/kategorie-clanku/teorie-a-doktriny/teorie-kulminacniho-bodu-1-cast>. [cit. 2023-12-18].

STEPANENKO, Kateryna; KAGAN, Frederick W. a BABCOCK-LUMISH, Brian. *Explainer On Russian Conscription, Reserve, And Mobilization*. Online. Mar 5, 2022. Institute for the Study of War. Dostupné z: <https://www.understandingwar.org/backgrounders/explainer-russian-conscription-reserve-and-mobilization>. [cit. 2023-12-18].

SWEIJS, Tim a BERTOLINI, Mattia. *How wars end: War terminations: insights for the Russia-Ukraine War*. Online, PDF. May 2022. The Hague Centre for Strategic Studies. Hague: The Hague Centre for Strategic Studies, 2022. Dostupné z: <https://hcss.nl/report/how-wars-end-russia-ukraine/>. [cit. 2023-12-18].

TERAJIMA, Asami. *Military intelligence: More than 420,000 Russian soldiers deployed across occupied territories*. Online. September 10, 2023. The Kyiv Independent. Dostupné z: <https://kyivindependent.com/military-intelligence-more-than-420-000-russian-soldiers-deployed-across-occupied-territories/>. [cit. 2023-12-18].

THE INTERNATIONAL INSTITUTE FOR STRATEGIC STUDIES. *The Military Balance 2022*. London: Routledge, 2022. ISBN 978-1-032-27900-8.

The war in Ukraine is threatening to wash across the Black Sea. The Economist Newspaper, 5. 10. 2023.

ÚŘAD PRO PUBLIKACE EVROPSKÉ UNIE. *Smlouva o Evropské Unii (Konsolidované znění)*. Online, PDF. 26.10.2012. European Union. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0008.02/DOC_1&format=PDF. [cit. 2023-12-18].

VINCENT, Elise. *More than 320 French citizens and residents have gone to fight in Ukraine since the start of the war*. Online. June 30, 2023. Le Monde. Dostupné z: https://www.lemonde.fr/en/france/article/2023/06/30/more-than-320-french-citizens-and-residents-have-gone-to-fight-in-ukraine-since-the-start-of-the-war_6040276_7.html. [cit. 2023-12-18].

VON DREHLE, David; BOOT, Max; IGNATIUS, David; ROBINSON, Eugen; LANE, Charles et al. *Opinion: What was the impact of Prigozhin's brief mutiny? Post columnists weighed in*. Online. June 26, 2023. The Washington Post. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/opinions/2023/06/26/russia-coup-prigozhin-putin-ukraine/>. [cit. 2023-12-18].

WARRICK, Joby. *Iran seeks 'billions' worth of Russian aircraft and weapons in exchange for drones, U.S. says*. Online. June 9, 2023. The Washington Post. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/national-security/2023/06/09/iran-russia-military-drones/>. [cit. 2023-12-18].

WASIELEWSKI, Philip G. a JONES, Seth G. *Russia's Possible Invasion of Ukraine*. Online. January 13, 2022. CSIS Briefs. Dostupné z: <https://www.csis.org/analysis/russias-possible-invasion-ukraine> [cit. 202-01-13]

ZALUZHNY, Valery. *Ukraine's commander-in-chief on the breakthrough he needs to beat Russia*. Online. Nov 1st 2023. The Economist. Dostupné z: <https://www.economist.com/europe/2023/11/01/ukraines-commander-in-chief-on-the-breakthrough-he-needs-to-beat-russia>. [cit. 2023-12-18].

ZIMA, Amélie. *Why the eFP? Some insights on the 2016 NATO Warsaw Summit*. Online. August 31, 2021. Institute for Strategic Research. Paris: Institute for Strategic Research, 2021. ISSN 2273-4643. Dostupné z: <https://www.frstrategie.org/en/publications/nato-briefs-series/why-efp-some-insights-2016-nato-warsaw-summit-2021>. [cit. 2023-12-18].

Seznam zkratk

ATACMS	Army Tactical Missile System
CBVSS	Centrum bezpečnostních a vojensko-strategických studií
CSIS	Center for Strategic and International Studies
ECFR	European Council on Foreign Relations
eFP	Enhanced Forward Presence
EU	Evropská unie
IISS	International Institute for Strategic Studies
ISW	Institute for the Study of War
MAAE	Mezinárodní agentura pro atomovou energii
MANPADS	Man-portable air-defense system
NATO	Organizace severoatlantické smlouvy
OSN	Organizace spojených národů
OZKON	Ozbrojený konflikt
SBOP	Společná bezpečnostní a obranná politika

Přehled informačních zdrojů k provedení literární rešerše

Název	Webová stránka
NATO Science and Technology Organisation	https://scienceconnect.sto.nato.int/
NATO Library	https://natolibguides.info/nato-eu/books
RAND	https://www.rand.org/
EU Institute for Security Studies	https://www.understandingwar.org/
Difesa Online	https://www.difesaonline.it/
Institut de Recherche Stratégique de l'Ecole Militaire	https://www.irsem.fr/
Fondation pour la recherche stratégique	https://www.frstrategie.org
Istituto degli Affari Internazionali	https://www.frstrategie.org/
Istituto di Ricerca e Analisi della Difesa -IRAD	https://www.difesa.it/
Institut des hautes études de défense nationale	https://ihedn.fr/
Grand Continent - Groupe d'études géopolitiques	https://legrandcontinent.eu/it/
Kiel Institute for the World Economy	https://www.ifw-kiel.de/
The Hague Centre for Strategic Studies	https://hcss.nl/
European Union Institute for Security Studies – EU ISS	https://www.iss.europa.eu
European Commission JRC Publications Repository	https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/

Seznam obrázků:

Obrázek 1: Předpokládané hlavní směry vedení ruské intervence.....	28
Obrázek 2: Odhadované ztráty vojáků v prvních 400 dnech války.....	43
Obrázek 3: Operační situace na ukrajinské frontě ke dni 10. 12. 2023.....	54
Obrázek 4: Postup Wagnerovy skupiny na Moskvu v červnu 2023.....	63
Obrázek 5: Poměr hlavních druhů techniky ruské a ukrajinské armády v roce 2022.....	65
Obrázek 6: Dodávky tanků na Ukrajinu.....	67
Obrázek 7: Dodávky těžkých zbraní a techniky.....	68
Obrázek 8: Výsledek ozbrojených konfliktů v letech 1946 až 2005.....	70

Summary:

The publication is the outcome of the research conducted on the current conflict in Ukraine by the Centre for Security and Military-Strategic Studies. Analytical studies dealing with issues related to the operating environment are carried out regularly and annually released, nevertheless, due to the major conflict taking place in Ukraine, this year's study is specifically dedicated to the Ukraine-Russia conflict. This analytical study maps the situation from the beginning of the conflict, in February 2022, to the end of fall 2023, i.e. the end of the Ukrainian counter-offensive. The respective timeframe was taken to keep a continuity of important moments and actions marking the development of operational activities within the conflict which cannot be simply reduced to a time horizon of one year.

The expert team was working with information and data available through open sources and analytical papers released by institutions whose activities were dedicated to the conflict while the overall conception of the analysis was aimed at those factors which constitute the strategic context and those critical variables, such as civilian population, level of technological development, information and cyber defence, terrain and climatic conditions, which have a decisive impact on shaping the current operational environment in Ukraine. In this context, the specific accent was put on global security challenges and alliance and international cohesion assisting and supporting the Ukrainian defence against Russia's aggression.

The publication is thematically divided into three main chapters. Besides the introduction and conclusions, there is a chapter dealing with relevant factors of strategic context, a chapter specifying the principal characteristics of the operational environment in Ukraine, and a chapter implying the consequences of the current situation in Ukraine for global security stability. The final analytical outcomes are summarised in the closing chapter where the centre of gravity oscillates around the question - What sort of peace could be implemented in Ukraine as a result of potential peace negotiations?

Autoři

Ing. Zdeněk PETRÁŠ, Ph.D. (plk. gšt. v.z.) V roce 1989 ukončil VVŠ PV Vyškov, v letech 2007 až 2008 studoval na Université Panthéon-Assas Paris II a absolvoval kurz generálního štábu na francouzské vojenské škole (Collège Interarmée de Défense). Do r.1996 působil na funkcích logistického zabezpečení u protiletadlové raketové brigády Brno. V letech 1997 až 2003 pracoval na sekci logistiky GŠ, kde řešil proces standardizace pohonných hmot, 2003-2006 a poté i v průběhu předsednictví České republiky v EU působil v pracovní skupině vojenského výboru EU pro rozvoj vojenských schopností. Do října 2012 působil u sekce plánování schopností MO, kde řešil problematiku procesu obranného plánování a plánování schopností. Od listopadu 2012 zastává funkci vedoucího vědeckého pracovníka Centra bezpečnostních a vojenskostrategických studií. V současnosti se aktivně podílí na práci agentury NATO pro vědu a technologie (STO – NATO Science and Technology Organisation).

Ing. Ján Spišák, Ph.D. (plk. gšt. v. v.), narozen 1958. Je absolventem vysoké vojenské školy pozemního vojska ve Vyškově (1983), brigádního velitelského kurzu (2001) a kurzu generálního štábu v Brně (2007). V letech 1995–2016 působil na velitelských, štábních a pedagogických funkcích u útvarů pozemních sil do stupně divize, Ředitelství výcviku a doktrín a Univerzitě obrany. V současné době pracuje jako vedoucí oddělení vojensko-strategických studií na Centru bezpečnostních a vojensko-strategických studií. Zabývá se problematikou vojenského umění, scénářů použití sil a tvorbou vojenských koncepcí. Je autorem a spoluautorem několika monografií a řady odborných článků v domácích i zahraničních časopisech.

Ing. Richard Saibert, Ph.D., narozen v roce 1969. Absolvent Vysoké vojenské školy ve Vyškově (1991). Po dobu svého působení v Armádě České republiky zastával různé velitelské a štábní funkce. V rámci rezortu MO se podílel na řešení otázek souvisejících se zabezpečením obrany státu. Má také zkušenosti ze zahraničních pracovišť a z civilního sektoru, a to v oblasti projektového řízení a veřejných zakázek. V současné době pracuje jako akademický pracovník na Centru bezpečnostních a vojenskostrategických studií. Zabývá se mimo jiné problematikou přípravy vojenského personálu, oblastí získávání poznatků a využívání zkušeností v AČR či doktrinální činnosti.

Ing. Jan Kovanda (plk. gšt. v. z.), narozen 1968. Působil na různých velitelských a štábních funkcích u speciálních sil. V současné době pracuje jako akademický pracovník Centra bezpečnostních a vojensko-strategických studií. Kromě speciálních sil se zabývá hybridním válčením, terorismem a problematikou Aktivní zálohy AČR.

doc. Ing. Ivo Pikner, Ph.D. (plk. gšt. v. v.) narozen 1963. Po studiu na Vojenské akademii Antonína Zápotockého v Brně (dnes UO) působil na štábních funkcích AČR. Na UO se věnuje akreditovanému i kariérnímu vzdělávání příslušníků AČR v oblasti vojenského umění. Působil ve funkci děkana Fakulty vojenského leadershipu UO a do civilu odcházel z pozice vedoucího katedry vojenského umění. Zabývá se charakteristikami a tendencemi vývoje vojenství a vojenského umění se zaměřením na výstavbu a rozvoj ozbrojených sil. Řeší problematiku rozvoje a použití ozbrojených sil v budoucích operacích a jejich dopad na tvorbu koncepčních dokumentů.